

Ilmub igal teisipäeval ja reedel.

Talimetus on:

Tallinnas, Niguliste uul. nr. 13.

Toimetuse aadress:

„Laine“ toimetusele Tallinnas.

Bene (telr): Br. post. raa. „Laine“, Pesam. 3000. r.

Telephon nr. 350 (ka maaga ühenduses).

Aadressi muutmise eest 7 kop.

ja endine aadress kui ka selle number üles anda.

Laine

Tellimise hind on:

12 kuude peale postiga 3 r.	—	top.	postita 2 r. 60 k.
6 „	—	1. 60	—
3 „	—	85	—
1 „	—	80	—

Kellida võib üksnes iga kuu 1. päevast peale.

Ärifi nummer 3 kop.

Ruutluse peit-riba 5 kop., lehe eesotsas 10 kop.

Sihid meie töö ja tulewiku kohta.

Meie oleme inimeste suust sõnu kuulnud, nagu oleks 17. oktoobri manifest nende arust oma maksu- ja kaotatud, sel mõjul, et uus walmiseadus ilma riigivolikogu kaastegewuse jeta maksma panti. Sellepärast ei võida seda manifestit riigikobanliste pühetele ka enam oma aluseks tarvitada. See arwamine ei ole õige. Keiser ütles 3. juuni manifestis selgesti, et Tema „17. oktoobri manifestis tingitud õigused maksma jätab.“ Minult uus walmiseadus on tefel wiisil antud, kui 17. okt. manifestis ette ära tähenatud. Mii on siis 17. oktoobri manifesti omas jões alles, arwamata ainult see jamm, mis uue walmiseaduse andmisega as- tuti. Ja sellel meel on mõista, see saab küll ka aru, et tähenatud sammu astumiseks mitte ainult waltisufe nõudmine mõjuandjaks ei ol- nud, waid rohkelt ka nende tähtsuseõidatub nõudmised ja ägead pealetungimised, kes 17. oktoobri manifestiga mitte rahul olla ei tahtnud.

Alga meie asi ei ole süüdistamine. Täht- sine paljalt seda ära näidata, et 17. okt. ma- nifesti alles on, mida riigikobanlistes küsimuses küll aluseks tarwitada võib, ja tahtime ka märku anda selleks, et ka wabaduse nõudjate eneste poolt selleks asja on antud, kui uue walmiseaduse tegemise ja andmisega 17. okt. manifestist mähda on astutud.

Kui meie riik nüüd konstitutsioonilise riigi- korra on kätte saanud, see riik, selle juur rah- wahult seni ajani ilma riigikobanliste õiguse- teta rumaluses ja wiletsuses on elanud, siis peab ometi seda niisugust riigikorda, seda nii suurt wõitu nimelt tähtsaks, kalliks ja juureks pidama ja tingimata tema peal riigi ja rahwa majandust, riigi ja rahwa kultuuri edendamata haktama. Wõib lausa wälja ütelda, rumalus on, kui seda nii suurt wõitu tähtsaks ja juureks pidada ei taheta, kui see nii suur wõit tähtsaks arwatakse, kõrwale heita püütakse ja kange meelmatute õhukujutuste järele tun- gida tahetakse. Suur wõit on mõistetud, tu- gew kindel fontis on korraga kätte saadud, mille warjul küll wõiks elama ja asuma hakata —

oleks see nüüd mõistlik, oleks see meeste kohta õige tegu, kui nad sellest wõidust midagi ei wootaks, tema tähtsust ja suurt wäärtust mitte tunda ei märkaks, kõi seda kõrwale jätaks ja ja ilma mõistliku eesmärgita sinna tänna edasi summata tahaks. Wabadaga meid, kes wõib, aga äärmiselt lausa wälja: seda niisugust mangu on meil Wene riigis juur hull inimesi 1905. a. 17. oktoobri jaadit märgitud, ja seda mangu on ka tefes riigivolikogus märgitud. Weel enamgi: nelle, kes wõidetud suurt wõitu, tuge- wat kindlat kanti tähtsaks pidasid, ja seda riigile ja rahwale nõnda, nagu ta jaadud, tin- gimata alles hoida püüdisid, nelle hakati ki- bedasti ka tuld andma. Ja nelle anti tuld kahelt poolt, nende poolt, kes rahwale enam tahtisid, ja nende poolt, kes rahwale midagi ei tahtnud.

Nüüd aga peawad ometi kõi meele mõistjaid inimesed aru saama, sel wiisil lugu sugugi enam minna ei wõi. Sel wiisil ei wõi meie ainult mitte midagi juurde wõtta, — sel wiisil wõib Wene riigi rchwas, kui mitte mõelu pidama ei hakata, wimaks kõi selle nii suure wõidu kao- tada, mis 17. oktoobril oleme saanud, kaotada mõneks ajaks.

Alga kui ennast selle ülemaal tähenatud aluse peale toetame, see on, kui meie ennast kõikumata konstitutsioonilise riigikorra peale ra- jame, mis meil täps on, ja ühtlasi selle juures inimliku tõluse ja mõistuse seaduse jühtl eneste täekäigu tõstmiseks mehifelt tööd teeme, siis wõidawad kõi rahwast, siis wõi- dawad linnad, oma majanduslikud ja äripi- dajatega, siis wõidawad maa oma talupidajatega, ja wõidawad tingimata ka töölise ühikuse.

Mil põhjufel ütlemes, et siis ka töölise sei- sus wõib? Sel põhjufel: Selge on, et sel- lest mõisteti ei ole, et praegustel aegadel Wene- maal mingilugust enam-rahwalist riigikorda kätte saada wõiks, kui seda konstitutsiooniline riigikord on. Alga konstitutsiooniline riigikord on meil seaduse kirjutajate järele juba täps. Kui selle riigikorra peal kõi tahawad kindlasti seista ja mõistlikult ja auwal wiisil tema peal tööd teha — mitte paremale ega pahemale poole tema pealt kõrwale tujata — siis tõe- bi riigis ja rahwaste elus tingimata majan-

bus, üleküline kultuura ja nimelt ka riigi ja rahwa töösus.

Kus aga töösus ja tegewus tõuseb, õitse- wale järjele jõuab, seal tõuseb ka töö rohkus, töö-jaamine, töölise seijuse teenimise taswamine, elamise wõimalus.

Kui aga kätseadub konstitutsioonilise riigi- korra pealt ifta tahetakse edasi rühada, kind- luse, teadmata tumeuuesse, kätseamata õhu- kujutuste järele, siis ei ole töösuse ebene- misel kindlust ega põhjust kugil, siis waltisuf segadus, korratas. Töösus, majandus, kord ja kome langewad. Ei wõida, ei saada töösuse-wäljal enam midagi ette wõtta. Töö wäheneb, kaob. Töölised muutuwad tööt- ta tööliseks. Ja see on kaotus, on häda. Häda tunnewad niisugusest kurwast olukorrast töölised, igasuguste äride omanikud, kui ka kõi muud seijused. Minult „kõige kõrgema õhukorra“ ela- nitub, need ei tarwis waltisuf sellest palju täp- le panna; jefi nende põb peagaug talgi püda ei tunne, ja nende salwedeke on enamasti pal- jube aastate jaoks tallele pandud juba küllalt.

Uks efimeistest ja rutuljematest töödest, mis ühes teiste meie riigi rahwastega ka meil, Eesti rahwal, koge teha tuleb, on riigivolikogu liikmete waltimisest. Uue walmiseaduse mõjul on healeenamus selles asjas küll meie alama rahwa kaste läinud; aga teatava jao tegewusewõimalust see seadus meile waltimise kallal siiski weel jätab, nil ei meie, kui targad ja hoolad oleme, midagi ifta waltimise-käi- gus wõida wõime. Enne aga, kui waltimisest e- nefeit räägime, wootame efit püüt selle peale, misjugu meie kolmas riigivolikogu umbes jaada wõib ja mis temalt juure Wene riigi edu ja kätäigu kohta üleküse loota wõiks.

Uus walmiseadus annab riigivolikogu liikmete waltimise igal pool riigis healeena- muse waltisufarwaliste ülemate seijuste kätte. Suurema healeenamise mõjul wõiwad nemad siis lahedaasti omameelset mehi riigivolikog- use taata; alamatel rahwahulkadel on selleks wähem wõimalust.

Kolmandas riigivolikogus saawad nii suu- relt jaolt ülemate ja jõukamate seijuste lii- med istuma. Suur jagu nende saawad waltisufe meelest, paljud ka puru-tagurafes

olema. Peale nende ka waltisuf jagu kadet- tifid, rohkem kadetifid waltisuf rahulise uuen- duse eraforma ja 17. oktoobri ühtisufe meh, ja püüt ka pahemikolafsi. Need wimased kottu saawad waltisufele oposifionilise olema. Mii saab kolmas waltikogu rohkelti parempoolsem ja wanameessem, aga ka enam ühemeelem olema, kui seda tema eelkäija oli.

Rahulituma loomuga ja ühemeelemsem waltikogu wõiks arwatawasti enam tööd teha, kui see, kes ifestefis kistef. Kas wõime sel põhjufel loota, et kolmas waltikogu, niisuguse- na, nagu tähenatud ja nagu ta umbes olema saab, meie suure riigi igapifitse waltisufe wälja aldata ja majanduslikult ja üle- küse kultuuralifult kunnile õitsemale järjele üles tõsta juudab?

Weile ei näita sellest tarwilifult mitte loo- tust paistma. Mõnda waltisuf parandust wõib kolmas waltikogu Wene riigile tuua, aga riigi õitsemale järjele wiimist, rahwa elu rahulifult, inimlikust tegemist, seda ei julge loota. Põhju- sef, mis seda loota ei luba, on järgmistef: Kolmanda waltikoguga saab bürokraatia ja üle- küse ametifitfude omawoli jalle enam julgu- tatud ja kindlustatud. See woli ja wõim aga oli jst fee, mille mõju ja juhatusel all Wene riik sellesse madalasfe hartisufe järjesse on jäänud ja sellesse kurwasse oleksfe langenud, milles tema enne konstitutsiooni tulemist oli ja praegu on. Ei jõua siis mitte uskuda, et tä- hendatud ülemalet afimelet seijad nüüd korra- ga nil tarkadef, edumeelsetef ja humanistefes olefifid saanud, et nad meie riigi ja tema rahwad mõnufal wiisil heale, õnnelikule järjele kätäiwad juhihida. Arwatawasti wõiks see asjalugu ka waltisufele arusaadaw olla, ja palju lootust ei wõiks tema selles küsimuses mitte tulewase waltikogu peale panna. Mez- jastil tuleks waltisufel selle peale mõelda, et aeg on tulnud, kus üleküse targemalt ja hu- manilikumalt peab riigi elu korra- dama ja juhtima haktama. Waltisuf arwab küll, et temale riigi waltisufijefes tartufe juurde ka waltisuf waja on. Alga ainult waltisufega ühendatud tartus fiin ei aita. Waltisuf, kange- waltisuf on meie waltisufes mitmetes aastaja- bades küllalt tarwitatud, — teame, kufu ja

kui kaugele sellega on jaadud. Waltisufe tar- kus peaks enam humanismufega ja ajatohase edumeellega kroonitub olema, kui külm walju- jega. Siis aiafs.

Ka uut waltimisefadust wõib waltisufe abi- nõuks nimetada. See seadus hoiab alama rahwastif waltikogust eemale, ülemalet rahwa- kistide afemifud aga lafefa ka suurel arwul waltikoguse fise, töstas nad olukorra ifanda- tef. See asjalugu teeb ülemalet kistif kõrgifis ja hoolimatats; alamalet kistif aga lafawad endif alandatud ja haawatud olema ja nad ei suudagi waltikogust eneste heaks suuremat mi- dagi loota. Nende teadmise järele on waltikogu enamus nende wastu- wõderas, külm ja kaastundmata, nemad jaadaw fies ka waltikogu wastu wõderas. Ka see asjalugu tahab takis- tufes olla, et uus waltikogu wistifiti mitte ei juuda üleküse riigi kohta õnnistawalt tööd teha.

Nüüd oleks kodumaa waltimise afi kõnesse wõtta. Alga üks fiseitunud kiri, mis alamalet seijaf, küles umbes seijajama juba ära, mis meie ütelda mõtlesime. Seepärast saagu täna sellest. (Järgneb.)

Uute waltimise asjus.

Meile on järgmine kiri awaldamiseks saa- detud:

„Nihästi tele kui ka teistes Eesti lehtedes pödrati uue waltimisefaduse arutamisel luge- jate täpelpanemist selle peale, et nihästi talu- rahwa kui ka linnade jaaditub riigivolikoguse faks laste foowi järjele waltisufe, jefi et suurem jagu waltisufel Eesti maal suurpõllu- meeste, f. o. Saifa jufust elanifitfude hulgaft on. Lugu ei ole aga nii pahaf, et ainult faksite taht- mine maksma jääb. On täte line wõima- lus nimetatud kafi ja adifit nii waltisuf, kudas waltisufeste foosolekul mitte-Saifa jufust walijameeste enamus foowib. See on kahel tingimisel wõimalik: kui kõi linna ja talurahwa walijameestef Eesti- Wene waltisufate enamusse kandidabif on ja kui nad seijures ühel meel on ning kottu hoiawad. Ülemalet, töfije püüdumise juures wõib se

Talust wälja!

Roman talurahwa elust.

Mait Mesjanur.

I peatükil.

Higi woollas mööda nagu alla ja üles lüa oiaft maha. Alga kellelgi ei olnud aega seda pühkida. Mööda mäendawat tulwad nad üksteise järele alla, waltisufega kiresti waltisufes; rasketi õhates langefifid tahwatunud kaerakorred üksteise kõrwale ning peale ja jät- wad kaarina liikumatalt lamama.

Kaks meelit tulwad kõige ees, neile järg- nefiwad kaks noort naisterahwast, küürus wa- naeldefe tull kõige järele.

Meestel oit ainult färf ja pühkid ihutattets, fiini warjas heleda ja kumma pälefe kirtie eest õlefi kaap.

Nagu wiha kühwas efimeft niitjat tagant: Jga wiktati keerutufega lüa ta laia faare poole jada mõrra pikemaks. Ei hoolinud ta sellest, kudas teifed temale järele jaawad, eht kas nad üleküse järele jaawad. Ei hoolinud ta sellest, et tal enefelgi higi mitte iffi nagu mööda, waid terwet teha mööda alla joofis, eht ta küll tugewam oli kui teifed.

„Meie enam julle järele niita ei jõua!“ ütles wanaelt, kui kaarega kraawi äärde jõuti. „Sa, Willem, ära nõnda ruttu niita. . . Sul on pallu jõudu, meie ei jõua julle järele. Tapa wõi ära ennaft. Ets parem niidame wõi poolent õnni. . .“

„Kellele ja seda kõneled?“ küfis Willem, teifele poole wälja äärde jõudes ja wiktati luisakama hakates. Ka teifed oliwad järele jõu- nud, torkafiwad liite otjaf maa fise, ja waltisufi mefist kottis wiktati kõi tagasi.

„Kellele ma kõnele!“ otjatas Leena ja fül- gas kufu peale. „Sina wõid sellepärast püüda ja rutata, et kufu warstif omale saad. Alga mis meie?“

„Wõitu kofti omale, kes tahab,“ wastas Willem ja hakkas niitma. „Mina wõin ka igal pool enefele weel kergema waewaga teha teenida, kui fiin. Ma tahan aga nõhja, kudas teie seda koftia peate. . .“

„Kige hakate küttifema, lapjed,“ rääkis wanaelt. „Ja todu juuremifal haige, teie hakate küttifema. . .“ Mäna, ful on kõige terafemas filmad, waata waltisufi poole. Jga lubas atna lahif teha, kui tal midagi peaks hädasti tarwis olema. Ega ta toaft wälja jõua tulla. . .“

„See ei ole ka kellegi kord,“ ütles noorem õde Mäna. „Ja juuremifal haige, — kedagi kodus ei ole. . .“ Alen on kinni. — Sina, ema, oleks wõinud koju jääda. Kes fiin wana- inimesi, waltisufi fündis tulema!“

„Ega keegi ei fündinud küll tulema, aga wõi siis niisuguse ifta limaga kätisid kodus olla, kui wili waltisufi pudemas on. Küttifin ifa käft, kas pean koju jääma. Tema ütles: „Ega minn päraft pruugi koju jääda. Kui suu- bad, mine ka waltisuf, eht faate õhufis kaera- wälja maha, midu pudeneb ära. . .“ Meie- fuguane inimefne furgu wõi üfipälni ära, ei ole kellegil aega juures waltisufi. . .“ Waata ifta, Mäna, waltisufi kodi poole. . .“

Mäna pani kae warjufis filmade ette ja waltisuf eemal, kufu otjaf seisma maha poole, millel hallid feldad ja rohelife fambalaga faetud õletatus oli.

„Alen on lahif,“ ütles ta äkifit.

Ema jättis niitumise seisma, wiktas wiktati faare peale ja hakkas pool joofstes todu poole ruttama.

„Emal ei pruugiks sugugi enam niitmas käia,“ hakkas Leena jalle ürijema. „Päris inetu waadata, nii wana inimefne kätis niitmas. Mis ta sellest saab, et ennaft wanal pähwil weel nõnda rasket künga waewab. . .“

„Mis meie kõi sellest faame?“ küfis Willem. „Sa kellele ja räägid? Olen mina kellelegi ütelnud: Tule waltisuf. Alga kui üksford mina

fiin peaks peremees olema, siis wõib igaküls otjida, kos tal parem on, ja ifa koftis lahuda. „Ega mõrra juures kufgil raskem ei ole kui fiin,“ rääkis Leena. „Beaafi — mõrra juures jaad palka. Ma olen fiin ligi kolmetif- kümme aastat küttifid teinud, aga palka pole koptifutgi saanud.“

„Ets fiina ja riideid ole saanud, mis muud,“ ütles Mäna pehmelt, et Leena karedate fõnade mõju wähenada.

„Kas mina olen palka saanud?“ küttis Willem äriatult. „Kas keegi meist on palka saanud? Mis õigus fiis fiin on waltisufi?“

„Mina aga enam ilma palgata nõnna wiifi edasi fiin teenida ei taha. . .“ Et maha kaaril ega Mäna la seda teha. Sina, Willem, wõib ilma palgata oma ifat orjata. Ega jaad üksford Wahejaare kofti omale. . .“

„Wast ometi ifa rahulifult ära furra,“ ütles noorem wend Kaarel. „Küll fiis faate igaküls.“

Willem läks niisuguse kufusega ees, et tel- fed talle juure waewaga järele jõufiwad. Kel- legi ei olnud enam aega rääkida. Wiktati waltisufiwad pälefe palstid ja tahwatunud faer- rufidred langefifid rasketif õhates kaeratesse. Kellegi ei olnud aega todu poole waadata.

„Wit. . . Willem. . . Lapjed. . .“ Oh mu jumal. . .“ kufibi korraga lahedaft. Wiktati jätwad korraga seisma.

Ema lähenes joofstes, lõõfufutades ja kät- tega rindu kinni hoibes, nagu tahaks ta neid lõhemile eest kaitsta.

„Ja. . . juure. . . Willem mine! . .“ Ta tahab rääkida. . . sinuga. . . Oh mu jumal. . .“ Hing on kinni. . .“

Ema langes kaera-kaare peale ja hakkas kõhina.

Willem läbi wiktati lüa otja pidi maa fise ja ruttas piftabe sammumise mööda wälja todu poole.

„Ets ta ifta nüüd fure,“ ütles ema, kui jalle hingata fäl. „Alga wõi meil aega koftia pidada. . .“ Peame kufuma, et kaerawalla õhufis kasta faame.“

Ta tõusis üles, pühkis kuga üle filmade, wiktis wiktati ja ajas kaarele. Tefsed hakkas- wad fõnalafumata niitma.

Jgakuks ainas, mis kodus fündis, keegi ei julgenud oma aindufest teistele rääkida.

„Willem, kas fiina oled?“

„Mina jah, ifa.“

Willem lähenes woodile. Seal lamas tema

ifja, nagu mullafarwa, idas fägawad koftisufid. Terwet elulugu wõis näoft koftisufefirja abil ära lugeada, efimene ja wiimane fõna selles elu- loos oli aga: rasket töd.

Wanafele filmad piftisufiwad aegajalt. See oli ainuke elumärk.

Küff aega seifis Willem liikumatalt woodi ees.

Piftamifil pödras ifa oma näo Willemi poole. Ta pift wiktis poja peal.

„Kas faer pudeneb?“ küttis ta natufefe aja päraft nõrga, waltisufi healega.

„Meie palk pudeneb, äarte pool ei ole wiga,“ ütles Willem.

„Kä küll. . .“ Ega mina enam. . . Sina jäd nüüd peremeheks. . . Siin on rasket, oled seda juba ifi nähunud. . . Alga ja jõud ja mõstas küttif ifa. . . Alga minid istufitfe. . .“

Willem pani kätid ifa pifta kumber ja tõs- tis ta istufite. Jfe istus ta woodi ääre peale ja hoibis kae ifale sefjatoeks.

Jga waatas anafst wälja.

„Jõud on otjaf, ega enam kuu ei ela. . .“ Eilmad näarwad weel siiski terawasti. Eht nad niidawad. . . Kas nad peaks õhufis lõpule jõudma?“

„Jah, õhufis faame wift küll lõpule,“ ütles Willem.

„Sie noor kofe-mets, waltisuf all, laf“ see kufwab. . . Esi warjab Wahejaare talu. . .“

Alne naabrif eest. Sellepärast tahtifingi weel sinuga rääkida. . . Oifa Anuus on mullu mitu forda ifelnud: mii Wahejaare ära! Pa- kub had hinda. . . Willem, ära mii. . .“

„Ja ifatalu oma kätis. . .“ Siin on minn ifa juba küttif teinud. . . Jäta lastele. . .“ Olen fiin küttif teinud enam kui nellikümme aastat, hullentini kui ori. . .“ Ega raha mul järele ei ole jäänud, fuure waewaga olen läbi tulnud. . .“ Wõlga ta ei ole. . .“ Hooned on wanan. . .“ Wanaema küttife, kes mehel on, peaks kaajawara kafi ära maksma. . .“ Tefsed eht ootawad oma ofabaga. See on rasket. . .“

Waltisuf tahab ennem wõrra juurde teenima minna?“

„Ole rahul ifa, ma jään fiia ja plan Wahe- jaare koftia edasi.“

Tef tüüd Willem, ega midu fiin läbi ei faa. . .“ Ohtis faarwad wift kaera maha. . .“ Ma olen waltisuf. . .“ Kafe ma heidan pifti. . .“

Willem laskis ifa pea piftamifil kowa õle- toti peale wajuda.

Pälefe kirted langefifid nüüd wanafele kinnuajunud filmade peale.

Waltisuf aga fähwifiwad terawad wiktati läbi tahwatunud faera kofie ja õhates langes iga hooft all hull kofie üksteise peale maha.

Aegajalt waatafifwad niitjad todu poole. Jgakuks ainas, mis seal fündis, keegi ei julge- nud oma aindufest teistele rääkida. Minult wiktati fähwimifit ja langewate faerakofie ägamifit oli kumma.

Piftamifil pödras päite oma kirted furi- ja wanafele näo pealt ära. See muutus ifta enam mulla-farwalifefes. Weel fõrd apanes- wad filmad ja waatafifwad tõfifelt Willemi peale. Hmuled kufufiwad, aga fõnad ei tul- nud enam kuuldawale. Siis waltisufiwad filmad waltisufi kinni, hmuled ei liikunud enam. Nagu muutus fiin enam pörmu-farwalifefes. Ja Willem luges oma ifa näoft tufande kofifu läbi iftes kirjutatud elulugu, mille efimene ja wiimane fõna oli: rasket töd.

Kui teie põlv sellest waltisuf on, fies as- tub teine efimele, wõtad jalle rasket tödfoorma oma õlale, harib pale-higi sees maad, mis kufufifu ja õhataid kufwata, kuni ta jalle mullafes faab, kufu ta on wõetud.

Jga on rasketif tödft waltisuf, poeg wõtad selle fõnalafumata enefe peale, ilma et küttis, fas see foorem temale ifga rasketis ei lähe, fas ta enneaegu selle all ära ei wäfti.

— — — Piftamifil tuli Willem todu poolt üle wälja. Ta tõmbas wiktati lüa maa jefst wälja ja lähenes emale. Keegi ei küttifid mi- dagi, aga igaküls ootas, mis Willem ütles. Tema nagu oli nõndafama tõfine ja külm nagu alati. Sealt ei olnud wõimalik midagi lugeada.

„Ema, mine ja koju. Jga on furnud. . .“ Meie faame ilma fiintuti kaerawalla õhtus maha. . .“

„Surnud,“ kordas ema mafinalfult. Wiktat langes tal rinna peale. Kõed ei jõudnud seda enam hoida. „Surnud,“ fofistats ta weel fõrd ja waltisuf ainet maha.

Tefsed olfwad niitumise seisma jätanud. Piftarad hakkasifwad enam kiresti mööda fõhetud palgi alla weerema ja langefifwad kui- wa mulla peale.

Mõni filmapilt seifiwad kõi waltisufes ja liikumatalt. Siis ütles Willem tafa ja peh- memalt kui kunagi enne: . .“

(Järgneb.)

ja Dr. Hommeli Hämatogeni kuulutu
se-leht kaasas.

ingъ, 61 Главному Управленію Военно-Учебныхъ Заведеній.

„Laine” lisa.

Nr. 1.

Tallinnas, 19. juunil (2. juulil).

1907. a.

Wiirastused.

A. Amfiteatrowi jutuke.

2

Siin olen ma elanud,“ ütles ta äkki minu jutu wahele, ilma et kordagi oleks minu peale maadanud. Tema nagu ei näinudgi, et mina ka toas olen. See langedaelne hoolimatus tegi mulle nalja ja pahandas ka ühtlasi, sest ma mõtlesin:

„Embfumb, kas on ta natuke haige või jälle lollakas.”

„Kõik on nüüd teist moodi,“ rääkis ta nurka hiihides edasi, „paberid ja pörand...”

„So, soo! Wõi juba tundmusest wallas! Noh, jeda tahan ma oma kasuks tarwitada.” „Kas see korter ei meeldi teile?” küsisin mina, et tema käest lähemaid seletusi wälja pigistada. Kuid tema ei wastanud, tõusis ülesse ja läks nurka, kuhu ta senini nii hooljalt wahtis.

„Siin oliwad waremalt plekid,“ ütles ta nurgast.

„Mis plekid siis?” küsisin mina wähe segaselt.

„Weri.”

Tema ütles selle sõna liig lühidalt, pööris ümber ja tuli laua juurde tagasi. Mina ei saanud sealt vähematgi aru. Aga see wäikene elaw-mõistatus oli nii ilus, tema kõnnat nii ferge, et mind nagu nõiduse wäest tema ligi tisti. Kui ta minust mööda tahtis minna, siis wõitsin ma õrnalt tema ümbert finni, ja tema lastis oma peasele minu õla peale langeda. Mina ei tea mitte, mis mind niisuguse mõtte peale lõi, et ta minu julgust pahaks ei pane, aga ma olin kindel selles, et ta kurjaks ei saa, ja ta ei saanudgi. Ta ei pandnud jeda imeksigi. Tema pehmed käefesed oliwad külmad, nõndasama ta huuled, mis minule naisterahwaste juures liigagi meeldib, sest siis on minul wõimalik neid heastki palawalt juudelda.

„Waata ometi kordgi mu peale,“ sofiistasin mina, „miks oled ja nii osawõtmata? Sinul peawad imeilusad filmad olema, laje ometi ü's kordgi neid näha.”

Ta raputas pead.

„Sa ei taha mitte?”

„Ma ei wõi mitte.”

„Sa ei wõi mitte, miks siis?”

„Seda ei tohi olla.”

„Oled sa alati niisugune?”

Wastuse asemele tõstis ta piffamisi oma käed ülesse ja wõttis minu kaela ümbert finni. Küsimised jäiwad poolele.

Armutuli wõttis minus wõimust; õhetates, pool meeletult lastsin ma tema jalgade ette maha, aga tema seisis endist wiisi külmal ja waitfelt püsti ja hoidis oma käsa minu pea peal. Minu nagu õhetas tema suudlemistest, aga minu suudlemised ei jätnud tema palgedele vähematgi jälge järele. Minu meelest oli, nagu oleksin ma marmori suudlenud.

„Minu aeg on juba otsas,“ ütles ta forraga.

„Nii ruttu; oota ometi weel!”

Ta wabastas oma käe.

„Ei, aeg on minna.”

„Kas sind siis mõni ootab? On ta su mees, või armuke?”

Ta waitis ja ütles siis uuesti:

„Ei, aeg on minna.”

„Aga millal näeme me jälle üksteist?”

„Ühe kuu pärast.”

„Ja niikaua pean ma ootama!”

„Waremalt ei ole wõimalik,”

„Mis pärast?”

Ta waitis.

„Kas sa siis ei taha mind ennemalt näha?”

„Tahan küll.”

„Aga miks kütkad ja siis jälleenagemise nii pika aja peale?”

„See ei ole mitte minu süüd.”

„Sinul on raske ära tulla, sulle tehakse takistusi?”

„Jah.”

„On sul siis perekond?”

Ta waitis.

„Sa ei taha mitte ütelda, ehk ei olegi sa linnast?”

Ta waitis jälle ja pööris ukse poole:

"Lase mind!"

Mina sain pahaseks, astusin temale tee peale ette ja ütlesin:

"Ma annan oma sõna, et enne sind wälja ei lase, kui sa ei ütle, kes sa oled, kus sa elad ja miks sa oma tahtmise järele läia ei saa?"

Tema huuled wärisewad ja, ma kuulsin... ja, ja ma kuulsin... kuidas ta oma ühetoonilise healega ütles:

"Sellepärast, et ma furnu olen!"

Ta ütles seda üsna selgelt... Ja mina... mina uskusin seda kohe. Kõik sai selgeks, kuid ma ei kohanud mitte Tema läts minuist rahulikult mööda ettetuppa. Mina wõtsin tule ja sammusin temale järele. Seal oli Sergei, kes imestawa näo tegi. Sergei awas mineja

ees ukse. Mineja waatas weel läwe pealt tagasi ja nüüd nägin ma ta filmi, furnuid, liikumata filmi, kust minu tuli kui peeglist tagasi hellsis... Pikkamööda astusin ma tuppa tagasi ja mõtlesin endamisi: "Mis see peaks ometi tähendama? Kas võib sarnast midagi juhtuda? Oli see tõesti ilmsi?"

Selle juures ei tundnud ma wähematgi hirmu. Minult üle selja jooksis nagu külm juga, mis öledeni ulatas ja juusted peas ähwardas püsti ajada... Korraga tõmbasin ma konjakti-pudeli laualt ja upitasin suu juurde... Ma kuulsin, kuidas hambad minul suus lõgisesiwad ja tahtmatast tundsin ma neid pudeli kaela ümber nagu närimiseks framplikult finni hakkama.

(Järgneb.)

Prantsuse kirjanduse iseäraldused.

J. Mawit.

2

Teised lähewad sugulistes küsimustes weel laugemale. Neid ei huwitagi enam armastus, olgugi sugulif, waid üliloomulikud ja loomumastase patud, kõiksugused haiglased ja ebanormalitüd fired ja himud. Nagu abielurikkumise roman, nõnda on ka sugu-elu monstrositeetide kirjeldused Prantsuse kirjanduses traditsioonilikud, sest juba 18-nes aastajada on kuulus oma Crebillonide ja Marquis de Sade'idega, kelle wiimase Napoleon hullumajasse lastis pista. Mitmed kirjanikud on oma raamatutega skandali teinud ja protsessi kaela saanud, nagu Baudelaire, Catulle Mendes, Richpin. Üks uuematest ja huwitawamateist protsessideist oli protsess Belgia kirjaniku Camille Lemonniese wastu ta romani "L'homme en amour (inimene armastuses)" pärast, mida ebatõlbluses süüdistati. Wana Brugge linna wanas Gooti stiilis kohtusaalis loeti kohunikkude kuuldes roman ette. Ja wist mõjus raamatu ilus keel ja kunsti wäärtus nii, et kirjanik siiski õigeks mõisteti. Kuid kujutaw on see, et saksa keelne ümberpanek ära korjati.

Siljuti furnud Guy Smans, üks huwitawamateist ja algupäralisemateist isikuteist uuemas Prantsuse kirjanduses, ühendab sugulitüd koleduised weel jumalateotustega ja kirikurojastustega. Oma romanis "Là-bas (Seal all)" kirjeldab ta satanismust, s. o. saatana kultust ja musta jumalateenistust, messe noire, mida pühitsetud preester pühitsetud kirikus saatanale peab pidama, sest muidu ei ole pühaduse teotus täielik. Niisugused "sataniistlikud" ja ka sadiistlikud instinktid oliwad ka Baudelaire'il, nagu seda ta "Saatana litania" awaldab: "Oh saatana, halasta mu pika wiltsuse peale."

Prantsuse kirjanikka karakteriseerib teatud intellektualismus, s. o. mõistustlik, teaduslik element. Ja imelik wastolu! — kuna Prantsuse teadlane sagedasti kõige tõsisema asja üle õige pealiskaudselt ja fergemeelselt võib kirjutada, teeb ilukirjanik tööd nagu mõni teaduseuurija. Seal läheneb teadlane kunstnikule ja kunstnik teadlasele. Iseäranis tuleb see ajalookirjanikkude ja mõttetarkade juures nähtawale, kes mitte nii kuivad ei ole kui teiste rahwaste omad harilikult. Näituseks Renan'i "Origines du christianisme" (ristiusu alg-ajalugu) on nagu mõni juurepäraline roman, kus ajaloolikud sündmused elawate piltidena su eest mööda weerewad. Kuinult ja igawalt tundub Straussi "Das Leben Jesu" pärast Renan'i "Vie de Jésus" lugemist, mis kui luuletaja töö on. Muidugi on Renan'i töödes palju ebateaduslikku, luulelikku elementi, paljud ta waated on edenewa teaduse tõttu juba wananenud, kuid ta "Kristiusu alg-ajaloole" jääb jäädaw kunstitöö wäärus. Peenikese inimesetundjana püüab ta igal pool tegelaste hinge-elusse tungida ja nende hinge-likku seisuforda ja motiivid ette kujutada. Ta ei lange sealjuures sugugi mitte metafüsikaliste targutuste sisse, nagu sakslased, waid awaldab loomulikku termet mõistust ja elutundmist. Näituseks ütleb ta Jeesuse kohta, kes Jerusalemma kannatama oli tulnud, umbes nõnda: "Wist löi ta weidi tahtlema, wist mõtles ta: kas maksab? Parema ehk oleks Galileasse tagasi minna, ehk hakkab seal keegi neiu mind armastama, wotan naise j. n. e."

Samasugune nähtus on Hippolyte Taine. Tema Prantsuse rewolutsiooni ajalugu on kõik-

jugu ükspärasele määratule ja karakteristilistele anecdoteide foku, millede tõde ja hallikas sagedasti kahtlane olla, kuid seal on suurepäralisi karakteristikaid, ja see kõik on nii elaval keeles kirjutatud, nii lopsakate ja täsedate mõrdustega läbi punutud, et teda lõbuda loed. Tal ei ole põrmugi teadusemehe külma ja rahuliku objektiiviteeti, vaid liig palju isikliku tundmust mainustust ja meelepaha, ehk ta küll eeskõnes ütleb, et ta Prantsuse revolutsiooni niisamasuguse erapooletusega saab kirjeldama, nagu oleks see athenlaste ajalugu olemas. Samasugused head ja head on ka ta muudel, nimelt filosoofilistel töödel (nagu De l'intelligence). Üldiselt on seal ikka kirjanihu enese emotsioon, mis ilus ja kaasaegne on.

Ümberpöördult näeme ilukirjanikkude juures teadusemehe isikrõhku. Paremad kirjanikud, nagu Balzac, Goncourt'id, Zola, Anatole France, Bourget on kõik intellektualistid, intellektuels, nagu seda Prantsuse keeles nimetatakse, i. o. kellede juures mõistuse tegemus, teadmised, teadus suurt osa mängib. Nad vaatavad oma tegemise peale väga tõsiselt; nad ei kirjuta mitte lugejate ajaviitaks, vaid selle eesmärgiga, et teatud elundust, iseloomu, tüüpu teadusliku farmapealsusega kirjeldada. Nad tarvitavad sealjuures peaaegu teaduslikku metoodi ja teevad tööd kui mõned teaduseuurijad. Balzac uuris oma tüüpide kui looduseuurija looma- ehk taimetõu liikide, et neid kõige loomutruumalt ette tuua. Flaubert

forjas oma romanide tarvis aastate laupa ajalooliku materjali, luges määratud hulga raamatuid läbi. Mõnda uuris ta oma ajaloolikute ja arheoloogiliste romanide tarvis kirjeldatava ajajärgu mõimalikult põhjalikult ära, näit. rekonstrueeris ta termed uulitsad, mis ära olivad hävinenud. Mitte vähem hoolsad teadusemehed olivad ennad Goncourt'id, kes nõnda ütelda spetsialistide tarvis kirjutasid. Prantsuse revolutsiooni ajajärgu kujutamiseks kirjutasid nad lõpmata hulga ajalooliku materjali, millest terve muuseum võis saada. Hinge-elu uurisid nad kui arstid, tegivad enesete juures tähelepanekuid, kirjutasid iga päew päevaraamatut — terve rida paksumi lõikeid, mis peaaegu kui wanema wenna surmani (1898) ulatab — noorem oli juba enne a. 1870 liia töö tagajärjel halwatusse läbi surunud. Nende päevaraamatul on suur kulturaaliline tähtsus. (Järgneb.)

monstruositeet — inetute rifutud wormidega kujutused.
stiil — kirjutuse, kujutuse, ehituse viis.
instinkt — loomusund.
element — algusolus, põhjusa.
metafüüsika — õpetus sellest, mida mitte meeltega ära mõista ei saa.
anekdot — jutujätt, väike jutuloole.
karakteristik — iseloomu kirjeldus.
objektiivne — asjalikkus, niisugune olek, et ei pooldega vastu ei olda.
emotsioon — meeleerutus, meeleligutus.
metod — õppimise ehk mingisuguse muu tegemise viis
rekonstrueerima — uuesti üles ehitama.

Rahwapolitik.

Anton Mengeri järele R. Rotzar.

Seitsmestekümnes peatükk.

Ihutarwiduste täitmine.

Meieaegsetes kultuuriikides on isikupäramatuse küsimus peaaegu täielikult otsustatud, sest et rahwahulkade kehaliselt terweolekut ainult veel isikrõhku seisukordadel, nimelt sõdade ja revolutsioonide ajal suuremal määral hädaoht ähwardab. Selle vastu puudub veel teine inimene peaeesmärk, nimelt iga ükspärasele inimesele toidu, korteri, riiete ja muude sarnaste tarvituste muretsemine sarnastes riiklikes organisatsioonides; palju enam on niisuguste tarwiduste täitmine praegu veel isegi kõige rohkem haritud maadel juhtumise hooletse jätud.

Diguseworm, milles ihutarwidused täitmist leiavad, on kultuuriikides eraomandus. Kui tähtsamatel kohtadel maa peal veel inimesi ei elanud, siis mõtlesid ükspärasele kui ka termed rahwad sel määral, kuidas neil kehalist, majan-

duslist ja poliitikalist jõudu oli, maa omale ja tegivad seda lihtsalt oma mõimu alla mõtmise läbi. Esimesed omanikud ei mõinud aga oma maad peaaegu kuskil oma käes pidada, sest enamasti igal pool mõtlesid sõjalikud rahwad mõidurikaste mõitluste järele maa nende käest ära, jaotati seda enesete keskel ära ja tegivad endised omanikud oma orjadeks. Seft ajast saadil hakati rahwaid herradeks ja orjadeks jaotama. Kuigi see wahe hiljem märksa vähenes, siiski jäi ometi iga ükspärasele majandusline seisukord kaudselt mõitsetele endiste wägiwallategude mõju alla. Minult see mõis kindel olla, et tema materjalilised tarwidused täitmist leiavad, kes ise mõi selle esivanemad maa ja muud tarvilised asjad wägiwalla läbi omale olivad saanud; teised pidivad teda teenima mõi tema armu peale lootma.

Alles 18. ja veel enam 19. aastajal hakkasid püüanduseta jätud rahwahulgad

selle ülevõimu vastu panema, mis surnud loodus elawa inimese üle oli saanud. Sotsiaalistiline ilmawaade — sest sellest on jäänud jutt — edenes väga mitmel juhul, mis üks teisest rohkesti lahku läksid, aga mis siiski ühel alusel seisawad, nimelt nõudmisel, et igal inimesel õigus elada on. Selle järele on igal seltskonnaliikmel õigus nõuda, et sedamööda, kuidas abinõusid olemas on, temale selleks, et ta inimesewärviliselt mõiks elada, tarwilisi asju ja toimetusi antaks, enne kui teiste vähem tungiwaid tarwidusi täidetakse. Selle läbi tuleb raskuse tekkpunkt, mis meie-aegses õigusekorras surnud asjades ja nende üle walitsemises seisab, jälle inimesesse ja tema tarwidustesse panna.

Meie aja suures mõitluses seisawad nii siiski ühel pool wälimise looduse asjad ja nende mõrblemisi wähearwalised walitsejad, teisel pool aga juured rahwahulgad, kes rohkem inimesewäärilise elu poole tungiwad. Glamise-õigust ei wõi aga senikaua mitte maksma panna, kuni maa ja muud kasulikud asjad wäl nende käes on, kelle esmanemad lauges minewikus terme õigusekorra mõdegatera peale seadistiwad. Nüüd mõiks arvata, et suured rahwahulgad neid ainult rewolutsiooni teel nende omanduse juurest ära ajada wõiwad, nagu wanasti Greekamaa, Itaalias ja weel rahwaste rändamise ajal, ning siis weel sagedasti küllalt suurte rööwimistega sündis. Meie aja seltskond peab aga, sest et tihedasti elaw rahwas ainult kunstliste ja keeruliste kultura ja tehnika abinõude läbi ülespidamist wõib saada, rahu ja loida pidama; ta ei mõiks pikemat majanduslist korraldust wälja kannatada, mis suurte rahwaringkondade waranduse ärawõõrandamise wõi nende häwitamise läbi tuleks. Niisugune waranduse ärawõõrandamine mõiks sellepärast ainult mõnede omanduse wormide, nagu juuremaa ja kapitali omanduse kohta käia. (Waata 24. peatükk.)

Rahwahulkade politif peab sellepärast selle peale juhitud olema, et fideet omanduse ja omanikkude wahel pikemat ja pehmemat wiisi lahki harutada. Siin tuleb aga küll majandusline edenemine waranduseta rahwaklasside kasudele teatud mõeduni vastu, kuna otse kõige tähtsamad tööstuseliikmed, nagu näit. riide- ja metallitööstus, selget sihti suurtööstuseks edeneneda näitawad, ja ka muud majandusliikmed olud suurte waranduste kottukogumiseks kasulikud on. Selle läbi lähene omandusekorra sisseem tähtsates ja gudes märtsa nõrgemaks, sest et suuromanik oma õigust suuremalt jaolt mõderaste iikute läbi peab tarwitama, kelle kasud tema omadega sugugi kottu ei käi.

Siiski on mõned sotsialistliked koolid, nimelt marxism, suurtööstuse edenemisele omandusekorra nõrgendamise ja õenestamise asjus

liiga suure tähtsuse annud. Paljudes tööstuseliikmedes ja termes põlluharimises ei ole sugugi näha et wäikesed ettemõtted kottusid ja juured ettemõtted tekkisid. Ka seal, kus seda selgesti näha on, kaalub juridikaline lahutamine majandusliikse kottukogunemise ülesse. Kui on raudtee, pank wõi hoiukassa tõesti suuromajandusline ettemõte ja sagedasti koguni hiigla ettemõte, aga kui nende aktiivid, hoiukassa raamatud ja muud paberid sadade tuhandete käes on, siis lähene nende läbi praeguse omandusekorra kottumise soom enam tugewamaks kui nõrgemaks. Et ka walitsewad ja warandusega klassid oma politikalistest elutarwest hoolimata majandusliikse waranduse kottukogunemises otustawat hädaohtu sotsialistlikele korrale ei näe, seda tunnustab see, et nad igal pool suurte waranduste ja ettemõtete tekkimist pärimise ja muude seadust läbi otse edendada püüawad.

Kõige tähtsam politikaline abinõu, mida waranduseta rahwaklassid tarwitada wõiwad, et fideet omanduse ja omanikkude wahel aegamisi lahki harutada, on küll riigi-, ühijuse- ja kogukonna- sotsialismuse edenemine. Tõsi on, et riik ja ühijusid oma raudteed, pankasid, ja mees, gaasid- ja elektriwärtsid täiesti kapitalistlikel wiisil töötada lasewad ja et nad koguni weel vähem kui eraettemõtjad riiklike kontrollabinõude läbi seotud on. Siiski on tööline niisugustes awalistes ettemõtetes kapitalismuse üleküategude eest palju enam kaitstud, sest et riik kui wõimuolude kord tööliste seisust juba nüüd tähtsaks wõimufaktoriks peab pidama. Weel suuremat kasu tuleb aga waranduseta rahwaklassidele selle läbi, et fideet omanduse ja omanikkude wahel riigi- ja ühiskonna- sotsialismuse läbi ilma wägiwallata ja ilma majandusliikse elu segamini ajamata lahki harutatakse, kuna walituse ametnikka pärast tagajärje-riikast sotsialistlik liikumist väga kergesti wõib mahetada. Ja, sel põhjusel mõiks arwamisele jõuda, et waranduseta rahwaklassid wastupidi, kui üks wabameelse programmi wanem punkt nõuab, majoratide ja jarnaste sisseseadete poolt peafisid olema, sest et nende läbi suured waranduste hulgad rahulisel teel kottu kogunewad ja selsamal ajal nende sisseseadete ühetülgus ja wihatud olek nende sündusliiksele ärawõõrandamisele tulewikus teed rajab ja ärawõõrandamist fergendab. Et aga meie praeguse seltskonnakorralduse ümbermuutmine wõib olla väga kaugel tulewikus seisab ja alamad rahwaklassid enne selle aja tulekut nende aristokratlike sisseseadete läbi oma olemises ja elamises rasket kahju kannatawad, siis on küll kõige otstarbe-kohtasem, kui nad ka selles asjas niijama seijukohata wõtawad, nagu nad juba wanast ajast saadik kõitide aristokratlike eesõiguste wastasid on. (Järgneb.)

Dr. Hommeli hämatogen

ja

selle mõjuw pruukimine.

(Wastus mõne lugija küsimise peale.)

Dr. med. Iwan Sarubin kirjutab terwisehoidmise perekonna-
ajalehe „Будьте Здоровы“ № 19 sees nenda:

„Mitu „Budtje Sdorowy“ ajalehe lugijat on Dr. Hommeli
hämatogeni pärast meie käest seletust nõudnud.

Nende soovimist täites anname täna mõned read Dr.
Hommeli hämatogeni ja selle mitmesuguse pruukimise üle.

Dr. Hommeli hämatogen on üks organiline rauasega, mis
wõrral maal valmistatakse ja enamiste neil kordadel pruugi-
takse, kus rauasegarohtu tarwis pruukida on, on aga oma ise-
äralise omaduse ja tähtsa heategewa mõjumise poolest kõige
teiste rauasegarohtudest üle.

Dr. Hommeli hämatogeni wõtawad lapsed kui ka täis-
kasund inimesed heameelega sisse. Iseäranis pruugitakse seda
suure tagajärjega werewaefuse wastu. Werewaefus on, nagu
teada, meie ajal väga laialdane haigus, selle wastu hämatogen
iseäranis kasulik on, sest et see otsekohe were peale mõjub.
Peale werewaefuse wastu võib seda pruukida, kui haige palju
werd kantanud on, kange palawiku järel nõdraks jäänud, ehk
kaua aega põdenemise järel paremaks saamas on, üleüldsi seal,
kus were tegewust toetada ja weremõjumist suurendada tahetakse.

Niisama soovitaw on see keha jõuu toetuseks, toidu pa-
randuseks, söömaisu äratuseks pärast kaua aegse kõhulahtiolemist,
kui ka kaua tuuriwa soolika ja kõhuwalu wastu.

Wiimaks mõjub see rohi pudusootendõruse wastu ja üle-
üldsi seal, kus pudusooned ja nende tegewus toetada tuleb.

Meie näeme sest, et see ringifond, kus Dr. Hommeli häma-
togeni pruukida võib, väga laialdane on.

Iseäranis võib seda rohtu suure tagajärjega pruukida,
kas nende kallal, kes külgehaflawa haiguse järele paremaks
saamas on, kuna seda raske haiguste järel, kui ka werewaefuse,
pudusootendõruse ehk ihundõruse, kahwatusetõbe, Inglis haiguse
wastu, ülepea werewaefe ja skrofulojetõbise laste kallal, kui ka
seetmiseorgani haiguste wastu, niisama ka hingetõmbamise-
organide haigeftsaamise wastu.

Kõige nende haiguste wastu on Dr. Hommeli hämatogen
väga kasulik, kui see otsekohe were punase kehafeste peale

mõjub ja sellepärast palged ja mokad punaseks teeb. Were-
soonetufsumine läheb pärast hämatogeni pruukimist tugewamaks,
haige kehajõud paremaks ja söömaisu elawamaks. Keharaskus
tõuseb suuremaks ja haige läheb nooremaks ja elawamaks.

Meie peame veel sellepeale mõju panema, et selle rohu
pruukimise järele kõht ialgi kinni ei jää, nagu see enamiste
kõige muu rauasegarohtude pruukimise järel ettetuleb, niisama
wähe ei ole selle rohu sisewõtmine mitte wastumeelt, isegi
kaua aegse pruukimise järele; sellewastu on see oma armsa mau
pärast väga mõnus, mispärast lapsed seda iseäranis heameelega
sisewõtawad.

Dr. Hommeli hämatogeni pruukimine on väga lihtlabane,
seda wõetakse kas puhtalt ehk wee. sisse walatud pärast kui
ka seltersiweega sisse, niisama ka wiina, portwiina ehk Xere-
siwiinaga, tund ehk poolteist enne lõuna ehk õhtusöömaega.
Täiskasund inimesed wõtku 1, 2 ehk 3 söömalusikatäit päewas,
lapsed aga niisama palju teelusikatäit oma wanaduse järel.
Tähtis paranemine tuleb juba enamiste kahe kolme nädali
pärast nähtawale. Sagedaste on foguni ühe pudelitäie pruuki-
mise järele haige fergitust saanud. Et aga head terwist saada
ja Dr. Hommeli hämatogeni mõju näidata, on väga tarwis seda
kaua aega pruukida, seda enam veel, sest et selle rohu pruuki-
mine ialgi keha peale sandiste ei mõju.

Dr. Hommeli hämatogeni pruukimise juures ei ole mingi
iseäralisi efsirjasi tarwis ja haigel pole tarwis oma teenistust
ehk tööd kufagil poolele jätta. Niisama pole tarwis mingi
iseäralist toitu süüa ehk põlata.

Sellewastu ajab Dr. Hommeli hämatogeni pruukimine
söömaisu suuremaks, mis haigete juures, kes enne wastumeelt
ehk foguni midagi süüa ei tahtnud, foguni elawalt nähtawale
tuleb.

Meie wõime kõige oma lugijatele nõuu anda, seda arsti-
rohtu enestele muretsema. Koduse arstimise juures on see rohi
iseäranis kauatuuriwa haiguste ja paranema haigete kallal
kiilades, kus sagedaste arsti saadawal ei ole, ehk rahapuuduse
pärast wõimalik ei ole, tohtri juurest abi otsida, väga soovitada.

Müümal olewa tagajärel tehtud sarnase arstirohtude ostmise eest, kellel peaaegu niisamasugune
nimi on, peame oma lugijaid maenitfema ja neid paluma, selge sõnaga

„Dr. med. Hommeli hämatogeni“ osta.

See rohi on igas aptekis ja rohukauplusest oma alguspudelite sees 1 rubla 60 kop. eest saada,

kus mitte, seal kirjuta

Николai & Ко, Смоленская 33, Петербургis.

Николай и Ко, Смоленская 33, С.-Петербургъ.

ja endine adress lvi la jelle nummer ul s anda.

Amulmāste petit-rida 5 kop., lehe ecsofag 10 kop.

Nüüd ajas Sahler ka juba suuremat äri
ostis ja müüs majasid ja platšisid. Sleg

Keilas
Jaani-päeval, 24. juulil 1907. a.
hr. Piepenberg'i aias
panna
Tallinna Eesti teatri tegelaste,
Hiljaste Alisa-der Kriitjar ve, Mu-
guist Michelsoni ja teiste wäliste
jõudude lahkel taastegewusel

Suwe-pidu

toime.
Kokatus kell 2 p. l.
28.emat müüri-lehtedelt.

Pühapäeval (Jaani-päeval) 24. j.

Juris,

ilufas Lehmja Sammitus
(Egebit 15 wasta)

Näitemüü—

Rahwa-piduga

wä ja laulude ja humitawa es-
lawaga. Alustat Tallinnast hom-
tell 9.10 min. tagasi 2. geitit era-
rong tell 9.38 m. n. õhtu.
Sõnnemat müüri-lehtedelt.
Sisefutuse kooli alustamises
Diamantist loobab Juri Gari-
duse teatrit. 5320

Tall. E. Käsitöölise
Amitamise sekts.

Pühapäeval, 3. juulil f. a.

Rahwa-pidu.

Sõnnemat teated edespidi.

Mineral pühapä-wal Kooli jalu-
tustajad ofandajate antakse teada,
et seal ühe rahakott on teinud, mis
sest eest-kiuse täis on. 5326

Wõidulaenu pile-
lite hinnitamine

Instutamine wastu

1. juulil 1907. a.

Tallinna wasta-kirjand. ühisus.

Wõru uul. nr. 12.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Tallinna Eesti Võlumeeste Selts.

Augusti-kuu 25, 26. ja 27. p. f. a.

„Loofuse“ seltsi aias

Näitus

Järgmistele jaoks on teinud:

1. Võlumeeste ja aianud.
2. Võlumeeste.
3. Võlumeeste, wälisele tootmisele ja julgloomad.
4. Võlumeeste ja aianud.
5. Meie erawad wälised; ehitus jaoks.
6. Võlumeeste jaoks.
7. Võlumeeste jaoks ja majad.
8. Võlumeeste jaoks.
9. Võlumeeste jaoks.
10. Võlumeeste jaoks.
11. Võlumeeste jaoks.
12. Võlumeeste jaoks.

Wälisele tootmisele.

Jaani-tulewärski

müüb suures wäljavalikus

J. Trenblat'i rohu- ja wärwikauplus.

Wasili Perlow ja pojad.

Kaubamaja Tallinnas.

Raua-egne kauplus

soowitab „õigedärtuslik“ e. m. se lojanduse

theed,

wä 8. et, ilma wäljavalikuseta otsestele wäljavalikusel abid

kohwi,

Sinnad alandatud! Rael 80 kopist peale.

Suhkur

turu (hõr) hindadega.

Kaubamaja on 1787. a. asutatud.

Naisterahwa

Kulduurisid

56 pr., ning

laulatuse-formuseid

kuld 56 pr., müüb wäga odawate hindadega

A. Reismann'i

unide, kuld- ja hõbeasjade-kaupl. Suurel Karia uul. nr. 19.

Eesti päewalehte

Gäde't

wõib iga kuu 1. päewast tellida.

„Gäde“ maksab

1. juulist aasta lõpuni:

postiga 2.60 k. — postita 2 r.

1/4 aastast postiga 1.85 kop. — postita 1.00 kop.

kuus 50 — postita 40

Kõiki austatud lugejaid, kellele tellimine f. l. kuu-
lõpe, palume aeg-ajalt tellida et lehe saatmisel wa-
het ei tuleks, sest kõigile, kelle tellimise aeg f. l. kuu lõ-
pust saab, jääb lehe saatmine tulema kuu algul seisma.

Tellimisi uuendades palume lastele ühe endist aadressi,
mille all leht läib, kaasa saata, et wäheasti endise
aadressi nummert nimetada, see kergitab talituse tööd.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

„Gäde“ talitus.

Head maad

müüb wäga odawate hindadega
Tallinnas, Suurel Karia uul. nr. 19.
Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

noortmeest

wõinud linna hõbe puhtast lohia
poistest juurde laastatada
f. l. kuu lõ-
pust saab, jääb lehe saatmine tulema kuu algul seisma.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Wõru uul. 10-8 p. l.

Plus!!!

Plus!!!

Päewapildi - töökoda Destra

Wõru uul. nr. 14.

Kes enesest ilus loomutruu pilti soowib, see tulgu nüüd. Kõige
uuemate kirjaparadiide maral on minul wõimalik alati ainult hõbi pilti
walmistada. Uleswõtmise töölojas ja wäljas igal ajal ja igasuguse li-
maga. Gruppe üleswõtmisel hinnab kõige odawamalt.

Tähelepanna!

Sga tofina piltidega tofni meelajon pilti hinnata tellijast enesest

taasa.</

„Laine” lisa.

Nr. 2.

Tallinnas, 23. juunil (6. juulil).

1907. a.

Wiirastused.

M. Amfiteatrowi jutuke.

3

Korraga hõitas mind Sergei:

„Herra, herra!”
Ma waatafin hüüdja peale ja nägin, et ta tema jeda teadis. Nägu oli tal walge kui kriit, põsed wärisewad, heal kähises. Alles nüüd, kui ma teda filmasin, hakkasin ma aimama, kui hirmunud ma ise olin.

„Armuline herra, kas ma tohiksin küsida, kes see naisterahwas oli?”

„Waewalt jõudsin ma ennast rahuliku hoida.

„Mis jaoks?”

„Ta oli nii... nii iseläralik, nagu oleks ta...”

Selle juures kugistas ta wiimaseid sõnu, nagu tahaks ta meelest, mis nendest sõnadest wälja pidi paistma, alla neelata.

„Koh, mis nagu?”

„Nagu ei oleks ta elus olnudgi.”

Mina puhkesin täielisest kõrist suure healega naerma. Sergei pörfas tagasi ja ütles siis:

„Urge naerge, armuline herra, niisugust asja tuleb mõnikord ette. Nad käiwad wahel ümber.”

„Kes käiwad ümber?”

„Remad... see on wiimasel ajal laialt kuulsaks saanud Eduna-Prantsusemaa wiinawalmistajate juht.

Temal oli õigus. Imelik, et see minule ennemalt lohe filma ei paistnud.

„Ja weel midagi! Kui teie teda praegu ettetuppa saatate, seisab ta peegli ees. Teie olite peeglis näha, mina ka, aga teda ei olnud.”

Uuesti hakkasin ma naerma, nõnda et enam enese üle walitseda ei jõudnud, ja tundsin, et ma warsti naeru-krambid saan. Sergei seisis liitumata paigal ja waatles mind teraselt. Tema ei uskunud põrmugi, et minul nii lõbus tuju on, mis naerma ajab, ja oli oma arwamises „teiste asjade” üle taljufindel. Wiimati läks naeru-hoog üle. Ma jäin waitseks, meel läks kurwaks.

„Mine magama, Sergei!” ütlesin ma temale. Ta läks ja ma nägin, kuidas ta minnes omale ristitähete ette tegi.

Derwel ööl ei saanud ma magada. Iga lauapeal, igas nurgas panin ma küünlab põlema, et ükski koht pimedaks ei jääks. Ja sedawiisi walgustatud toas kõndisin ma hommikuni ümber.

„Wõi nõnda, wõi siis seal on kõik niisamuti, kõik on täitsa harilik, aga siisgi nii imelik ja eluta.”

Ma ei ole küll kellegi arglane, aga siisgi ei mõtle ma hea meele... ei, ma ei armasta palju teiselma saladuste üle aru pidada... Aga siisgi, kes laseks oma mõtteid wahel kaugemale lennata? Waremalt wõtsin

ma elawalt spiritismuse, theosofia ja uue magia küsimusest osa. Ma mõtlesin nüüd Sauli peale, kes nõia juures käis, jumalate peale, kes alla maa peale tuliwad, Hamleti peale, kes oma surnud isaga kõneles, Fausti peale, kes all ešwanemate juures käis. Aga need oliwad kõik suurepäralised sündmused majesteetliku ümbrusega. Kuid mina ei ole Saul, ei Hamlet ega Faust, waid iga-

Marcellin „Albert.”

päine hall inimene. Et aga siisgi mõni waim lüüalifeks tuleb ja omale klaas theed laskeb patkuda — weel praegugi seisib leimatüft, kus tema hamba jäljed näha oliwad, laua peal — see oli ometi natukene . . . ei, koguni naeruwäärt. Aga kui see naeruwääriline asi minult wiimaks minu mõistust ei rõõwi!

Rüünlate walgus lõi tumedaks. Ilm hakkas koitma. Sergei tuli tuppa. Ta nägi, et ma alles õhtust saadik riides olen, aga ei rääkinud sõnagi. Ka mina waitisin.

Kui hommikune thee ära joodud oli, läksin ma waimuhaigete kliinikusse, kus Petrowi rawitseti. See ei olnud minu forterist kaugel.

Umbes wiie wõi kuue minuti järele jõudsin ma sinna. Haigemaja direktor oli külmawereline soomlane, pruunikate juustega ja kahwatanud näoga, mida terawaks lõigatud habe pitemaks tegi, kui ta töö poolest oli.

Tema imestas väga, kui minu nime kuulis.

„Teie ei wõi arwatagi, kui parajal ajal te tulete. Petrow nimetab juba mõnda aega wahet pidamata teie nime ja ootab teie tulekut.“

„Lootuse järele lubate mind siis temaga nelja filma all rääkida?“ küsisin mina, kuna tema seletuse ajal väga wastik tundmus minust läbi käis.

„Niipalju, kui soovite. Tema on kurwameelsete hulgas ja peab ennaft üsna rahulikult ülesse.“

„Kas ta lugu halb on?“

„Lootuseti. Ta põeb karmawat waimuhaigust. Praegusel pilgul on tema töbi selles järgus, kus haiged endid taga kiusatama arwawad, ja ta pöörab alati kõne ainult tagatiusamise peale. See on waimuhaigus, mille kohta Palonius ütles, et seal natukene järjekindlust sees on.“

Petrowi kõrge ja kitsas kambrikene oma siniste seinadega oli nagu määratu raam, mille sisse suur aken, mis pörandast laeni ulatas, oli pandud. Afna ees seisib mitu tooli ja ühe peal istus pruuni hilpude sisse mähitud fogu. See fogu oli Petrow. Ma astusin temale lähemale ja püüdsin sellejuures oma südame walju tuisumist waigistada. Pikkamööda pööris ta oma kolletanud näo minu poole, mis üleni nagu woltidest näis kollupandud olema: filmade all, põse-nukkidel, meelekohtadel, otja peal — igal pool olimad woldid, mis seda wastikumalt mõjujwad, et nagu selle koha pealt, kus woltisid ei olnud, väga ära oli lõppenud, nõnda et seal luud nahast läbi paistiwad.

Petrow waatas minu peale. Tema waade oli teraw ja ühtlasi meeletu. Siis jäi ta jälle enese ette wahtima.

„Mha, wõi nüüd sa siis tuled? Ma teadsin seda ette . . . ootasingi juba sind. Etis istu.“

Ennemalt ei olnud me weel üksteisega „sinatanud“, aga nüüd ei pannud ma seda, et tema minule „sina“ ütles, põrmugi imeks. Minule näis, et meie seeford teistiti ei oleks rääkida wõinudgi, ja „teie“ oleks tema suust koguni rumalalt ja alatult kõlanud. Meie olime korraga üksteisele nii omasteks saanud, kui wähegi mõimalik, ehk sõprusel küll siin vähematgi tegemist ei olnud. Mina waitisin ja minul oli väga raske jutule küsimusega hakkust teha. Ma tahtsin küsida: „Wassili Jakowlewitsh, kuidas sa ometi niisuguse mõtte peale tuleb, et furnuid minu juurde hakkad saatma?“ aga ei saanud. Waimuhaige ehk ei oleksgi seda küsimust nõnda hulluks pidanud, aga mina ise olin ometi terve mõistuse ja hea mälestuse juures, mis moraaliline õigus oli siis minul temale sarnast küsimust ette panna? Kui ma sedawiisi kahe wahel olles waitisin, küsis tema ise minult:

„Noh, kas ta käis seal?“

Tema ütles seda koguni külmawereliselt, aga minul ahwardas selle juhtumise meelde tuletamine hinge finni matta.

„Ma näen, et ta seal on olnud,“ pomises ta edasi, „ma näen seda! Ja mis sellest siis on? Asjaga peab hakkama saama, armas sõber, sinna ei wõi midagi parata, pead ära kannatama.“

„Kellest ja räägid, Wassili Jakowlewitsh? Ma ei mõista sind õieti.“

„Kuidas nii, wa wennas? Etis ifka temast, Annaft.“

Ma kargasin tooli pealt ülesse ja tõmbasin ta käed oma pihtu. Wärsin tuli peale.

„Nii on see siis tõsi?“ küsisin ma sofinal.

„Jah. Ja sina arwasid, et ei?“ wastas tema.

„Kas siis tõepoolest üks furnud Anna olemas on, keda meie mõlemad tunneme?“

„Ja muidugi, armas sõber, tema on olemas.“

„Kes ta siis on? Seleta mulle ometi ligemalt!“

„Mina tean, kes ta oli, aga kes ta nüüd on, see läheb, sõbrates, üle meie mõlemate mõistuse.“

„Meelte pettus, luulekuju, unenägu?“

„Ei, sõbratene, ja mis unenägu siis õieti?“

Sellepeale jäi ta wäheseks mõtlema ja jättas siis pead wäristates edasi:

„Pealegi — kurat teda teab — wõib ka olla, et see mõni unenägu on. Aga mina hakkasin selle unenäo pärast jooma ja olen juba haura ligi jõudnud. Ja siis, kuidas siis see tuleb,“ rääkis ta naeratades edasi, „et mina hullumajas olen, aga sinu mõistus alles terve on ja sa wabalt ümber jooksed? Ja ometi on meil ühed ja needsamad unenäod.“

„Kas sina ta minu juurde saatfid?“ küsisin ma ettehehtlikul healel.

Ta pilgutas lollakalt, aga ühtlasi ta teraselt oma filmi.

"Jah, mina saatsin."

"Ja misjaoft?"

"Sellepärast, et ta minu juba ära on närinud ja ikka veel näljane on; ta peab ka teisi sööma."

"Sööma?"

"No ja, ta sööb iga-ühel elu hinge seesi ära. Ta suretab tundmused, kuiwatab südame, pimestab mõistuse ja imeb mere soonte seesi wälja. Ma tahan testamendi teha, et mind pärast surma lahti lõigataks. Siis wõid sa näha, et minul were asemel wesi ja walged wereliblekesed sees on. Lühidalt ja selgelt — mina olen walmis mikrooskopi alla panemiseks. Gahaa! ja sinul läheb just niisamuti, Aleksei Leonidowitsch, just niisamuti. Tema on noor, sõbrate, ja tahab elu ja armastust. Ta

wõtab weel paljudelt, wäga paljudelt meestelt nende elu..."

Sellejuures hakkas ta nii kangesi naerma, et kõik woldikesed tema inetuks läinud näo peal wärisewad.

"Sa naerad mind wälja, aga ma ei saa siisgi aru, kuidas ta elada ja armastada tahab, kuna ta ometi surnud on?"

"Jah, surnud on ta küll, aga käib ikkagi ümber. Ja mispärast ei peaks teda enam olema, kas sellepärast, et tal pea ära purustati ja ta mulla alla hauda pandi, kuhu ta ära pidi mädanema? See on wale; tema ei ole ära kadunud. Tema lahkus atomite miljardideks ja pärast lahkumist hakkas ta jälle elama. Surnud, need elawad kõik. Meie ajame juttu ja, wõib olla, et praegusel pilgul terve surnud rahwas meie wahel hõljub. Kõige wäiksemast õhujaoft wõib sadade kaupa niisuguseid kogu-
sid kujuneda, nagu Anna on?" (Särgneb.)

Mets-aned.

Prints Emil Schönaich von Carolath.

Seledas punases eetris heljusiwad kaks geniust. "Lendame alla, — ütles üks nende seast, — alla hädaorgu, mida maailmaks nime-
tatakse; tuul, mis tema pinnalt üles tõuseb, toob tulehaiu ja oigamisi; waatame oma filmadega, mis seal tehakse ja jutustame Sellele, kelle trooni serafimid walwawad ja kellele meie, hiilgusest walgustatud, läheneme.

— Wõtame omale, — ütles teine walguse geniust, — kellegi maapealse olemuse kuu. Mets-ani on erkuse ja kurbuse lind. Tema rüüd on tuhafarma-hall, tema heal on hoiatam; tema kõlbab siia mure- ja pimeduse-riiki kõige paremini.

Hommiikul, koidu eel lendasiwad kaks halli metsani üle maa; nad tõttasiwad järwe poole, mis madalate kallaste wahel seisis ja fattusiwad ühe wägewa walitseja riiki. Inimese filmale ei olnud siin midagi iseerallikku näha. Raugale ulatas kurb lagendit wiletsasti haritud põldudega. Siin ja seal wedasiwad wanad mehed ja naisterahwad raskeid raudatru. Raugemal, kus soolased järwed merelahte woolasiwad, seisiwad terwed read sõjariistu; eemal, warajase koidu udus, keset kõrgeid wallisi ja kindlustusi, kerkis pealinn oma lossidega, templitega, mis sõjajumalale oliwad pühendatud, tornidega ja mitmesuguste teiste ehitustega ülesse. Wärawatest tuliwad waitijad sõjameeste salgad, nagu määratuma elaja katsearwed wälja ja läksiwad kahele poole

laiali. Warsti kuulduis sarwede heal, mis mehi sõjawäe harjutustele kutsus.

Weepinnal ujusiwad kaks metsani, lasiwad kergeid rõngaid ja wahetasiwad üksteisega saladuslikus keeles hoiatusesõnu. Kerge, lahe tuul ajas neid tähelepanematalt kalda poole.

Seal, madalate põesaste tagant, ilmus inimesekuju nähtawale. Tema keha oli riietega waewalt factud; lõhkläristatud riidetükk oli temal mantli asemel; saksis juuksteske oliwad kala-kondid pidama jäänud. Ta käis külmus, käes kandis ta lintu; wististi oli see mõni ärajooksnud legionär, sest tema kuiwetanud keha peal oli kinnikaswanud piitsa-wermeid näha; pahem põlw oli alalisest kibi wastu tõuka-
miste üles paistetunud.

Kui ta anisti märkas, jäi ta seisma, nagu ahnusest kinni naelutatud. Ta hiilis jõe äärde, wistas ruttu oma räbalad seljast ja lasi sõrawil filmil mee alla. Kalda äärt mööda kas-
wasiwad laiade lehtedega kollased lilled; nende peitel ujus ta nägematalt edasi, lasti ennast kuulmatalt põhja, nii et linnud teda puu-
tombuks mõisiwad pidada. Ilma hädaohu aimata, ujusiwad nad hooletult edasi.

Korraga järsk tõuge, tolmupilw ja kalda äärest tõusis inimene ülesse ning haaras rabe-
lejate lindude jalust kinni. Hingeldades ja metslikult hõijates haaras ta rikkaliku saagi oma käte wahele.

Eiis hakkasivad linnud inimese keelele healtjema.

— Meie oleme wägewad waimud, fina ei tohi meid puutuda, — karjusivad nemad.

Inimene lohtus, raputas aga trotslikult pead. Parema käega, mis weel waba oli, tõstis ta maast tüki rogustit ülesse, et sellega lindust finni siduda.

— Minu naine ja lapsed surewad nälga, — ütles ta.

Linnud surusivad kurwalt oma kaelasti ettepoole.

— Ara waewa meid, — palusivad nemad : — meie tulime hea nõuga siia. Meie tahtsime oma filmadega näha, mispärast teie, inimesed, nii õnnetumad olete? Ara ole tänamata. Meie tulime sõpradena sinu juurde.

— Teie tahtsite waadata? — Sõjamees muheles walgust : — Mis on maa peal näha, peale sõdade, wägewalla ja tšendawa ülekohu. Selle riigi kõrwal asuwad teised, kus niisamuti rahu puudub; üks riigiwalitseja sõdib teisega.

Kõik wõtawad üksteise käest maid ära, üksigi ei usalda teist ja kõik walmistawad alatafa sõja wastu. Meid piinab kuni südame-tunniustus, sellepärast on igal pool needmine ja alaline waen. Hirm ja kartus, mure oma waranduse eest piinab wägewaid ja kuulsaid, orjus ja ahnust walisewad alamate kodukoldel. Wiletsus walitseb maal, külmus südames, häbitaw osawõtmatus headuse ja kurjuse wastu. Minu naine ja lapsed surewad aga nälga, sellepärast tapan ma teid ära.

— Sa wõid meid ära tappa, sest meie oleme omale maapealsete olemuste kuu wõtnud, — ütlesivad linnud. — Eiisgi on see meie õnn, et meie sinu kätte oleme sattunud, sest et fina oled

waene; rikkad ei tunne meid ja neil ei ole meid tarwis. Minult maeste jaoks oleme meie siia lennanud, meie oleme nende päralt ja nemad ei wõi ilma meieta mitte läbi saada.

— Eiis awaldage mulle, kes teie olete; nimetage oma nime, imelikud rändajad.

— Mina olen wiha, — ütles üks lind.

— Mina olen lootus, — ütles teine.

Wärin jooksis üle inimese kumetanud ihu; tema kustumud, segastes filmades helkis iseäraline läige.

Meie oleme sinu kätte sattunud, — ütlesivad linnud, — sellepärast wõid sa meid ära tappa. Eiis langeb aga terme ilm orjuse-ikkesse, sest meie oleme wabaduse wahid ja teenijad. Kui meie tulelondid kustumud, hakkab igal pool pillane pimedus walitsema; lähewad huffa juured tõõstijad hädade, kannatuse ja kuritegude aegadel. Tõõstis lähe lõikaw sirp, mis iga waese südames, kes parema saagi peale loodab, alati wahe peab olema. Surma meid, aga tea, et meie kõikide kannatajate ja koormatute wiimased seltsilised, wiimased sõbrad oleme.

— Wiha ja lootus, — fordas inimene endamisi, nagu tahaks ta nende sõnade salajamat mõtet wälja uurida. — Ei, mina ei wõi teid ära tappa. Elage ja walwate minu isamaa ja wendade üle.

Ta peastis wangid küttest ja läts kaheldes eemale, ei waadanud aga fordagi tagasi. Pinnast kuuldus sõjale surrutud töörahwa karoigamine. Tühjas kõrbes wedas wäsinud kändja oma sahka; legionär jäi seisma ja pühkis hige otsa eest. Wõlemad waatasivad wäikides. Nad nägid ainult kahte halli metsane, kes, hirmunult kaelasti õieli ajades, kõrgelt lõuna poole, päikese poole lendasivad.

Prantsuse kirjanduse iseäraldused.

J. Mawit.

2

Sellest püüdest — teaduslik, farmapealne ja loomutruu olla — järgnesgi n. n. realismus ehk naturalism, mis õiguse poolest üks ja seesama on. Wiimase sõna — naturalismuse — all aga hakati harilikult kõiksugu elu jopa ja lailuse loomutruud kirjeldust mõistma. — Igatahes on realismus prantslastel were sees, sest seesugune teaduslik waim wiib realismuse juurde.

Naturalist Zola, kes igal pool ja meilgi tuttav on, tarwitas neidsamu metodist kuni ta eelkäijadgi, ta on aga niisugusele kirjanduslikele fihile kindla, teaduslikult formuleeritud teoria wälja töötanud, mis talle kui naturalismuse põhjendaja nime on annud.

Tema roman tahab „inimlik dokument“ olla, s. o. millel niisama „teaduslik“, faktiil määratus oleks kui sündinud lool. Et ta heameelega kõiksugu soppa kirjeldab ja iseäranis suure heameelega suguliste asjade ümber keerleb, tuleb osalt üleüldisest Prantsuse häbitundmuse puudusest, millest ülemal juba jutt oli, osalt, et teatud nähtused weel kirjeldamata olivad ja et neid teatud publikum ifka heameelega ja uudishimuga loeb. Üteldagu Zola’st küll mis halba tahes, siiski peab tunnistama, et ta ülitõsine töömees oli, kes oma ülesannet teadusmehe farmapealsusega ja hoolsusega täitis. Paari aasta eest ilmus üks raamat pealkirjaga „Kuidas Zola oma romanist kirjutas“. See

raamat paljastab terve Zola kirjutamise ja töötamise viisi, mis sugugi harilikku kirjaniku oma ei ole. Kõige pealt tuli Zola'le pähe üks idee ehk nähtus, mille üle ta nõuts wõttis kirjutada. Kohe hakkas ta hoolega materjali koguma. Oli roman „Assommoir“ wabrikutöölise elust, siis läks ta wabrikusse, waatas ja päris kõik järele: wabriku siseseade, masinate tegemuse, töötamise viisi, masina osade nimed; uuris tööliste palga- ja korteriolusid Peale selle käis ta tööliste korterides ja trahterites, pani neid seal tähele, kuulis nende kõnelemist, märkis nende kõnekäänud, nende wandumised, nende roppused üles. Et tööliste seas joomine suur, siis tutvustas ta end alkoholiismuse ja karistuse küsimusega. Et tööliste keskel sotsialistlikud ja revolutsionilised aated tihawad, siis uuris ta ka sotsialismust. Oli materjali juba küllalt kogutud, siis hakkas ta jutu üleüldist plaani kokku seadma. Seda tegi ta kirjalikult oma „Solilogides“, kus ta nagu iseenesega rääkis, iseenest nõu küsis, iseennast parandas j. n. e. Seal määras ta jutu käigu ja tegelased ära. Selle järele kirjutas ta iga tegelase täieliku karakteristika üles: kui wana keegi on, mis suguste iseäraldustega, mis suguste liigutustega, kuidas riides j. n. e. Alles nüüd oli ta jutu kirjutamiseks walmis. Kuid weel enne kui romani ennaft kirjutama hakkata, kirjutas ta iga peatüki jüu õige karwapealt ja üksik-asjalikult üles, ja alles kui see tehtud, asus ta päris kirjutamise allale. Waheajal jättas ta materjali korjamist wähetpidamata edasi. Ja nõnda kirjutas ta aastate kaupa, wähetpidamata, wabrikuteeris romani, millede „afetid“ määratumaft wirnaks kaswafiwad. Nii sugune wäsimata töömeeft oli Zola. Tal on ka oma suured puudused: tal puudub nimelt see prantslastele omane fergus, graaia; ta on raskepärane, igaw, wenitam,

fombaf. Kuid efs ole needgi fagedasti teadusemehe omadused.

Ehf küll Bourget'd psühologina Zola wastandiks peetakse, on tal needsamad realismuse abinõud ja maneerid, mis suurel naturalistilgi ainult selle wahega, et Bourget roppuft ei kirjuta, waid seda „detaili karwapealst“ enam hingelikfude nähtuste juures tarwitab. Ka tema kirjeldab ümbrust: tuba,

Mälestuse-sammas,
Wene sõjawangide suruuaial Japamis, Mazufamas. La ehitati sõjawangide eneste hulgaft korjatud wabatahtliste annetega.

Kits lapsele ammeks,

Kuuba saarel on wiisiks, et emad, kellel imetamist wähe, kitse oma lapsele ammeks wõtawad. Laps imeb seal kitse udara talal niisamuti nagu ema rinnal. Nii ei puutu piim mis ta saab, sugugi õhu tätte, on seega täitsa terve, — ja odaw on niisuguse anime pidamine pealegi.

niisugune roman igaw ja kuuw on. Aga ei: ta on täis kõige põrutawamat hingelikku draamat, mille analüüs kuni tisedufeni on aetud. Seft järgmistes „paragrahwides“ jutustab noormees, mis sugune katastrof teda koh-

toalettistid, iseäranis naisterahwaste omastid, annab jututegelastest terve eluloo. Kui need kirjanikud, siis nimetab ta nende kirjutatud romanide pealkirjadgi (Cosmopolis). Ta tegelased on kõik kõige peenema seltskonna liikmed ehk teadlased ja „intellektuellid“. Kõige tüüpikum ta romanidest on Disciple (õpilane). Seal kirjeldab ahte ühte filosoofi ja selle mõju ühe oma õpilase peale. Filosoofi elulugu on ära jutustatud, nagu seda konwersatsioni sõnaraamatutes tehakse: sündimise aasta, wane-mad, kooliskäimine, kirjatööd, nende jüu, koguni tsiteeritakse neist töödest kohtasid! Ja miks mitte. Efs anna see meile seda suuremat realiteedi illufioni, ja mida suurem illufion, seda suurem mõju ja kunsti maits-

mine. Ta õpilase Robert Gresslou „pihtimine“ on paragrahwide kaupa kirjutatud. Efmene: pärandatud mõjud, f. o. wanemad, ümbrus; teine: ideede ümbrus. Seal räägitakse, mis sugused kirjanikud, luuletajad ja ideed koolipoisi põlwes ta peale mõjuwad, mis sugused ideede revolutsionid ta läbi elas. Kõik see on terawal, matematikliste formule stiiis kirjutatud, mis pikkamisi rutamata, samm sammult, aga halsamata edasi astub. Wõiks mõelda, et

tuliku ülekuulamise ja tapmise kahtluse alla saatnud: teda süüdistati ühe noore neiu ärakihvitamises armufadeduse pärast, kuna ta tõepolesti neiuaga ainult psühholoogilisku eksperimenti tahtis teha, sellega et ta neiu ära meelitas, mis peale see ise ennaft ära kihvitats. Kõik see on on kole ja revolteerim, aga suurepäraline ja vägem. See ei ole sugugi harilik Bourget, kes harilikult weidi mage ja naiselik pehme on, high-life; naisterahwa toalettiid ja kõikfugu élégances mondaines armastab kirjeldada.

See faktiliste teadmiste näitamine romanides ei ole mitte üksi realistidele omane, vaid tuleb ka n. n. defadentide ja sümbolistide juures ette. Guyssmans'i romanides on jutu siisu, fabula, peaaegu null, seda enam harutusi. Ta kuulub roman A rebours (wastu olssa), mida defadentide piiblist on nimetatud, ei sisalda muud kui kirjaniku enese isiklikka maitseid kirjanduse, maalimisefunsti, muusika, lillede, wärwide, söökide, weinide, tapeetide j. m. üle. Näit. annab seal üks peatükk lähikesse kriitilise ülewaate „omalt seisukohalt“ terwest Ladina kirjandusest!

Comte Villiers de l'Isle-Adam on samati ka quasi-teaduslik: oma romanis Eve future (tulewiku Gewa) lasseb ta Edisoni funktliku naisterahwa teha, kes kallistustes ja lõhudes täitja elawa naisterahwa wääriline oleks. Ja kes ei oleks omal ajal Flammarion'i ja Jules Verne'i fantaistlik-teaduslikka romanist lugenud? Uuemal ajal on wennad le Rosny'd paleoloogilisi romanistid diluwiumi ajajärgust kirjutanud.

Nagu jellest näha, on Brantsuse kirjanduse ideede maailm palju teisem kui Germani, Slaawi ja Doome kirjanduse oma. Niisugust ideede sügawust, niisugust elutõsidust, nagu seda Põhjamaa kirjanikkude juures leiame, prantslastel üleüldiselt mõttes küll ei ole. Romani selge film ja klaar intelligents saab wälimistest asjadest sellets liig selge ja lihtsa pildi, et selle taga ei tea mis sügawust näha. Tal ongi asjadest enam kontreetlik waatlus (intuitioon) kui abstraktlik ettekujutus. Sellepärast ongi Brantsuse kirjanduses, funktis ja teaduses kõik nii lihtne, selge arusaadaw, aga ühtlasi ka ilus ja maitserikas. Brantslastel, nagu üleüldse Romani rahwastel, on plastiliku iluduse intuitioon. Need head omadused tulewad ka Brantsuse nowellis ja romanis nähtawale, mida teatud elawus, fergus ja elegants karakteriseerib. Tüüplik prantslane selle poolest on Maupassant, kellel imekspanemise wäärt selge, lihne ja ilus worm on.

Meie oleme juba liig Germani mõjust läbi tungitud ja endale osa Germani ja osalt

ka Slaawi tõu hinge omandanud. Meie ei oska Romani plastiliku iluduse waatlust ja epikuriliku filosofiat maitsta. Meil armastatakse tumedat, uduft, „sügawat“. arusaamatut, ehk seda, mis arusaamatu näitab. Sellepärast meeldib meile Zbsen, Nietzsche, Tolstoi, Przybyrzewski j. m. Kuid kardab, et kui need sügawad mõtted, mida need sügawad waimud oma sügawatesse töödesse on pannud, lihtsamate, harilikfude sõnadega wälja ütelda, siis sellest „sügawusest“ palju kaduma läheks. Meil saab selle sügawuse kumarduse tõttu mõni sagedasti lihtsa müstifikatsiooni ohwriks, armates, et tumedate fraaside taga, kes teab, mis sügawad mõtted piilunud.

Paljude Brantsuse kirjanikkude, nagu Zola, Flaubert'i, Maupassant'i töid lugedes aigutab meile teatud tühjuse läiluse, moraalistiku pohmeluse tundmus wastu. Kuid see meeleolu on just Brantsuse selgenägemise loomulik tagajärg: ta selget ja erapooletut silma ei peta mingid metafisikilid unistused, vaid ta näeb maailma nagu ta on: lõpulistlik ifka wilets ja närune. Ja tõe poolest on Brantsuse kirjanduse, s. o. parema kirjanduse meeleolu läbisifiku pessimistlik, skeptiklik ja lootufeta. Kuid selle pessimismuse põhjus on enamasti blasfeeritus liig suure „elumaitsmise“ tagajärjel. Brantslastel ei näi seda sügawat, enese sisse pöördud tundmuste-elu olewat, mis teatud hinge neitfili use alal hoiab. Kuid ka „naturalistlik“ leoria mõjus oma jagu kaasa, mille järele kõige labasemaid, igapäewasemaid ja inetumaid nähtust jutu siisuls mõis walida. Guyssmans, näit. jutus A vau l' eau (periwett). kirjeldab ühe wäifese büroo-ametniku wiletsat elu, mille pea-tragismus kõhu korratufes seifis. Asjata otsib ta omale paremat söögikohta, kuid läheb wiimati, ennaft resigneerides, wanasse restoraani tagafi.

Tähelepandaw on filosofik luuletaja Sully Prudhomme, kes palju filosofika mõtteid on luulewormi walanud. Siia hulka wõime ka Brantsuse kooli luuletajaid Leconte de Lisle ja Gherédia't kuulust „sonettide treijat“ lugeda, ilusa ja laitmata wälimise wormi peale kõige suuremat rõhku panimad. Gherédia sonetid „des Trophées“ kujutawad kõikfugu momentisti ajalooft wanade greeklaste mütolgiaaft alatud tuii uuema ajani.

formuleerima — kofku panema, sõnadega wälja üttema ehk kujutama.
detail — ükfit asi.
maner — wiis, kombe.
konwersatsiooni sõnaraamatud — niisugused f. r., mis iga asja ja teaduse üle lähifese teate annab.
tsiteerima — teatud kirjatõõft mõne mõtte sõna sõnalt ette tooma.
realiteet — tõesti olef (Wirklichkeit).

illusion — meelepettus, meelepilt või kujutus, mida mitte ei ole.
 idee — mõte.
 formul — lühikene lause, mis mõnda matemaatilist, füüsilist j. m. seadust täielikult avaldab.
 katastrof — õnnetu saatusepööre; õnnetus.
 eksperiment — katse.
 revolteerima — mässama panema.
 high-life — suurtõugu ilm, aadel.
 elegances mondaines — maailma iludused
 quasi — nagu; umbes niisugune, nagu see ehk see.
 fantasia — meelekujutus, unistus.
 paleologia — maailma algusaja uurimise teadus.
 diluvium — maakeri wanaduses üks ajastest ajast järkudest.

konkreetlik — meeltega äratuntud, tehastatud, kindel.
 abstraktlik — mõiste, mis paljude asjade ühiseid tunnuseid sisaldab; mitte konkreetlik.
 epifurlik — niisugune, mis kõiki oma ihasid täita püüab.
 müstifikatsioon — turitahtline pettus.
 fraas — lause.
 pesimismuus — ilmawaade, mille järele maailmas kõik wäga halb on.
 skeptiklik — kahtlem, kahtleja.
 blasfeeritus — ülitäis kõigist, nürks läinud.
 resigneerima — millegist lahti ütlemata, millegi allanna.
 moment — silmapilk.

(Särgneb.)

Rahwapolitik.

Anton Mengeri järele R. Kotsar.

Rahelsteistkümmes peatükk.

Waimlised tarwidused.

Suurte rahwahulkade waimliste tarwiduste täitmine peab tulewikus siiaajani aaimata suureks minema, sest et seda, mida waim maitseb, sõrdlemisi leharwitustega piiramata rohkusel võib muretseda ja leharwitustele, nimelt söögile, joogile ja suguelule, otse tähtsamaks wastukaaliks on, sest kui praegused sugukombed edasi kestawad ja toiduainete valmistamise põllul mitte suuri ülesleidusi ei tehta, siis peawad küll kõige wilearikkamad kohad maakeral peal juba mõne aastasaja jooksul rahwast ülestiiga täis olema ja paljudes kultuura-maades saab siis kahtlemata suur toidu-puudus tulema, nagu juba nüüd kõige enam edenenud rahwastele tarwis on alataja toidu-aineid wõersilt wedada. Need wähesed abinõud, mida tarwitada võib, et rahwast ülemäära ei kaswaks, on selles raamatust mitmes kohas (peatükid 14, 19) kirjeldatud. Nagu aga paljude üleüldise hea laskäigu waenlaste, nii võib ka rahwa ülestiigse kaswamise wastu mõõdaminemise manööwrite läbi paremini kui rinna pealetungimise läbi wõidelda, seda nii tehes, et neid jõudusi, mis meeleliste jõudude wastased on, tugewamaks teha katsutakse.

Moodne riik, mis ülemate riigijuhitajate wõimu ja hiilgust nagu oma peaeesmärgiks peab ja sel sihil kõigi asjade peale waatab, sejab rahwaarwu ülestiigse suurenemise hädahohees osawõtmata, ehk küll selle hirmsa wiletsuse eesmesed tundemärgid suuremas jaos kultuuri-riikides juba nähtawale on tulnud. Meie praegune õiguse ja riigikord ei suudagi sugugi rahwaarwu ja olemas olemate ülespidamise abinõude mahesorra peale otustawalt mõjuda, sest et ta ülespidamise abinõude muretssemist ja inimeste juurde kaswatamist üksikute inimeste eraasjaks

peab. Minult sotsialistiline riik, mis neis kahes ülesandes oma peaeesmärgi näeb, võib rahwa ülemäära suureks kaswamise küsimust kõigest otustama hakata.

Kõige mõjumam laudne abinõu sugutungi liialeminemiste ja selle tagajärje, ülemäärase rahwa kaswamise, wastu põhjeneb mõtte peal, et mida enam suured rahwahulgad meeleliste tungide juurest waimliste püüete poole pöörawad, seda enam võib oodata, et suguelu nende juures aegamisi tagasi astub. Tõesti näitawadgi haritud inimesed oma abieludes palju suuremat piiripidamist ja ettemaatust, kui wähesed. See tagasihoidmine oleks üleüldise kasu dele wäga hea, kui mitte ülekohutused seadused mäljaspool abielu sündinud laste asjus ritsastele peaaegu igal pool võimalikuks ei teeks oma suguhinu alamate rahwaklasside kulul täita.

Praegune riigikord annab suurtele rahwahulkadele puudulise hariduse, mis lühikese aja järele peaaegu ära kaob, nii et inimesed otse nooremehe ja täies ees meeleliste tungide mõju alla langewad. Sellest tulewad liialeminetud söömise, joomise ja suguelu asjus, mida alamate rahwaklasside juures palju enam võib tähele panna kui haritud inimeste juures. Sotsialistiline riik, mis inimesi kõigil nende elu ajal oma käes hoiab, peab selle eest muretskandma, et ta kodanikkude meelelistel kirgedel kunagi waimliste püüete tasakaal ei puudu ja et kehaline elu ning waimlised püüded ühel ajal surewad. Seda eesmärki võib kõige õigemini sel wiisil kätte saada, et mitte ainult noorusel haridust ei laiendata, waid ka, et kodanik oma terve eluaja ettelugemiste, raamatute, aja kirjade ja sarnaste hariduse-abinõude läbi õpetust saab. Nende püüete wiimaseks eesmärgiks võib niisugust seisutorda pidada, kus kõigi seltskonna liikmete üleüldine haridus peaaegu ühes-

fugune on, kuna erihariduse wahed loomulikult igas seltskonna seisutallas edasi keema saavad.

Palju enam kui teadus on kunst, wähe-
malt ta praeguses seisutallas, selleks kohane,
et meeleliste tungide liialeminemisele vastu
mõjuda. Ennemalt oli suurel osal kunstil ees-
märgiks suurte rahwa ringkondade himusid ette-
kujutamise-wõimu abil äratada ja sagedasti
küllalt on wägiwalla-walitsejad just kunsti selle
ta kahjulise mõju pärast edendanud. Et alam
kunst näit. tururoman, suur osa teatri- ja
muudest etendustest, wiimaks weel maalimise
ja joonistamisefunksti laialised piirkonnad, kõige
tooremaks himude äratamise abinõuks on, selle
juures ei ole kahtlust. Isegi aga ülemast kunst-
tist langeb suur osa wälja, kui kõik sealt ära
lahutada, mis wiina, naiste ja nendega ühen-
duses olevate loomusundide kohta käib. Tõsine
rahwalik riik peab sellepärast püüdma palju-
desse kohtadesse kunsti asemele teadust panna.
Nii peakiwad nilbete näitemängude asemele
tähtsad ajaloolised ja loomulikkude sündmuste
etendused, teaduslikkudes teatrites ja kujuta-
mas kunstis alasti asjade asemele tõsiste ini-
meste ja juhtumiste kujutamine astuma.

Sarnasel wiisil on keskaja lõpul luulelik
katoliiku usk otse kõige tugewamate rahwaste
juures kaine ja tõsisele elule ligemal seiswa
protestandi usu läbi wälja surutud.

Alles siis, kui üleüldise hariduse woolus
kõikidest seltskonna kihtidest üle woolab ja rah-
wad seeläbi kulturarahwaste nime tõsiselt ära
teeniwad, võib kindel olla, et lihalikkude himude
kahjulised liialeminetud, nimelt suguelu liial-
dused, aegamisi wähemaks jääwad. Ja kuna
wälimine loodus ihutarwiduste täitmise as-
jus liig kitsi on ning ainult alatise suure töö
läbi neid tarwidusi täidab, võib waimu-elu ja
püüete olean waewalt kunagi tühjaks jääda.
Waimu-elu kohta võib õigusega pahupidist
Malthuse seadust kohaselt tunnistada: Mida
enam isikuid waimuelust osa wõtab ja mida
suuremaid nõudmisi selles asjas awaldatase,
seda kergem on riigil ja seltskonnal kõikide
waimulisi tarwidusi täita.

(Järgneb.)

Nali.

Julgustus. Haige: „Gr. doktor, ütlege
ometi, võib see tõesti ka ette tulla, et inimene
elawalt hauda maetakse?“ — Doktor: „Minu
haigete juures ei tule seda ilmasgi ette.“

Wiimane meelituselakts. Proua Kirsiõis
(hambaarsti juurest tulles): „Läksin enesele
nüüd panna kuld-blomme hambasse, mu mehe-
kene — Anna mulle üks mufu!“

Sige wastus. Professor: „Ja mis
teeksite teie siis, hra kandidaat, kui keegi saaks
õhku wirutatud?“ — „Ma ootaksin nii kaua,
kui ta jälle maha tuleb.“

Tubli wastuhoop. Üks kristlane nägi
juuti, talle kõwerad jalad, tahtis teda pilgata
ja ütles: „Inimene, on Teil küll kõwerad
jalad! Sealt võib ju siga wahelt läbi jooksta.“
Juut: „No katsuge siis ometi.“

Numbri-mõistatus.

6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25
26	27	28	29	30

Need numbrid tulewad ruutudesse nii ümber
tõsta, et iga rida arwu 90 wälja annab — see on üle-
walt alla, ja pahemalt poolt paremale poole ja nurgast
nurka risti arwates; tähendus: üksigi number ei tohi
kaks korda kirjutatud jaada ega kedagi neist kirjuta-
mata jätta.

Peitepilt.

Rus on kabelewaht?

ja endine adresse tui la selle nummer üles anda.

Annulmiste petit-rida 5 kop., lehe eesotsa 10 kop.

Seda peab iga taluostja teadma, sest ostmise

Mis maamühjatekse puutub, siis on nende
 jelsuford praegu pahem. Keil ei jää muud teha,
 kui hinda tõsta, aga kui nad tõstavad, siis
 on tülitaw. Kes ostab. Kellel tarwis müüa ei

"Kõik need naised võinud panna, jeda võinud
 et võid sinna tuua. Väikeses ringkonnas on
 kõiki asju võhke ja tuleb et võhke juurde.
 Sellest tuleb, et väike näitus esimesel korral
 vähemalt jeda näitab, kui kaugele ta ümbrus-
 kond edasi on jõudnud või maha jäänud, hil-
 jem aga sedasama näitab, sest et ta midagi
 uut ei ole jõudnud juurde luua. Ilhede ja

Kui nähtuste toimepanemine sel wiisil eba-
katsis, siis mõis ta lõppu ette aimata. Zuba
on tüdimist määrgata. Seba tümistawad a-
tised nuristumisel, et näitused midagi ei paku.
Dmeit soowitaw ei ole mitte, et näituste
wastu kilmemaiks jääbaks. Näitused on tar-
witatud. Et nad oma oisstarbet täidatawad,
selleks on tarwis nende toimepanemisel enam
kindlad sihtsi kaga ajada kui hea juhtumise
peale lootia. Nis näituste toimepanijad ni-
meti peatawad mitte jaada püüdma, selle koha
mõis äramisli ütelda.

Annas mõeldutalt ja waatas lõuna poole, kus
Bahjsaare põllud solmweerstand wersta laugu-
jele ulatasiwad. „Teie põllud on aga enamasti
lõit ummed. Umbes kümne aasta liti ei olnud

heinamaadesse raha magama olen pannud!
 Müid saan ma muldugi oma magama pandud
 raha jälle põllult ja heinamaalt tagasi."

jaan 5 rubl. 25 kop. eestl; varemalt	5-8	nerp, 4 Stanislavski PuhiKunsto, 5 Pstt. cit. Põmat, 6 Salme Põstemsky
juuli 6 rubl. 25 kop. eestl. Ruit 3 eht	35-40	Taaskäi 7 Hgn. Rako-saarto, 8 Leont. Pask. Meenderdoff, 9 A.
enamt kätti kortsaga teistalt	15-18	Markus, 10 M. Gerolt, 11 Luidas Kavki, 12 Uubini Põrt, 13 S. Sem-
antalt Põhonna jaoks kasutamine	16-19	tiot, 14 A. E. Panning, 15 Laidrman, 16 Kleani Kari. Azas, 17 A.
millane moodrid epris h n n a t a	11-15	Feldshtrnko, 18 E. I. Metss, 19 Põutis, 20 R. Põhikõm, 21 O. Svat-
ligi.	10-16	shrenko, 22 M. im Etsh, 23 Solomona Gutuik, 24 Vidomaki, 25 Rimkova.
	31/2	Ge. ole ilise teinb : 26 M. Põhbat, 27 A. Magerst, 28 Uite S. Si-
	41/2	mann, 29 K. Zashcheyak, 30 M. Põhla, 31 K. Reust, 32 Paul Põh-
	4-5	bis 33 Lebedoroff, 34 Tõhila Reinberg, 35 Mõre Põlpa, 36 M.
	8	Manila Gav. Krasnikov, 37 Põhlan Alek. Korotkov, 38 Mõg. Gende-
	5-7	hmit, 39 Gustav Vakman, 40 Leontard. Benke, 41 Gindrit Bern.
	41/2	42 Juri Reik, 43 Pina Tee, 44 J. Põhnyk, 45 Tompon, 46 Kõrak
	41/2	Tomback, 47 Anna Vajchik, 48 Amalie Põhnik, 49 Maria And. Aprt,
	8-10	50 M. Põl. Põnt 51 Osanovko, 52 Liliin Fed. Yakova, 53 A. n. b. Iorg,
	53-60	54 A. J. Sirtis, 55 Lida Drozditin.
	—	Ge. ole ära järeleib : 56 Jõia Nik. Põh. Laidren.
	2-6	Jaanis Kija järele tutkat palutakse oma nime eestlõuna numbril järele Kija tä-

Restatum toimetaja ja wäljaandja M. Kiguif. Trükitud M. Kuttje trükklojas, Tallinnas.

Runlutašte petit-riba 5 top., lehe cedotjaš 10 top.

"Küll ma äraian sind wara üles. Ma olen harjunud wara üles tõusma."
"Sa arwad, et mina wiist kauwa magan. Ema ajab alati wara üles... Sa ets si ole wiimane sumi nõnda wiisi togeleba ja päwiit tiins täia. Tulewa aastal piab ta surwe püäle teenima minema. ütsoit kelle juurde."

toiti hariduse liiga prowintšial-õsajondis kinni
panna, sest et tubermangu õsajond juba
kinnul on.

Tänase numbriga on lisaleht nr. 3
Kaasas.

„Laine” lisa.

Nr. 3.

Tallinnas, 30. juunil (13. juulil).

1907. a.

Jaani-öö.

Peatükk pikemast tööst. Mait Metsamäe.

Koolmeister langes oma laua ette põlvili maha, vajutas pea vastu lauda ja hakkas paluma, pea sõjastades, pea ilma sõnadeta, pea kõvasti.

Wäljast kostis neiu de rõemus laul, mis ikka lähemale kuulus tulema. Saulu sõnad tungisid koolmeistri kõrvu ja sundisid palvesõnade mõtet unustama. Minult huuled palmetasid.

Koolmeister avas filmad ja vaatas afnaft wälja. Öhtupoolne taewas kumas punakas walgukses. Aia rohelised puud mustasid suweööfises ämarikus.

Sealt nad tulivad teed mööda. Walged rätikud wälkusid läbi põesaste. — Saulu sõnadest mõis selgesti aru saada.

Koolmeister tõusis pikkamisi laua ääres püsti. Ta wõttis nagu nälginud metsloom möödamineja saagi poole. Ta kuulas niisuguse põnewusega laulu healeid, nagu kuuleks ta inglite laulu.

Ja veel kaua wõttis ta neile järele, kuni enam kedagi õhtuses ämarikus näha ei olnud. Siis astus ta ruttu ukse poole ja wõttis warnast müti. Ukse peal jäi ta aga peatama.

„Ei, ma ei pea mitte ennaft nõnda kergesti kiusatusest lastma ära mõita,” ütles ta iseenesele, tõmbas ukse kinni, pani müti warna ja istus laua äärde tooli peale.

Südames mõitlesid tal kaks mõimu elu ja surma peale. Üks kihutas teda, nagu

kohe nälg inimest sööma kihutab. Teine hoidis teda tagasi, nagu ootaks teda seal wäljas surm.

Koolmeister pani jeda mõitlust mõni minut rahulikult paigal istudes tähele. Juba näis wõit tagasihoidja wõimu käes olema. Juba hakkas teine wõim rangema, wäikema.

Koolmeister hingas wäiksemalt, süda ei tuljunud enam nõnda kõvasti.

Korraga kuuldi jälle wäljast laulu. Koolmeister kargas üles ja vaatas afnaft wälja.

Jälle lähenes jalg neiusid. — Koolmeister lastis rinnuli laua peale, et möödaminejad paremini näha.

„See on tema.

See on tema,” sõjastas koolmeister iseenesele. Nagu tuli süttis teras põlema. Ruttu haaras ta müti ja jooksis wälja. Uue peal jäi ta seisma. „Kas kohe neile järele minna, wõi tüki aja pärast?” arutas ta.

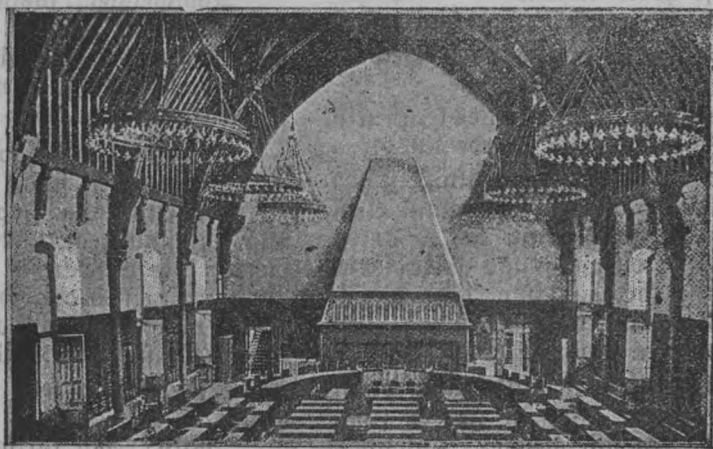
Senilaua ka-

dusidwad neiu õhtusesse ämarikku, ainult rõemsaat naermist, rääkimist ja kiskumist oli kuulda. Jga heal näitas nagu teraw nõel koolmeistri südamesse tungima.

Uga ka healed kustusid warsti. Koolmeister seisis liikumata paigal. Juba pidi ta minema hakkama, pööras aga järsku ümber ja astus aida.

Pikkade sammudega hakkas ta mustawate põesaste wahel mööda aia-teed edasi käima.

„Tõhin ma kiusatusele nõnda kergesti alla

Wana rüütliteaal Haagi krahwiloosis, milles praegu rahukonferentsi nõupidamist peetakse.

anda? Ei, ma pean mõitlema, mõitlema kuni jurma higi otsa ees, oma ilmaliku meele vastu."

Südames aga mõitlesivad kaks mõimu elu ja furma peale. Mõit kalbus nüüd mõimu lätte, kes teda siit eemale, sinna võemjate inimeste hulka meelitas, tõmbas, vedas.

Koolmeister lastis jälle põlvili, tõstis ristis käed üles ja hakkas palvetama, aga ta mõtted ei viibinud palvesõnade juures. Minult suu palvetas.

"Sa mõid sinna minna, see ei ole patt, sa mõid nendega võemus olla, see ei ole patt, kõik võemustavad endid, ja Jumal ei teela inimest võemus olemast. See on ilmasüüta võem..." sõistas saladuslik heal Willemi südames, ja Willem kuulis neid sõnu paremini, kui oma palvesõnu.

Järsku tõusis ta püsti, tegi käge õhus mõned arusaamata liigutused ja astus siis kiiresti aiaist välja.

"Sa ei pea mitte ennast kiusatuselt ära lastama mõita. Kui sa sõrme kuradi kätte annad, siis mõtab ta sinu terve keha," rääkis heal koolmeisteri südames. Aga koolmeister katkus seda healt ära lümmatada, kuulmataks teha selle läbi, et ta pool joolstes edasi rutas ja kõiksugu sõnu sõistas, millel mingit mõtet ei olnud, ainult selleks, et mitte oma südamehunnikust healt kuulda.

Edasi ruttas ta mööda teed, sinnapoole, kus metsa tagast käre ja laul kostis, wahetpidamata mõteta sõnu sõistades.

"Näe, koolmeister ka siin," ütles keegi neiu, kui koolmeister jaanituleliste juurde ilmus.

Koolmeister lõi filmad häbelikult maha. Tema, keda kujukil pidul ega simmanil ei olnud nähtud, kes iga püü pealt, kus ta ametitallituste pärast pidi olema, nagu katku kartes ära põgenes, tema korrage küla tüdrukute ja poiste jaanitulel. Mitmed waatajavad teda tahtlaselt: kas on ikka koolmeister ise?

Aga oli koolmeister ise, mitte tema waim.

Koolmeisteri filmad käiswad otsides ringi. Kas ka tema peaks siin olema? Kujukil ei olnud teda näha.

Korrage pandi käsi koolmeisteri õlale. Nagu elektrijade käis temast läbi.

"Sina ka siin," ütles mahe heal.

Koolmeisteri keel oli suulae külge kinni tarbunud, ega liikunud sugugi. Minult suu liikus, ja aineti wahtis koolmeister oma kõrwal seiswa neiu peale.

"Kuidas sa siia sattusid? Meie tulime koolimajast mööda, pidime fiske minema ja sind kaasa võtma, aga kartime, et eksitame."

Neiu rääkis nõnda osawõttikult, et koolmeister tundis, kuidas tema kure kinni pigistatasse ja filmad pilluma hakkawad. Just nagu siis, kui ta weel väike oli ja ema teda ka osa-

mõttikult kallistama hakkas, — nüüd tundis ta nõndasamuti tahtmist pead neiu rinnale wajutada ja nutta, kare nutta. Ümberringi aga kõlas noorte inimeste võemus käre, laul, kikkamine ja naer. Siin ei olnud loht tundmuste awaldamisest. Nagu oles nad teineteise mõttest aru saanud, läksiwad nad pöesaste wahelt läbi ja kadusiwad warsti teiste filmist metsa alla. Sõnalausumata käiswad nad teineteise kõrwal. Wäikesel legendiku peale istusiwad nad maha.

"Mis sul on? Sa oled nõnda iseäralik. Oled sa haige?" küsis neiu õrnalt.

Jälle tundis koolmeister, et ta kure kinni pigistatasse ja huuled wärisema hakkasiwad. Ta wajutas pea neiu rinna vastu ja hakkas nuutsuma nagu väikene laps.

Neiu oli mütti tema peast ära võtnud ja silitas õrnalt ta juukseid.

Täti aja pärast jäi nutuhoo wähemaks. Kattestantult tuliwad nüüd sõnad kuuldawale.

"Ma ei suutnud seda enam kannatada... Sa tead, ma olen ükfi, koguni ükfi olnud... Ma ei julgenud enam sinuga... läbi käia... Ma kartsin, et see patt on... Ma olen kolelasti iseenesega wõidelnud... Ma suudlesin sind ennem mõni kord... Ma kartsin, et see kole patt on ja hoidsin ennast sinust eemale."

Koolmeister tõstis oma pea üles ja waatas neiuale näosse. Kuim hingest hõl wõolas sealt wastu. Mõne filmapilgu wahtis koolmeister, tõmbas siis neiu pea enesele lähemale ja hakkas huuli suudlema, kirglikelt, utmaselt...

"Põrgu olen ma walmis nüüd minema... Aga ma suudlen sind," sõistas ta. "Mitte hea on sinu seltsis olla. Inglise laul ei wõi armsam olla, kui sinu heal. Mispärast peab see patt olema, ütles mispärast? Kui õnnelik ma ennem olin, sinu seltsis wiibides ja misugust põrgu piina ma seft saadik olen tunda saanud, kui ennast sinust emale hoidsin..."

"Ja miks sa seda siis tegid?" küsis neiu õrnalt.

"Miks? Ma kartsin pattu. Sa tead, ma tahtsin — häbi on ütelda — kui õige ristiniimene elama hakata, Kristuse jälgedes käia kui tema, puhas olla, oma ilmalikkude ihade vastu wõidelda... Aga, ei jõua... Ma ei jõua... Ütle, mis ma pean tegema, ütles ja peasta mind sellest seisukorrast..."

Neiu kehitas õlasid.

"Ütle ometi, kust saan ma jõudu, oma ilmalikkude soowide ja ihade vastu mõtteliselt. Ma olen nõrk, ma lähen hukka..."

"Mispärast sa hukka lähed... Saadan mina sinu hukka, kui sa minuga läbi käid?"

"Ei... aga... Sinuga seltsis oli alati nõnda hea wiibida, ja ükfi olles oli nõnda hea sinu peale mõelda. Aga see on kõik

ilmalik . . . Meie peame kõik ilmalikud asjad maha saama . . . Kuudas pühad mehed koguni üksi on elanud . . ."

"Nad ei jätanud söömist ja joomist mitte maha. Need on ju kõige ilmalikumad asjad."

"Mis sa ütlesid?" Koolmeister tõusis järsku püsti. "Söömist ja joomist, ütled sa? Jah, söömist ja joomist ei jätanud nad maha . . . Hm . . ."

"Nii nagu inimesele söömine ja joomine tarvilikud on, niisama on värste õht tarvilik, niisama on teiste inimeste seltskond tarvilik ja kasulik. Kes aga mingisuguste "ilmalikkude" asjadega tegemist ei taha teha, see peaks ka söömise ja joomise maha jätma, kui ta järje-

kindel tahab olla — see on: siit ilmaist ära rändama . . ."

"Ära räägi nõnda kolemaid sõnu! Kui see kõik tõsi on? Kui see kõik viimaks ometi tõsi on . . . Söömine, joomine, õht . . . jah . . . sul võib õigus olla. Mistan mis peaks ka Jumal, kui ta elamas on, see armastuse Jumal, meid nõnda piinama, pealegi kui ta meid ise on loonud . . . Järele tahan ma selle üle mõelda. Sul võib õigus olla. Aga nüüd tahan ma sinu seltsis viibida, kui ma ka selle eest põrgu peaksin minema."

Ta tõmbas neiu oma rinna vastu ja suudles teda paljasti, misjuures ta jostistas:

"Kui ma ka selle eest põrgu peaksin minema?" (Lõpp.)

Wiirastused.

A. Amfiteatrovi jutuke.

4

Ta pigistas kae selle juures ruskasse, lastis siis sõrmed pikkamööda lahti vajuda ja raputas neid kõvasti. Hirmunult vaatasin ma ta liigutusi. Tema segane kõne mõjus minu peale rufuralt.

"Sina arvad, et õht tühi on?" rääkis ta edasi. "Ei, sõbrakene, ei! Õht on elav, õhus on palju materiat, kas saad aru? Palju kõlblikku materiat, mis suure looma jõu käes niisugused kujud omandab, nagu see kõige sündsam on."

"Minu Jumal, ära tee mind hulluks, Wassili Jakowlewitš, palusin mina, ma ei saa sinust põrmugi aru."

Aga tema rääkis edasi:

"Kurgutõbi, kolera, soetõbi — eks ole need kõik surnud, kes elawate siisse tungivad ja neid enestega kaasa lijuvad. Nad peavad oma elu tasumiseks teistelt nende elu võtma, hahaa... batšillust ja ometi usub? — Aga et surnud elavad ja eneste eest kätte maksavad, seda ei suuda ja ära näha. Praegu lasstin ma pliiatši tukkuda; ta tukkus põrandale, mispärast?"

"See tuleb maa külgetõmbamise jõust."

"Noh, aga kas sa näed seda jõudu?"

"Muidugi ei näe ma seda mitte."

"Tea siis seda, et kõige suurem jõud maa peal jellel on, mida meie ei näe. Ja kui see nägemata jõud sinu peale langeb, siis ei jassa sa kuidagi talle vastu panna. Ära waemagi ennast, waid anna vastu hakkamata alla."

"Aga Annat ma nägin, wõtsin ta oma kaelasse, suudlesin" . . .

Petrow tegi kurwa näo.

"Ma tean seda kõik, olen seda ise läbi

elanud . . . Teistele on kurgutõbi, kolera ja soetõbi ojaft langenud, aga meile mõlematele — meile mõlematele, sinule ja minule — waimuhaigus."

"Mispärast siis, mispärast?" hüüdsin ma erutatult.

Tema nägu läks weel kurwemaks ja ta wastas:

"Mis minusse puutub, siis seda ma tean, mispärast; ta tahab minu käest werd saada. Kas need plekid seal korteris on üle wärwitub, või mitte?"

"Seda ei tea ma mitte. Tema küsis küll plekkide järele."

"Ja, ja, see juhtus siis, kui ma temale ütlesin, et ühe teisega abielusse mõtlen astuda ja tema wõiks teha, mis heaks arwab. Wõiks loodumaale sõita, ehk ma wõiksin teda ühele heale inimesele mehele panna. Seal tulen ma ühel päewal kohtust koju ja leian tema purustatud peaga maast . . . Ka minu rewolwer oli ära kadunud . . . Altnapealne ja põrand oli werine, seal ujusivad peaju tüfid . . ."

Meie waikisime. Siis ütlesin mina:

"Sõbrakene küll, tema armastab sind, sina jättsid tema maha ja ta maksis sulle kätte. Sellest kõigist saan ma aru. Aga mis on siis minul, kes ma kuidagi sinna külge ei puutunud, sellega tegemisi?"

"Sõbrakene, eks mina saatnud ta sinu juurde. Ma palusin teda juba mõnda aega, et ta minu piinamist järele jätaft. "Mis on sul weel minu käest saada?" küsisin ma temalt. "Sa oled mind täiesti kurwaks imenud, ma olen kui tühi muna, kui päffli foor, kus tuuma,

sees ei ole. Lase mind vähemalt rahulisti surragi ja mine kord minema." Siis ütles tema: „Hea küll, ma lähen, aga anna mõni teine mulle oma asemele.“ Ma ütlen sulle, ta on alles noor ja ei ole veel oma armastust lõpule viinud. Seal saatsin ma ta sinu juurde.“

„Mispärast siis just minu juurde, aga mitte mõne Peetri, Antoni ehk Sidori juurde? Kuidas tulid minna sulle pähe? Ja kust ja üleni teadsid, et ma sinu korteri omale wõtsin? Meie olime üksteisele liiga vähe tuttavad ja puutujime aastaks kord, kõige rohkem kats korda kofku. Mispärast siis, ütle?“

Petrow wangutas lollakalt pead siia ja sinna ja pomises:

„Jah, sõbratene, seda „mispärast“ ei tea ma isegi mitte.“

Sellejuures waatas ta minu peale ja hakkas kõwasti naerma:

„Alekssei Leonidowitš Debrjanski; Bljuschchi, Arefjeri majas nr 20, korter nr. 20. Arefjeri majas Alekssei Leonidowitš Debrjanski, Debrjanski, Debrjanski!“ rääkis ta kordkorralt kõwemalt ja walgemalt.

„Mis see tähendab?“

Ta wastas mulle saladus-ri ja pilguga.

„Juba kats nädalat koputaks sedawitši kui telegrafi peal!“

„Kes koputab?“

„See, seal.“

Petrow näitas peaga seejuures ahju peale, mis nurgas ukse lähidal seisis.

„Suurem jagu inimesi siin majas, tohter ja tema abilisid, arwawad, et kui seal tiksuh. Aga mispärast tiksuh nad mulle just Debrjanskist, aga mitte mõnest Peetrist, Sidorist ehk Antonist, nagu sina ütlesid? Kes õpetas neile seda? Hea küll, need olla koid, ma olen sellega nõus. Aga kes õpetas neile seda, kes?“

Petrow kumardas minu kõrwa poole ja waatas kartlikult ringi.

„Aga mina tean seda, tean. Wõim on neid õpetanud, saladusline, nägemata wõim, mis kangem on kui kõik meie kofku. Sina kardad Annat? Kes on Anna? Anna on lollus. Tema on fuju, fuju, millel iseteadmatus puudub; paljalt õhukogu. Anna on isegi ainult ori, tööriist. Aga see wõim, see jõud, mis ollust sarnaste kujude läbi elustab ja meie häwituseks välja jaadab — that is the question! (see on küsimus.) Hirmus ja arusaamata! Ja nemad, need õhukogud, ei anna vähematgi seletust selle üle. Alles siis saame seda teada, kui ise kord surunud oleme. Ja mina suren warsti, warsti... ja ka minust saab siis õhukogu, ka minust!“

Ta ajas filmad pärani ja wõttis kätega õhust kinni, nagu tahaks ta seda kui sawi jõtkuda. Wind ei näinud ta mitte enam, sest ta oli üleni nägemata-isma waatlemise siisse wajunud, mis tema ümber lainetas.

„Elaw, kujukew õht,“ mõtlesin ma wastu tahtmist ja langesin hirmu pärast kofku, kui märkas, et ise ka Petrowi kumbel õhtu pihku tahtsin tõmmata ja sawi kumbel pigistama hakata.

Täis hirmu waimuhaiguse külgehahtamise eest jooksin ma sealt wiibimata minema.

Sergei kuulas ligemalt nende sündmuste üle järele, mis meie korteris oliwad ette tulnud. Ja tõepoolest oligi seal Petrowi ajal kohutaw furbmäng ette tulnud, millest maja peremees minule rääkida ei julgenud, sest ta armas mind sellega ära hirmutama. Siin oli Petrowi talitaja, keda tema armuseks peeti, enese maha lastnud. Majaraamatuse oli ta kui Pere-mõski kodanik Anna Porfirjewna Persiljewa, 24 aastat wana, siisse kirjutatud.

Nõnda olin mina äkki oma rahulise elu roobastest välja kistud; tõenäjad kadusid ja nende asemele astusid waimud ja wiirastused. Küll ei näinud ma neid veel mitte, aga ma tundsin neid juba ette. Minu filmade ja walguse wahel näis nagu loor tõmmatud olema, nõnda et kõige selgem päew Moskwas minu meelest ikka hall oli. Ohus, mis kõige selgem ja kõige finisem oli, hõljus minu nägemise järele tume wari, õrn, kindluseta ja liikum nagu eeter. Ma tundsin ta roomawat liikumist oma näo peal; ma tundsin, et see saladusline kogu elust mahajäetud ollustest oli kujunenud, ollustest, mis igalpool õhukujusid tekitas ja millest, nagu Petrow ütles, alles peale surma aru võib saada. Ja ma teadsin, et see tume wari punkt ühe kuu pärast oma rüppest tuttawa Anna minu juurde jaadab — kergemeelse, lõpmata himuli'e armuse, wereimeja, mõrtjusa, kellel arusaamata kohutaw wõim oli mind õrnuste ja kallistamistega surmata. Ja mis jaoks? Mispärast?

Ma läksin elatanud waimuhaigete arsti juurde, professori juurde, kelle pea paljas, kelle habe hall kui hõbe, kelle hallid kulmud kaugele üle filmade ulatasid. Kui ta minu häda-kaebuse ära oli kuulanud, jäi ta tüüts ajaks sügawalt järele mõtlema.

„Seda teeb kõik udu!“ ütles ta wiimaks. Ja nagu wastuseks minu küsima pilgu peale lisas kohe juurde:

„See tuleb kõik sealt!“

Sellejuures näitas ta afna peale, mis tätte jõudnud walwata widewiku pärast hall näis olema; uulitsa laternad paistsid sealt oma sumbunud punase walgusega, kui tumedalt hõõguwad tulekuulid läbi.

„Niisuguse udu läes lasewad inglased ennaist maha, ja wenelased kaotawad oma mõistuse. Järelikult... ma ei hakka siin teiega waidlema, kui kaugele teie kujutused tõesti olemas on. Niiväga, kui teie nende kujutuste läes ka ei kannata, niiväga soowite ometi, et nad tõesti olemas oleksid ja mitte

paljalt tähtsaks mõtteks ei jääks. Kas ei ole nõnda? Pealegi ei ole teie minu juurde waidlema, waid abi otsima tulnud, ja ma teen teid terveks. Lahtuge siit linnast ja minge sinna, kus seda ei ole," — sellejuures näitas ta jälle õue udu peale, — „ja kui võimalik on, siis jäädawalt. Põgenege selge taewa ja põletawa päikese alla; põgenege sinna, kus ääreta meri meelitawalt kaldapealseid kaljusid paitab, kus põlised palmid oma lehtesid laiati laotawad, kus kaljukits wabalt mägedes ümber hüppab. Seal unustate oma hullumeelsed ettekujutused ära. Põhjamaa, waimuhaigete kodumaa, ei kõlba teile enam mitte. Teie Petrow rääkis õigust, meie maa õhk on tõesti teatawa piirini elulik ja paindum. Siin walitseb nervihaigus, nukuus ja nõrkus, meie kõik põeme wiirastusi. Kas olete Homeroost lugenud?"

„Sellest on juba palju aega mööda!"

Professor pigistas filmad finni ja ütles ühetoonilise healega:

„Surnute lahwatanud maa, mis kurbliku udu sisse maetud, kus päikene ial ei paista, kus kahetsmise wääriliste waimude hulgas naghhiirte kombel ümber rändawad. Nad täidawad ja soendawad oma sooni selle werrega, mida nad oma ohwritelt nende haudadel istudes enestele sisse imewad."

Kui ma neid Homeroose töödest wõetud sõnu kuuldes hirmu pärast kõksi wajuksin, hakkas professor walju healega naerma ja koputas mulle õla peale.

„Nagu ma juba seletasin, on need kõik tähtsed wiirastused. Põgenege lõunamaale. Haigusi, mis udust ja pimedusest tulnud, võib ainult päikene parandada."

Ja sellepärast olengi ma nüüd siin.

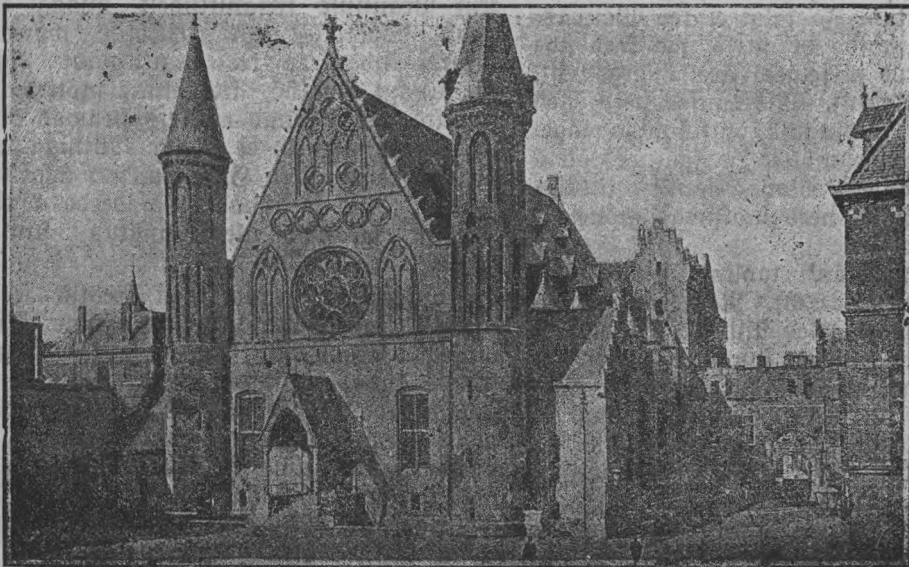
Prantsuse kirjanduse iseäraldused.

J. Mawif.

8

Muidugi nõuab niisugune filosooflik ja teaduslik element kirjanduses kirjaniiskudelt suuremat haridust ja enam teadmisi ja edenenud

matele Prantsuse kirjaniiskudele näib omane olewat. Sest igal rahwal, igal keelel on oma iseäralik, spetsiifiline stiil, mis tempera-

Haagi rahukonferentsi korter. (Waata lht. 20.)

mõistust; kuid see on ka teatud traditsioonlik, psühholoogilik nähtus prantslaste juures, mis üldelbiselt maitseks on saanud.

* * *

Lõpuks weel natuke Prantsuse stiilist. Prantsuse stiili all mõtlen ma niisugust iseäralikku ja tüüpilist stiili, mis tüüpiliku-

mendi ja mõtlemise wiisi loomulik produkt on.

Tüüpilik Prantsuse stiil on lihtne, selge ja läbipaistev, aga siiski ilus ja suggestiivne. Ta on karmapealne, peaaegu teaduslik, aga siiski ka luulelik ja muusikalik. Enamasti on tal teatud aristokraatlik lihtsus. Ta armastab lühikesi, tugevaid, waimurikkaid, koguni wallatuid lauseid, kus efekt ühe ainsa trehwawa, sagedasti ka

paradoxfikliku sõna sisse on pandud. Teiselt poolt on ta wahel ka üles kruumitud, täis liialdatud ja liig otstitud sõrduki, mis ka ime pole, sest niisuguses manas kultuuraeeles, kus iga kõneleaan, iga sõrduki lugemata palju kordi on tarmitatud, ja sellelääbi banallikuks kulunud, on kirjaniil sunnitud uute, sagedasti liig otstitud sõrdukiatega oma stiili wõrtsima.

Peale selle panewad prantslased stiili peale enam rõhku. Stiili tagaajamine on Prantsuse kirjaniiklute juures traditsioonlik. Ruskil maal ei ole kirjaniikud nii iseteadlikult stiili kallal waewa näinud kui Prantsufemaal. Flaubert oli oma stiili wiilides ja poleerides päris lapsewaewas. Tema üteluse järele oli maailm sellepärast olemas, et seda hästi kirjeldada. Tema arwas, et iga mõtte ja kirjelduse kohta üksainus õige ja kohane omaduse ehk tegusõna olemas on, mida tarwis leida. Sealjuures hoidis ta piinlikult iga wähehaa kui konarlikuse, asjata kordamise eest, katsus keelde wõimalikult ilust ritmust panna.

Flaubert'i „õpilane“ Maupassant on üks juurematest ja tüüpikumatest Prantsuse stiilimeistritest. Ta keel on lihtne ja selge, aga selles on arusaamata magusus, nagu sulawatel muusikalistel affordidel. Wõõda minnes, nagu ise aimamata wiistab ta paar loodust ehk meeoleu kirjeldawat lauset, mis oma suggestiwliku ilu poolest sõrdukieta on. Seal on terve tundmus ühe ainisa abjektivi ehk substantivi sisse kontsentreeritud. Ja ialgi ei tee Maupassant tühje sõnu, waid ta ütleb iga kord ühe mõtte kofusurutult ja selgesti ära. Luage näit. „Sur l'eau“ (wee peal). Niisugused peenikesed loodusekirjeldused, niisuguse kontsifioni ja wägewusega wälja öeldud mõtted! Igatahes oleks wäga soowitada, et Maupassant'i juttusid Gesti keelde tõlgitaks, need saakiwad mõnelegi heaks eeskujuks olema.

Sam, Maupassant'i taoline stiilimeister on ka Renan (1828–1893). Raske on ütelda, milles tema lihtsa ja selge stiili ilu seisab. See on loomulikku ise: ühtegi sunnitud lauset ega sõna, kõik woolab nagu iseenesest, ilma wäewata, kuid selles on teatud hingelik soojus ja plastilik ilu. Tema „Jeesuse elu“ (Vie de Jésus) maksaks küll Gesti keelde ümber panna. Bourget stiil on aristokratlik-rahulik ja hingelikku analüüsi kohane, milles ta teadlase tarwapealsust kätte püüab.

Kuid kahjuks on wõimata Prantsuse stiili iludest ja mõjust ümberpanekute kaudu täit maiku saada. See igale keelele omane mõtteawaldamise wiis, mis koguni mõtlemise enese peale mõjub, see keele enese loomu sees olemine isäralik maik ja mõnu, mis kirjaniiku rahwuse hinge-elu ja ilmawaate produkt on, kõik see kwintessents läheb ka kõige paremas ümberpanekus fatanlikult kaduma. Ta wõib ehk weel parem olla, aga ta ei ole mitte enam see. On

teatud mõtteid, teatud peenust, mida ainult teatud keeles wõib ilusasti efektilikult awaldada. Et Prantsuse stiili muusikat ja ilutõnet täiesti maitsta, peab waewaks wõtma teda alguskeeles lugeda. Kuid kahjuks mõistetakse meil hirmus wähe Prantsuse keelt, mis juba isegi lähemat, otsekoheemat tutwust Prantsuse kirjandusega tatistab. Oleks soowida, et see tatistus meil edaspidi wäheneks.

Niisugust ülespurkitud, weifist ja tühjasõnalist stiili, nagu seda mitmed Wene ja ka meie „sümbolistikud“ kirjaniikud tarwitawad ja sellega endid õige moodis ja „kunstnikud“ arwawad olemat, ei leia me isegi Prantsuse „delaudentide“ juurest (kui seda sifuta sõna ülepea wõiks tarwitada.) Baudelaire'i stiil näit. on õige selge, plastilik ja kaine. Guyssman'i otstitud lopsakas ja tühje stiil on siiski selge ja awaldab igakord üht läbielatut ja läbituntud mõtet, waimustust, wiha ehk fakti, mis iseenesest huwitada wõib. Tema ideal on „haruldane ja peenike epitheet, mis selle peale waatamata et ta kindel ja selge on, siiski fantasiaale lõpmata wälja awaks.“

Stiili ei peaks ilmasgi stiili enese pärast kirjutama, waid sifu, mõtted peakiwad nii meid huwitada wõtma, et stiili iluused estalgul mitte filma ei paistaks, s. o. sifu ja stiil peaks täielikus kofutõlas olema. Niisugune kofutõla on just kirjaniikudel, nagu Maupassant, Flaubert, Renan, Taine, Anatole France j. m. t. Kui Prantsuse kirjaniikudel midagi õppida wõib, siis on see just wälimise wormi, stiili kunst. Wiidagi ei tee piinlikumat muljendit (mõju) kui kirjatöö, kus mitte mõtted sõnu ei sünnita, waid sõnad mõtteid peawad äratama ehk ka sugugi neid ei ärata. Niisuguste kirjaniiklute kohta ütleb Guyssmans wäga trehwawalt: „Nad katsumad oma ideede sõrdukieta ivaldust meelega üleskruumitud stiili alla matta.“

Ja kahjuks näib meil Gesti seesugune lüürilik, pikaks wenitatud ja wefine stiil ilma millegi solidi ja kindla sifuta kohutawal kombel moodi tulnud olemat. Paljude noorte kirjaniiklute töödes, kes seda haigust põewad, wõiks terweid lauseid, lehekülgi ära wõtta ehk juurde panna, ilma et selle läbi sifu ja mõtte ühtluse midagi kahju märgata oleks. Teiseks walitseb meil niisugune, nõnda ütelda, looduslik, elementarlik rahwakeele stiil, mis omast kohast küll ilus wõib olla, mis aga liig ühefõlgseks ja sifutaks kipub minema. Niisugune stiil kõlbab küll lüüristeks unistusteks, aga sugugi mitte realistikuks ja psühholoogiliseks kirjeldamiseks. Pealegi on lüürilikul stiilil, isäranis kui ta just mõne spetsial-talendi oma ei ole, eesõigus igawaks ja wäsitawaks minna. Meil oleks enam intellektualistlik, kontsiisi, teaduslikku stiili waja, mis aga sealjuures siiski plastilik,

suggestiivlik, individuallik oleks. Kuid niisugune stiil oletab ka teistugust sisu kui jeda, mis seni-ajani Eesti kirjanduses walitsen on olnud: maaelu ja talupoeg. Minult enam haritud ringkondade elu ja haritud inimese keerulise hingedu realisti kirjeldus teeb intellektualiku stiili tarvilikuks. Wastatakse: meil ei ole veel haritud seltskonda, jeda kirjeldada, kelle seast huiwitawaid tüüpusi leida. Kui õige see wabandus ka omast kohast peaks olema, olen siiski kaldum arvama, et kirjandus selles suurelt osalt ise ka süüdi on. Meie kirjandusel ei ole nii suurt haridust ega niisugust võimalust oma tööde kallal töötada kui näit. Prantsuse kirjandusel; meie kirjandus ei ole ise mitte „intellektuellid“. Ja pealegi näib seesugune lüürismuse kultus Soome jugu rahwastele iseloomulik olewat, sest ka Soome kirjanduses, nimelt paljude nooremate kirjanduse juures, walitseb see lüürilik element, mis tihti sifuta sõnade mulinaiks degeneerib. Niisugune on näit. Joel Lehtonen. Ja midagi ei ole ka kergem kui seesuguseid lüürilisi mõttemõlgutusi kirjutada, ilma, lumesajust, puude kohaist, päikse tõusust, koidust j. n. e. Oles tõesti aeg enam tõsisemalt töötada, enam waewa näha, enam mõtteid awaldada ja vähem sõnu teha. Sellepärast olgu meie waga soow Eesti kirjanduse kohta: enam realismust ja intellektualismust.

Need lühikesed waatlused, mis siin uuema Prantsuse kirjanduse üle antud, ei taha mingid täielikud ega põhjalikud olla. Iffikluse luge- miste ja waimustuste wili alles tõlgitud nad ainult neid muljendib, mis nende ridade kirjutaja Prantsuse kirjandusest on saanud, mida kõige ta puuduste ja liialduste peale waatamata kui määratud kunstifogu imetlema ja austama peab.

Käsitirja kadumamineku pärast oli „Säde“ lisast nr. 1 järgmine tükk wälja jäänud, sõnade

järele — „Oh saatam, halasta mu wiletsuse peale,“ mida nüüd siin awaldame.

Nimetatud romanis Lâ-bas jutustab Guy- mans episodina kolekuulsa keskaja sadisti Gilles de Rais eluloo, kes ametlikkude teadete järele 800 (!) last on ära hakanud, pärast jeda, kui ta nende kallal ama sadistlikka instinkti oli jahutanud.

Püüdmise niisuguseid koleduki kirjeldada, tuleb osalt Prantsuse iseloomust enesest, osalt ka publikumi pärast, kelle tõntiks läinud nermid ikka kangemaid ärituseabinõusid nõuawad. Juba Frédéric Soulié, omal ajal kuulus feuilletonist, kirjutas oma „Kuradi mälestuste“ eeskõnes: „Publikumile on äritawaid rohtusid tarwis, et ta kustunud tundmust elule äratada. Kuule, ütleb ta kirjandusele, on sul kolemaid kuritööde orgiaid ehk wõimata kirgesid mulle jutustada? Kui mitte, ole wait, mine sure wiletsuses ja kuulsusetuses...“

spetsiifilik — eri; misgi asjale omane.
temperament — meeleolu, iselaad.
produkt — saadus; walmistatud ained.
suggestion — tahtmise jõu läbi kellegi peale mõju- mine; suggestiivlik — kellegi peale mõju-
effekt — mõju, tagajärg.
paradoxfilik — sügawmõttelik, mis pealt näha wõimata olema näib.
banallik — igapäewane, arafulunud; labane; alatu.
ritmus — muusikaline mõet; salmimõet.
adjeetiw — omaduse sõna.
substantiw — asjasõna, aimesõna.
kontjentreerima — tihedamaks, passemaks tegema; koguma.
epiteet — selgitus; misgi omaduse sagadane nimeta- mine.
solitiid — kindel, tugew.
individuum — isik.
degenereerima — põlwpõlwest wiletsamaks jääma, lüüma.

*) Nagu eelmistes, nii ka selles numbris on mõraste sõnade seletus kirjatööle toimetuse poolt juurde lisatud.

Mõtteterad.

Meie ruttame mureta kuristiku poole, enese ees warju hoides, et kuristiku mitte näha.
Pascal.

Õpetlane, kes oma tarkust ei awalda, on pilwe sarnane, mis wihma ei anna.

Keskaja tarkus

Mitte see pole wahwa, kes oma wiha tuju järele talitab, waid see kellel tagasihoidmist ja kannatust on.
M. Aurelius.

Ma ei siin mööda ilma ümber juhtimata tähte otseks. Puhkamata rändasin ööb ja

päewad, kuni wiimaks jutustaja leidfin, kes mulle selget töde kuulutas. Ma waatsin oma hingesse ja walguis, mis ma otisin, peitus seal.
Pers. Sufi.

Snimeist, kes tarkust taga otisib, wõime mõistlikuks nimetada; mõtleb tema aga, et ta juba täiesti leidnud, siis on ta meeletu.

Abitis.

Targa käest küsiti: „Mis on teadus?“ Ta wastas: „Et isenast ja inimesi tuntakse.“ — „Aga milles seisab moorus?“ Ta wastas: „Selles, kui inimesi armastatakse.“ Piina tarkus.

Budha tarṇuṣ.

John. Ruskin.

L. L. i.

Siina manafðna.

M. Aurelius.

		5		13		12		7		
		a		a		a		a		
1	a	a	i	i	i	i	i	i	p	2
		e		e		e		e		
9	s	s	s				s	s	s	16
		s						u		
11	t	t	t				r	r	r	14
		l		l		l		g		
3	n	n	n	w	w	w	m	m	k	4
		o		o		o		k		
		6		15		10		8		

- 1) 1—2 rahwa fuginimi.
- 2) 3—4 riigi kaitaja,
- 3) 5—6 ajalehe nimi.
- 4) 7—8 maa jagu,
- 5) 9—10 prohveti nimi,
- 6) 11—12 wald Tartu kreisis,
- 7) 13—14 ameti nimi,
- 8) 15—16 manguutiista nimi.

S. M.

(Waata pilt Ihf. 17.)

Vastutav toimetaja ja wäljaandja: M. Kiznit. Trükitud M. Antje trükitöjas Tallinnas.

Iltub igal teisipäeval ja reedel.

Tähtsus on:

Tallinnas, Niguliste aul., nr. 13.

Toimetuse aadress:

„Eaine“ toimetusele Tallinnas.

Kõne teel: Bz. post. raa. „Eaine“, Põhine
Dz. r. r.

Telephon nr. 350 (la maaga ühenduses).

Aadressi muutmise eest 7 kop.

ja endine aadress kuni selle numbrini 18. aanda

Time

Tellijärgi hind on:

12 kuu peale postiga 8 r. —	1. 60	1. 35
6 „ „ „ „ „ „ „ „	85	70
3 „ „ „ „ „ „ „ „	80	25

Tallinnas müüb üksnes iga kuu 1. päeval peale.

Aastanumber 3 kop.

Aastanumberi peit-riba 5 kop. Iste eesotsas 10 kop.

Saltsuse kasutamise põhjused.

Intimene, kui ja seisma jääb ja selle peale mõtleb, misjuttu sellele vaimulikele omadustega see on ehitatud, kes loobuses nime kannab inimese — misjuttu sellest jumalikult valguks muutunud mõistusele on antud, ja misjuttu hea- ja kurjatunduse võim temas selle mõistusele on ühendatud — kui ja selle kõige peale mõtleb, ja kui su mõtteb siis ühtlasi ka selle peale langevad, kuidas on inimese elu, siis vajub midagi kohutavat, midagi rüsumat ja hinged peale. Nagu rüsumat, mis rasket kivi.

Mis see on? Intimene elu oma üldisest kõltsusest on teist, on pahem ja ka palju vilksam, kui ta nende talade võimude järele, mis inimesele antud, olene peale, kui inimese kohta, tema kõrgema loomu järele, õige ja loomulik on.

Rahume pigi sellest, mis üldisest, osalt filosoofialisest mõtteviisist ja vaatame päris lihtsasti hõlpsalt pigi ainult oma vaimsele rahva hõlpsasti kordumisele elusse.

Salata ei saa seda viisi enam keegi, et misjuttu hoolimata elu ja meeletoornus meele hoolimata enast julgemat avaldama hakkab. Selle vastu näib inimlik aus meel, inimlike elutunde tundmine ja tähtsuse kaanema. Selle tähenduse tõendamiseks turbi nähtusi ilmutab linnades, ilmutab maal. „Intimene“ on rahvatagusele päris maal offe ärevusel. Ei juleta õigel enam rahulikkust magada. Iga pead erevile olema, iga vaimu. Kas trahvibast kaks kuskil nurga külles, või liigutab tui midagi, mis sobinast sünnitab, — kope karjaga ja hirmuga voodist üles, ja muu mõte enam maad ei saa tui — viisi rõõvile, varjag, mõrjutab. Mis, julgus korralduse ja igei ka elu peale on kadunud. „Mii kirjutatse meile muu sead maad.“

Sarnase nähtuse kohta tähendavad „Sõnu meid“. Kõige ilusam juustepühade ajal ja Jaanil päeval meid meele maaga aasta kümnete noorte inimeste verd enae fise, verd, mida toores käsi talitumata kirgede tuhinas woolama on pannud.

Mii on mõistlik selge, meele jammud ei lähe

inimliku elu ilusamate eesmärkide, inimliku tähtsuse poole praegu mitte kõrgemale, — meele näeme endid selles asjas langema.

Rahumine ei ole aga mitte inimese elu eesmärk. Rahumine on ofse inimese elu ülesande vastane. Ja ta võib hütatusele.

Kus midagi tõstis, faktiliselt sünnib, olgugi see ka tähendatud rahumine, seal on selleks oma kindlad tõstis põhjused. Ranges aga kuskil juba terve rahva tõltsit, kumbelt elu, siis peavad seal selleks juured, vägevad põhjused olemas olema. Tahetasse rahumisele peatusi teha, tahetasse rahumisele ja hütatuse eest hoida, siis on tingimata tarvis selle rahumise tõstis põhjused üles tõsta ja ära kaotada — ära kaotada nii kangelat ja nii palju, kui aeg ja elu iganes seda lubavad.

Rahume siis järele vaadata, mis on rahumise asjas need põhjused.

Ühelt põhjusest tuleb siin nimetada praegusi ilmatorda ja praegusi seltskondlikult torda nende mitmesuguste wigadega, mis seal inimliku loomu ja inimese elu kõrgemate ülesannete vastu käivad, rikkumist nelle vastu käivad. Nimetame nende praegusi ilmatorda wigadest ainult ühe, nimelt sõda. Kuipalju sõda, kuipalju sõjaline ilmatord ja ilmselt mõeldumulline sõdade tegemine inimeste toorestamisest kaasa mõjub, kuipalju see asjalugu inimeste vaimulike, jumaluskultuuri tihenemise käitu tagasi juhtub, see on määrav. Ja seda saab mõistlikult igalüks ilma misjuttu piteama seletuse ja vahemal eht juremal mõeldul iseeneest ka aru. Peale sõja on praeguse ilmatorda õiguse nime all ka mitmesugust muud ülekohut kallalt, mille mõju inimeste kohta ka rikkum, toorestam ja nende vaimulike kauninemise kohta raskistam on. Mii järele meie neid asju praegust ajal nimetada ei või.

Need mõeldud ja tähendatud ilmatorda vead on aga juba väga ammused. Nemat üksi ei võl siis just mitte selleks mõjunud olla, et näid vaimastel aegadel ülesannet ja meele toornus enast julgemat näitavad. Neid ilmatorda wigu, kui põhjust, mis inimeste meele rikkumise ja toorestamisest kaasa mõjuvad, ei ole ka praegu mitte veel mõimalik maallikult ära kaotada. Mii tava kui inimesi

on, kes sellest jarmaristat käsu järele kätte võtavad, et teisi inimesi nendega jarmata, nii tava saab ka sõdast olema.

Üks teine põhjus inimeste paremate tundmuste hävitajaks ja nende meele toorestamisest on a l k o l i, seega vint, õlut ja teised alkohoolikud joogid. Nende jookide mõju inimeste alandamisest, rikkumisele on hirmus. Aga ka nemad on ammused asjad, neid on juba ammu ajast faadit inimeste jekka võlja lootatud. Kui siis inimlik, mõistlik elu vaimastel aegadel inimeste seas on enam rahume halkanud, siis peab selleks itta veel mid põhjusti olemas olema.

Nendeks mündeks põhjusteks võime nimelt järgmisi nimetada: Rasked riiklikud pörsutused, hullade ilmatorda rahumine, nende jaurde ka veel majanduslike riikis ja osalt ka selle arvamise arastamine, et õiguste küsimuses, lehrantsi silmsete rahvaste vahel, ühtne ta f a k a l p u n d u b.

Kõikide nende enam vähem raskelt mõjuvate põhjuste juure tuleb veel juba tähendada: Intimene ei ole loomu poolest mitte wagaits inglik sünninud; tema loomuses on küll inimlik-jumalik põhjusolevust, aga ühtlasi ka elajalik põhjusolevust. Esmine on oma tähenduse poolest tingimata küll kõrgem, tähtsam kui viimane, aga siiski on nendega lugu nõnda, et see nendest taheti, tammale enam tähelepanemist ja lugupidamist kingitakse ja tammale tähtsusele enam järele antakse, seefinane oma võimuse tingimata ka vägevamaks tõuseb. Leiab nüüd meie olemise loomalik võl elajalik põhjustajaga meie poolt enam tähelepanemist, hellitust ja tähtsust tähtsust ja tema vastane, siis muudugi kofub tema ja tema tähtsime ja võim meele sees ka vägevaks, jaab vaimaks meele sees võimutaks vaimsejaks ja meele peame siis selle meele loomalik põhjustaja hirmude järele taima. Kui lugu nii kangel, siis on jumalik põhjustajaks, iga parem püü, iga kõrgem tundmine meele sees juba nõrgestatud, umastatud, ei jõua enam ennat meele elus tegevaks teha, ei jõua meid tõltsit, kus, vaimustikus elutombes otjetel hoida.

See asjalugu nüüd, et inimese loomuses ka loomalik põhjustajast olemas on, üheks

enam, teistes vähem, mis meele jumalik olemise-jaos vastu kufab, ka see asjalugu on ühelt põhjustest, et nii mitmesugust halbfust ja ka halbfust kasutamist meele seas ette tuleb.

Geopool, elakeses lehes, nimetamine need põhjusted, millele mõjul vaimus, aujus, intimus, tõine mehifus rahva seas langevad. Tähelepanemine ka, rahumise põhjustel pibada ära kaotatama, muudu paranemist loota ei olla. Kõikide nimetatud põhjuste arastamine otjetel meele võimuses ei seisa, ei lubagi nad kof ennat milti viisil kirel jammul kaotada.

Mõnepe nende põhjuste kaotamine seifab aga küll ofse jurel mõeldul meele eneste kaks. Mii nimelt alkohoolikute jookide meelelu tarvitamine ja ilmatorda rahumine.

Rahumine efit ilmatorda rahumise. Mina omalt kohalt seifan selles mõttes, et just hullade ilmatorda rahumine selleks tähtsimeks põhjusteks on, mille mõjul vaimust, tõltsit elu, meele aujus, elutombes karkus vaimastel aegadel enam langevad.

Ilmatorda rahumise all mõtlen ma seda seifurda: Vateine ilmatorda (see on see seifurda, milles nähtavat loodust nägemata jumalik vate etteotses ja inimeste jumalik vate vaimustik omadustega ehitud olevustes peetasse) on vateis arvatud ja materjalistil alustel seifan madalam „loomalik“ vatekohi omaks võetud. Arvatasse, et ole midagi kõrgemat, midagi püha. Intimene on ainult ka loom — kui mõistujeta loom, kui elajas. Ka ilmut siia ilma peale kui loom, kaob siit ka kui loom — ta elagu siis siin ka kui loom. Täitfa ja orjatu aina oma loomalki iteib ja hiumuf. Kõrgemad, vaimustikud, aatellumad, vaimustikud siht, püübed ja eesmärk — itti puru kof — jalgade alla need!

Mitfugust ilmatorda on meele seas juba kallalt. Ja see mitfugune madal, inimese kohta täieit alatu, põlaskustõuäril ilmatorda on meele rahva seas sellest ajast faadit enam laiali lagunenud hakanud, kus aatellu ilmatorda, tõltsit ja vaimust vaimust mõnel poolt avalit hakti alandamast, pilanast, mõnita vaim tähenduse tegema. Seda on meele juures tehtud, on ka ajatfanduse juba tehtud. Rumalam, kufjenitamat hull rõemustas, naeris

jarnaste mõtte-avalbuste üle, arvas nende avalbuste tegijate kohta, need on mehed, need mõistavad, need annavad. Miiwad ju paljud nendest rumalamatest mõningate materialismuse joprade käest juba enne tuulnud, et olla olemas üks teadus, mis ütelda, et olla tarvis midagi uskuda; ei olla Jumalat, ei juremata hinged, ei pattu — tee aga, mis ja tahad ja võid. Ja rumalus, kufsmatus, sellele mitfugune „teadus“ kena küll on, lastis siis enese vaimustemise ohjad käest lahti — la! tõmmata! Mõnda, kuidas süda tufub.

Sõnaga, „la! tõmmata“ ei tähenda ma muudugi mitte terve rahva kohta, vaim ainult nende nõrgemate, kufjemataste kohta, teleda kohta see õige on. Mitfuguseid aga on meele seas kallalt. Veel juurem hull aga on neid, kes küll ka kirjelatud madalama ilmatorda poole holavad, siiski aga, — inimliku tõstfema loomustit põhjustel — enesest veel lugu peavad ja ennat enam vähem vaimust vaimust, aga tõstfeti inimese ülesande kohalt seif elust ja tõstfeti omalohale kofusetititfeti püüdest ei ole ka nende juures enam juttu. Kui inimese kõrgema loomu kohane tõstfeti õige põhj ja pind jalgade alt ära on, siis on ka tõstfeti kõrgemeeltem inimlik elu ära.

On see aga tõesti ka kof nii tõsi. Küll on. Kellega mina halkan ümber käima, selle jarnafets ma halkan muutuma. — Intimene on ifeenepe mõtete laps, ütled üks fägava tähendusega homunkumaa vanafina. Mitfuguseid mõtteid ma enesele ifeenepe olemitse kohta vaitan, misjuttu mõtete ja tundmustega ma ifeenepe ümber käin, mitfuguseid ma oma hinged ja meele poolest enam vähem ka muutun. Halkan mina mõtlema ja uskuma, et minu seepidifes hingedes olemifes kõrgemad, ülemaad omadust ei ole kui loomal, et ma ainult loom olen loomaifus seifurda, misjuttu kõrgemate eesmärkideta ja ülesanneteta, ainult aga targem kui loom, siis muutun mina mitfuguse usku ja mitfuguste mõtete tõttu, see on mitfuguse ilmatorda mõjul oma meele ja hinged poolest tingimata ka madalamaks, alatumemaks, autumemaks, „loomalikumaks“, kui ma seda aatellu ilmatorda põhjal seifstes olefin olnud. Olen

Calust välja!

Roman talurahva elust.

Mait Metfannul.

6

Willem lastis pilgu üle kollakate väljade ja roheline talumaja kää Üle roheline talumaja taetud talust Miiud alles jai ta aru, kui kallid see kof temale oli.

Piltamisi pandi jälle kübarad pähe, kui laul lõppenud oli. Kõstis talane sofstamine, mis piltamisi talajeks kõnelõminat kasvas. Miiud hõbuste juurde.

Willemi õed tõlvad kuus valget kätärattut, siinuvad need meeste õlabele, kes puufärri funi maanteeni pihvad kandma.

Kong hakkas liikuma. Õdige ees astus musta hõbuste paar, tõstfeti norgus peadega, nagu olefifivad nad üleilbifet kurtufet ofa võimud.

Surnuvankri järele astufifivad walfelt kuus meest, nende õladel musti kufi. Kõstfata sead olivad ka Annus ja Willem. Ets järgnefid walfeltfifid ja kõige vaimaks hõbujed wankritega, mis konarist tee peal talajeks tõstfifivad ja kollififivad.

Nagu efinest lorda läks Willem juba teed mõbda, eht ta juba küll nii fagebafit oli kätund. Noored puud, mida ifa tahale poole teed oli istuimud, — neid wateaks Willem nüüd uudishimuga. Walfelt seififivad nad nagu aumafid, itfagi leht ei liikunud. Kurwalt wateafifivad nad lahjura peale ja Willem tundis, nagu olefifivad nad just tema, uue premehe peale wateamud.

Oli aega mõtteid mõlgutada. Kufi ei olnud kuuele tugewale mehele rasket astuti piltamisi ebfaf, keegi ei rääkinud sõnagi. Walfeltfifid lorda lähes ifa juba teed, mida ta juba lgi kufstimmend aastat on kätund. Willemi meelde tulivad ifa waimafed sõnad Miiud jai ta felfgemini kufi kumagi enne aru, mifis ifa enne jurma temale nii kufingulat fiiidame peale panti mitte Wafefjare talu ära müüa. Miiud tundis Willem, et tema ife fures nõndafamati teeks. Kui waim on teadmine, et afi eht warandus, mis tava aega meele kaks on olnud ja tava-aele harjumise tõttu üle kõige armfaks faanud, — et see võdera kätte läheb, et võderas juba wafeti

hoolimata ära pillab, raitfab Ei, ta ei anna oma ifa talu mitte võderaste kätte! Ja ei fündaks seda ära kannatada, et wafeti võderad inimesed juba teed mõbda Wafefjarele fõidavad, seal õues, alas ja hõonetes talitavad, pihudel tõbtaama halkanud, beinamale ilmutavad ja kufemefja all kätundvad, ja tema ife ei tõstfif siis enam kufidaleit tulla. Ja kas on ifis farta, et Wafefjare talu tema käest ära peaks minema? Kufi see mõte tema pähe on tekkinud? Mis fummib teda Wafefjarelt lahjuma? Kes? Annus? Annus ei saa teda fealt wafja ajada ega keegi muu, kui ta vend alati õigel ajal ära mafab. On küll rasked ajad ees, fefi et wafeti õdebele ja wendabele nende ofad tarwis on wafja mafata. Aga õed ja wendad wafivad ka kannatada. Wafefjare kofit teed ifa midagi fife

Surnuvanker jõubis maantee peale. Punnifart pandi wankrile. Kõndi pühififivad hgi ofa eefi. Willem istus puufärri kõrwale wankrile. Matufififed, kes feniamaal jala puufärri järele kufifivad, afufivad wankrile peale. Surnuvankrile järgnes Annuse tore „nefjate wankra wanker“, nagu seda ternes wallas nimetati.

„Keda ta küll enefe kõrwale peaks mõtma?“ kufififivad natferahwaf sofstades itfiteifet ja wafififivad uudishimulikult Annuse poole. Mõnigi noor neli ja terna nädaga noorik oli Annuse kõrwal istudes tunda faanud, kuf hāsti see wanker wendutib. Oma nafit Annus harilikult kufugi kaafja ei võimud.

Õdige ahnema pilguga pilius küll Mitu Liifu Annuse ja tema wankri poole. Miiu torda joofis ifa, asja tehes, Annusef mõbda furnuvankri juurde ja fealt jalle tagafi. Tagifis Annus teda õbifet nõnda õrnasti kaenlas hoida, mifis fife mitte ka pāwaf! Aga Annus ei näitnud Liifu tēhelegi pāwafat, piltamisi lāks ta wankrilest mõbda rongi wilmaje ofa poole.

„No, Maati, kas fõidame?“ kufis ta lahkesti naeratades. „Ega tele omi kolmefeti peale finni?“

Maati hakkas parajasti Wafefjare Miiu kõrwale wankri peale kofima.

„Tānan wāga, mul selle wankri peal fiiin hāi kallalt istuda.“

„Miiu wankris eht on natufene parem.“

„Ma ei ole wenduvankris harjunud fõitama, kufitab wāga, wilmaks hakkab veel fida pōbriama,“ nafatatas Maati, istus Miiu kõrwale ja wafifis ofjad kätte.

Annus nägi ära, et fiiu midagi hakkamift ei ole ja lāks oma wankri poole. Miiu Andres istus wankris ja hõibis hõbust kinni, kes eemale fõidunud furnuvankrile järele kippus.

Annus hippas Andreje kõrwale. Tema plaan Maatit enefe kõrwale meelitada ja Miiu Andreje Miiu kõrwale faata, oli nurja läinud. Ta wafifis ofjad Andreje kēfti ja lastis hõbust fõita. Terve rong hakkas temi järele liikuma. Tolm tõusis maantee pealt üles, teerest tiff aega õhus ja langes fife fimmamafse maha.

„Tahifin fiiu wafsi neli kõrwale istuma faaba, aga see ei tahfunud fiiu,“ nafatatas Annus.

Miiu Andres, fof sees afuwa waftefe kofa omamiku poeg, oli, nagu rahwas ütles, natufene „tõbu“. Ta wateaks Annuse ofa ja naeratats juure healega, misjuures ta juu pea tõruwini lahiti lāks.

„Waf wafsi neli kõrwale . . .“ togeles ta hābelfitult.

„No uimudugi wafsi kõrwale, pāris pere-tiire kõrwale.“

„Peretiiret nātfifed ajal kallid . . .“ ütles Andres ja ta juu wenis veel pitemaks ja latemaks.

„No, ja oled ju ka ometi perepoeg,“

„Mif teie fure kufu perepoegi.“

„Mii ole nõnda alandlik ega hābelfit, Andres. Waf nāg’gi ilma oled. Kufilap oled ka mõne pāle filma wafanud,“ nafatatas Annus Andreje teele järele aitamaks.

Andres tundis lõpmata fuurt headmeelt, et wallawanen temaga nõnda ufaldamift rākfis. Kuulits ta ju muudu ainult piltamisi ja hirmutamift. Tal tui himu fõidant Annuse ees wafja pufitata. Oli ju Annus tema wastu nõnda fõbratlik. Lafef oma wankrist fõita ja ajab juttu just kui omafugufega!

„Mii n’b on kuf ife mõni küll fudame pāal,“ hakkas ta arast ja hābelfitult, selle juures alatafa naeratades. „Aga waf ja n’b fātte faad, seda tahad.“

„Mif ja fātte ei faa. Waf oled juba pika nina faanud?“

Annus teadis, kelle peale Andres juba ammu filma wafatas.

„Die ei piffa miiu fika maani veel kōrdagi faanud. Wafitaf ifte armfasti kufifu. . .“ Miiud oli Andres oma kōneft nõnda kufitunud, et ta

heal kufies. Miiud naeratats terve nāgu, filmad olivad pufitile ja wafsi tui nēft wafja.

„Waf wafit armfasti kufifu. No, mis fife waf! Ets on afi peris fõrmas,“ naeris Annus.

„Ole’nd fõrmas na ühtigi. Wafefid ajad, lāffa pulma aeg ifta ebfaf ja itte: „fifge nābala pāraft teeme pulmad.“ Andres hakkas oma nafja üle kōwafit naerma.

„Ega’s ja wafiwafeti ei wafia. Saad nafsega mõni fada ühes, fife wafit ju ka midagi pāale hakata.“

„Tā’nd midagi, kuidas selle faanfifega lugu on. Miiu ütled, et faad miiu fada rubla, mõni — et kofitufugi ei faa. Miiu ja’nd fia, kellel õigus on.“

„Wafefjare tiitred faapwad igafiks fadat tolm nēl faapwarats,“ ütles Annus.

Andres muustas ifegi naeratufe ära. Suurte filmadega ja lahifje juuga wafifis ta aineti Annuse ofa.

„Kas nad nõnda palju peaks faama?“ kufis ta wilmaks kufitledes.

„Mif ei faa! Wafefjare on ju kunnis fuur kofa.“

„Aga nāe, ka wanem tiitar, mis Wāāna Mārdile lāks, et olla rohkem faanud, kuf fada wafifimmend rubla. Ega’s teifedgi rohkem faa,“ tahfles Andres.

„Ets ifa elas alles. Ifa wafis ifa lapfefe nii palju anda kui tahfif. Miiu on lugu hõopis teene. Miiu wafis ifa tiitar selle wenina kēfti, kes perehepēts jāab, nõnda palju nõnda, kuf tal fādāfufe järele õigus faada on. Ifa mitfugufugi teftament ei telud. Ja fādāfufe järele on õigus nēl umbes tolm nēl fada rubla Wafefjare kufu pealt faada. Wafis olla, wafel enamgi.“

Andreje nāgu awaldas kufifufi ja rõemu.

„Mii gu’wend ei anna nõnna pallu?“

„Ets wafis fādāfufe titl nõnda.“

„Ja fife ifte faab nõnna pallu?“

„Mutufugi faab. Miiu tunnen mitfufefi afju.“

„Mif teie’nd ei tunne. Teie ju wallawane, teie fōit fādāfufe ja kufifud pāas.“

Andres mõtfes tiff aega. Ets hakkas ta naeratades rākfima:

„Mif tolm nēlfa faja rublaga waga midagi pāale hakata. Miiu, Miiu nēlfa kufi lāks lahje faja rublaga kinn, hakkas leewafedajaks ja nēl ifte fāts mis fāts. Oli teene kufellipūhal kufifu juures, ifis hõbene ees, muudgu

hirmus aga. Peenifefed riibed seifas, kufitfifiga uur tafkus. Kufifi Enn lāks, wafifis paarifaja rublaga wafififipōdi. Ütebafje, et õige kēnasti minetap. Pōlme nēlfa faja rublaga wafis pallu pāale hakata. Mā’nd muud ei tahafifgi, ofatats Kufifi Mārdi kēfti tolm wafafamad pōlbu ja ehitats hufififufefje pāale. Ta ifte parem kui ilma mõbda hufifufida, pāalegi wafel fife, kuf naine ja lastefari järele. Ja Juu maad annab nēl wafje inimesele ifte pallu. Lafifi pallu, leiba wafje, nēl on wafje inimese afi fiiu ilmas.

Andres ei olnud wafsi kufagi nõnda palju korraga rākfunud. Hgi tiffus tal ofafefifet ja juu joofifis wafel.

„Mif fife muud kui haffa aga pāale,“ ütles Annus.

„Ega’s muud küll enam midagi. Seena on tufit tui inimese. Ets lābi ifte faa ja ära elada. Ja waf mis melefugune muud fift ilmaf wafifigi tahfa.“

Gemalt pōstifis juba kufifu torn ja mets, mis mēfifingul furnuafal kufwis.

„Aga kui Willem mii fuurt ofa ei tahfa anda?“ kufis Andres nafufega ofa pāraft.

„Tātfred piawad nõnduma, küll fife kofus mātfar.“

„Aga kui Willem kätte ei anna?“

„Ets piab kofu lābi nõnduma.“

„Kas melefugune mõstaf kofut kāla. Mif ma tian kōfifit nēft mifwafifet ja jēfififet. Miiu midagi.“

„Anna afi miiu hõoleks, küll ma wālla nõnduma,“ ütles Annus.

„Teie olete ifte lahfe mifis. Waf’nd ma ilma tele abita ifte kätte faan. Ets waf’nd julgef pāale hakata, kuf te’ aliate.“

„Ja hea meele pāraft naerdes hūbfis Andres: „Ets teeme Wafefjare Seenaga fūfifje nādala pāraft pulmad!“

VI peatiff.

Ofa talu, teo-tegemise ajal kufne-pāewa kofu, jai ifafi annufefje pōjale Annusele pārandufets. Juba paarfimmend aastat oli Annus feal perehees olnud ja selle aja fees palju oma ifalt pāritud talu paremale forrale itfufififet torda faatund. Õdige efit laenas ta raha ja mafis oma talu, mis troomu wallas oli, troomule kufin. Ets hakkas ta juure hõolega pōlbude traawitawife, kufifet pufafamifje, wāetamifje,

ma selle juures ühiklasi loomu poolest ka eht weel alatur mõitu, kätin eht ka weel teiste jamafuluge ilmawaate ofalistega rohkesti ümber, siis langen weel juba enam, muutu meele poolest weel tooremaks. Sarnases meelejäreles elan ma siis muldugi ka alatur elu, teen alaturid tegufid.

Mii on kirjeldatud ilma ja eluwaade, see on, enefe nli loomalihts olewufeks pidamine, inimeste meele kohta, igatahes alandaw, kahjulik. Sarnase ilmawaate waistu peab mõittema, peab rahwast ja headants noorust tema waistu kaitsema, ka kõige enam, teba peab püüdma hawitada. Noorus, mille eluaitatus, kindel pöhi, kindel ilmawaade muldugi weel puudus, talub tergesti jarnaste ehtteede ja ehtidepuiste poole; jesi need teed on noorufele lüüdnud ja need õpetufed nelle meelitawad, kellele elu ja elufeadufed weel tundmata.

(Järgneb.)

Walimiste asjus.

Mõned seletawad:

Kahe efimefe wolitogu walimistel püüti niifugufid mehi wolitogufse walida, kes rahwa tarwidufi tundfiwad ja walimis oltwad latalifi nõudufi uuenufte asjas awalbama. Selle püüde tagajäreks oli mõlemal korral wolitogu, mis suurte rahwahulkade tahtmife järele oli. Wolitogult oodati ja loodeti palju — poliitikalifi wabadufi, õigufi, ülitufide jefiuforra parandamifi.

Mõlemad wolitogud faadeti lalale. Mis-pärast? Selle küsimife peale on mitmel wiifil wastatud, ja üks ühte, teine teist fäidistanud. Kellel õigus, seda fiin arutama ei hakka. Küsimine ainult: Kas fiis, kui wolitogud nli olefiwad tõttanud, nagu walitfus foorwis, neib lalale oleks faadetur? Wiifit mitte. Walilejaat-mifi niifugufel jefiuforra et osta omale kufidagi ette kujutada.

Mii fiis peab arwama, et efimefi wolitogufid lalale ei oleks faadetur, kui nad walitufefega ühel meelele olefiwad olnud. Ütleme, et jee kindel on, ilma et „wiifit“ selle juures oleks. Etis tuleb järeldada, et ka kolmanda wolitogu faatus niitufi läheb, misfugune jee wolitogu faab olema. On ta walitufefega ühel meelele, fiis wiib ta rahulikult tõstada, ilma et tal lalalejaatmifi karta oleks.

Kolmanda wolitogu walimifed jefiawad ees. Jälle tahetakse püüda, nagu efimefegi walt-miste ajal, et uus wolitogu mõimalikult oppofitioniline faaks, kes wana oluforda arwustaks ja uuenufi nõuaks. Ütleme, et jee püüde mõidule jõuab ja kolmas wolitogu niifamafugune faab, kui efimefed tats oliwad. Kuudas fiis jefiuford kujuneb? Wastufi on hõlbus leida.

Kolmas wolitogu peab niifugune olema, et ta walitufefega täifitaks wiib kila. See peaks niid juba jelge olema. Sellepärast ei jäd niid teha kui kas kolmandase wolitogufse niifugufel riigiholmitika walida, kes lga walitufje ettepanetu peale jah ja aamen ütlemad,

et neib mitte lalale ei faadetakse, wiib jälle walimistefi hoopis eemale jädä. Luit oppofitionilifi wolitogu walida oleks kaituta, jesi koos jefista wiib ainult niifugune wolitogu, kes walitufefega ühel meelele tõstada wiib.

Niifugufid mõiteld awalbatakse niid walimiste eel. Nende awalbajad on inimesed, kes kõl lootufed wolitogu peale on kaotanud. Sellepärast ei taga nad walimistefi oja wõtma minnagi. Mis walimistega jannata, arwawad nad, jesi fulgi wolitogu meie-meelne faab, fiis ei wiit ta ometi midagi ära teha, meelega aga parempoolfet wolitogu walida ei taga.

Eht küll niifugufed mõiteld efimefel pilgul õlged ja walimistefi ofawõimline asjata näib olewat, fiisgi et ole nad õlged ega tohi nad kellelegi walimistefi eemale jädamifeks pöhiufi anda. Lootufe kaotajad on ehtitel. Mis-pärast?

Uue walimifefeadufe järele arwates faab uus wolitogu niifugune olema, kui walitfus foorwis. See wolitogu jädä kofku.

Jädäwad niid tõistefi uuenufte nõudjad walimistefi eemale, fiis wiib ainult juhtumifi mõni ühfif nende mees wolitogufse peasjeda. Need ühfifud walitufiwal seal paljude teiste waistu fõnafõda pidabes ära. Sellepärast on tarwis, et uuenufte nõudjad wolitogus rohitem oleks.

Mis neifi jeeal kaju on? Nende kõnefid kuuleb terwe Wenemaa, kui wolitogu koofolet-ku awalifitubeks jädäwad ja kõne awalbamifele takistufi ei tehta. Need kõned kaswatawad arufamifi. Efimefed tats wolitogu ei juutnud ju ka palju muud lõpufikult walimis teha kui ainult kõnefid pidada. Kas kaksjada kõnefid peawad, wiit kaksikimend, on ükskõik. Sellepärast wiib kolmas wolitogu, kui temas oma jagu uuenufte nõudjad on, wõhemalt jefajama korda faata, mis efimefed tats wolitogu ära tegiwad.

Need on pöhiufed, mis walimistefi oja-wõimife tarwilifeks teewad ja nõuawad, et ifka jälle tõifjed rahwameelfed mehed wolitogufse waltaks. Walimistefi boikoteerimine jef pöhiuf, et wolitogu parempoolne peab olema, kui ta koos wiib jefista, oleks ehtifus, mille eest tuleb hoida.

Rõdumaalt.

Tartufi. Saatkonda fifeimiste asjade ministri ja Baltimaade kindralfuberneri juurde faata ofufatati 28. fip. edueraatoma koofoletul, milleft ta wõerab oja edufiawad wõtta. Saatkonna ülesanne on uue walimifefeadufe 62. § kofha, mida mitmet wiifit jefatada wiib, jefugit murefjeda. Nim. paragrahwi pöhiufal kaotaks tähtis oja linnaelanikk, kellelel fenini walimifefõigus oli, wallatogufondabes liitmele olemitse päraft walimifefõigufe, mille tagajärele walimistefi ülewõim jaksit kätte läheb. Saatkonnale, keda edueraatoma jefkõmittee poolt walitafte, antafte kirjalt jefetus faaja, milles kõige pealt jelle peale tähebatafse, mis kofummaa linna-fogufondade alla ülewõimifjel takistufeks on olnud ja on. Eraatoma büroos wõiwad need, kes walitafteft faatkonna faatmifega ja kirjaltifu

jefetufe kaafaanamifega nõus on, jefetofafefele palwetufjale alla kirjutada. Koofoletul palistis jefekrall rufufud olef filma. Jfawõimline oli walitufepoolne, wiifit Jaani õhtu tõttu, kus linna-lafed juurel hulgal maale moolawad. Walimistefi ofufatati igal tingimifil oja wõtta, ka fiis, kui mingit wõidulootufi ei peaks olema; walimifefõitufele jädä wõida walitufid poliitikalifet wõhemalt kaswatawada. „Sõnum.“

— Eestit kaubatarwitajate ühfufje „Progrefsi“ eraforakfifel peatoofoletul, 17. fip., walt-ufi uueks ärijuhatajaks hr. Herington. Endifelt ärijuhatajalt, hr. Eifenfchmidtilt, ofufatati kauf-joniift muift ühfufje kaituks fife nõnda, jesi et tema alla 10% kajuja (lääfjagantufi) kaupaa müüwad, kuna jee temale kontrahit järele lubatud ei olnud. Ühfufi on 1. juulifil 1906 kuni 1. jaan. kkesolewal aastal 107 r. 65 kop. kajuju faanud. „Rõdum.“

A. T. Narwast. Enefetapmife kate-je. Kefitkabalal, 20. juunil, tell 3 päewajagal wiktas ennaft Narwa walitufekant, Jwan Rudolf, Krenholmifadamafiilla pealt joffte. Tõlfiifed, wäljalabaafjad, rufufiawad filmapilt labeal olewa paadif juurde ja kirjufwad ta elufalt weefi wälja. Rudolfi omakfjed rädgufwad, et ta arufi jefad olla.

— **Bargus.** Giljufi wiifufwad wargad kroonu tohtri abitaaja juureft, kes 92. polgu laafaretiks elufed, kulb-ja brillant-asjad ära, mis unufufje pähe ühte tuppaa, laua peale oliwad jädäwad. Wargufe ofufimistelt leiti Jwani linna, Antfja Jgnajewi juureft, kaks kufid-fõrmufi, üks brilliant, teine türfkif-fõwiga. Neib olla, naifterahwa ütlemife järele, Sawwila Kuufim temale jõda andnud. Tohtri abitaaja tunnistas need fõrmufjed omaks. Üksa uuritafte.

— **Kinni wõimline.** Keegi naifterah-was W., kes Narwas fambalfilmitul peab, wõeti kinni ja faadeti Jamburi wangimajaafje.

— **Postkastide pööbus** Narwas, jefaranes Jooraks, andis ennaft ammuigi tunda. Nagu kuulda, on postkontori ülemus nõuks wõtnud lähemas tulewifus 4—5 uut postkastit juure panema. Ka kirjatanbafid pandafje juurde, jesi et nell niid tõb üle jõu kätib.

— **Trahwi.** Kõhalkifi Wene lehte „Narw. Wistoffi“ trahwif kindral-fubeneri fundusistefi määruftefi üle astumife päraft 50 rubla.

Felmeft. Gotatufeks. Hummuli Soe aleumifis elaw plefifjapp, ümberistitud juut, kabus äfifitelt ära, kuna ta oma tõwritatad ja riided kõl ühes oli wõtnud. Juuti hakati warsti ofufima ja faadi teada, et ta juba Amerikas on jõitnud, kuna ta Soe kaupmeeste ja ümbrufonna peremeeste käft umbes tats — kolm jada rubla ära wiis. Oma fõlatud pruubi käft oli ta umbes poolteift jada rubla wälja petnud ja ühes wiitnud. Olgu jee kergeufkifite teufedele holatufeks.

— **Wljalafaw** on iluafte ilmade tõttu rahulolaw, tiifati päris heagi, kuna alawiljad kuuma ilmaga teffinud ufside ja mardikute läbi palju on faanatanud.

— **Geinatagemifega** on hakatufi tehtud. Tõb edened kufwade ilmade tõttu jõudjasti. Ainult mõifa renditalude pidajatel on jefinate-gemifega täbar lugu: nad peawad mõifa kätju peale mõifa heina tegemas kaima, kuna oma heinadefi weel juttingi ei wõi olla. Niifugune wõperus tuleb lga aafte, jefarants. Hummuli ette, kus rohitem-pool renti tõdga tojufafte. Mõni talu peab mõifas umbes 15 walamaad niidufjema ja niifama palju riisfufjema tegema, peale selle weel hea hult ruffid ja fõwufija kof-tu panema. Tõdõhinnad arwatafje selle juures kõige odawamalt. Rentimifude palwet — orufi raharendiks muuta — ei panda tähele.

— **Mõifa moonafate jefiuford** on wõga rafte. Palk on praegu 15-ne tunnilife tõdõpawea kofha nli ülitufale, et jeflega ainult nälgideks waewalt faab läbi „kiftuda“. Tõdõ tehafje päris hobufe moobi, näit, niifufwad efi-me jufwiste-põhja hommitul 6 naiti ähe fõdõg-wahaga üle kofje walamaa khamat pölluufjema maha ja kandufwad kofku. See on: 50 kop. eeft niidetafje ja kantafje 2 walamaad heina kofku! —nk.

L. Saatreft. Raudtee õnnetus. Me-kila jaama juures oli raudtee õnnetus; nell in-mest jahwad wigastada.

Kärufi. Uus kitaroofalife raudtee haru. Kuda kuuleme, on kitar mõisnikul von Kente-nil nõu kitaroofalife raudtee haru Pärnu-Tallinna kitaroofalifelt Wändrafi läbi, Suure-jõelt, kuhu uus puupapi-wabrik ehitatafje, kuni kitar mõifani ehitada. Kuulub, et selleks ka tarwiline luba warsti kätte jõubwat.

„P. Postim.“

Wõrufi. Uus kalemifabrik afumas. Nagu juba mõnes Eefi lehes jefis, pandi talwe kofalki türfkif-wabrik „Gretu“ jädä-walt jelle päraft kinni, et ta all olewafje Tammula järele kalade kajuulifitu wett juhtis. Peale jaja tõlfiife oliwad junnitund eneftele uufi tohtafi murefjema, mida talfel ajal aga terge leiba ei olnud, nli et paljud tõstata kodus pid-woad iftuma. Niid aga ofufnud, nagu „Sõna“ kuuleb, keegi rahamees wabrikuf jefafi läefi 15 tühunde rubla eeft omale ja plaanifjed, ruumifid laiendades, uut juurepäraft kalemif-wabrikut awada.

Mõifa „fõrganufjed“ on päris hirmus; nad kardawad, et wabrik mõne hea tühande tõlfiife ja moonatad maalt linna meelitab.

Kurefaareft. Saaremaa mäsufaf. Saaremaal olnud rewolufionilife liitumife afjus on eelurimine lõpnu ja afi kofupalatsifje antud. Kaebalufed (18 ifikut) on juuremalt ofjati rahwafoolifjefatjad, wallawanemad ja kirjufatjad. Neib fäidistatafje, et nad mitingufi toime pannud, Tartu kongreffifit oja wõtnud, ning ifesufjefid kofku jefidnud ja lalali laota-nud olewat.

— **Majagamine.** Peale Pähkla mõi-ja jagatafje maata talupoegadele lähemal ajal weel mõned tehafje mõifad ära. Mifafi jõitfiks maamõetja Kõrelow fiia, kes jagamifi toimetama faab. Maad antafje 12 aastaks rendile, famuti wõib teba aga ka kofje pärfjeks osta. „R. Sh.“

Pärufi. Waskeristade kufndine on jofafjadufe jefiwufe ajal, nagu teada, nell ära keelatud, kellele selleks mitte jefaralifi luba ei ole antud. Et aga Kuufu faare elanikud oma pärfjifid hõlgete tapmifeks tarwitawad, jeflega oma igapäwafit leiba teenufwad, fiis ar-wafiwad nemad, et nad tefifit wõiwad teha. Kui nad aga jelle aafte kufwadel Pärnu ligibal hõlgefjafi pidaufwad, wõeti neift, nagu Kure-faare Safja leht teatad, lafteristatad piltiwah-tide poolt ära. Selle järele pöörafiwad nad palwega kindral-fubeneri poole, kes nelle ta kofje lafteristatad tagafsi käftis anda. Nende arwu loetafje 500 peale, aga nad on kõit nli wana moobi, et ainult ruhmulane nendega lafta ofstak, teatad kofaline Safja leht. „Postim.“

Walgaft. Õnnetu fufm. Winafti 3 werta eemal Pajowala päralt olewas nõnda nimetatul Untini wallamajas uppus kolme-aast. laps wõlfatõigu kofha ära. Oma kätinud kofufi ära ja jätinud lapie teiste hoolde, kes fiis pealt lahti olewafje wõlfatõigu kofha pea allapolee fife kufufnud.

— **Safja** leer. Praegu on fiin „Safja“ tütarlafte leeripetus. Leerilapfed on kõit peale paari „täiswerb“ Safja eefilafte ja

lätlafte wõfub. Nõh, muldugi, kes tahab fiis „matfidega“ leerit minna. Betty.

Satimaalt.

Mifafi. „Prib. Kralle“ teatatafje, et „Mila wanameelne Wene leht „Nififiti Wefnifil“ walitufje käft 3000 rubla aafafit abiraha on palunud.

Wandawif. Wandawle-Dandangeni rewolufionilife kofmee kufnufõimife juures wõitfiks polfifet mau jee ka Wandawle raudteefjaamas ühe käfti ära, mis ühe kofmee kufme nime peale oli faadetur ja pealkirja „Schofola“ (Santofski Lippo). Käftis leiti aga fõfotolabi afemel juur hult fofialdemokratilife lehe „Põhna“ numbrifi ja muib keelatud kirjafõffi.

Wibawif. Automobillifitit Liihawifit Mefemefise, tagetafje juulifiku lõpul algada. Eftalgul paneb üks Stettini kaubamaja 12-iftimelife 24 hobufe jõuga automobil kätti. Auto-wanter ehitatafje täiefti Kuuramaa teede kofajelt. Et Wibawil ja Prefsil linna wahel raudtee puudub, fiis wõib automobil etewõhjata arwamife järele liitumifi nende kofje linna wahel wõga palju fergenada.

Wifernif. Perekonna draama. Mfnewa laupäewal juhtus Mfja juurufjefohas Wifernis jefaralifi lugu. Keegi Saratowi ad-molat oli oma waltfe tütre kätti, proua S. juurde juwfutama faatnud. Lapeema oli kolme aafte eeft mehe juureft ära kätinud ja elab praegu ühe kufnufituga koos. Kui laupäewal lapie kätti lapjega woorimehe peal mõdda fõit-fis, kargas kufnufil woorimehe peale, fõi proua S-le wafu rindu ja põgenes jefadufes ühes lapjega ja emaga ära. Lapie kätti andis as-jafi kofje polfifelle teada ja laps anti peale ema meelefõitlifu wastupanemifi kätti kätte tagafsi.

Kaugemalt üligift.

Peterburif. Poliitikalife tap-miste awalifus tulemine. Nagu omal ajal lehtedes teatati, lafti mõne kuu eeft Mofkwas efimefe riigiholifoguf ilge ja tähtfiks awalift tegelane Jollos kufjategija poolt uulit-jal maha. Uurimine ei juutnud jelles afjas midagi awalifusfje teha. Mõne nõdala eeft leiti Peterburi lähibal metfafi kofje walimis laetud pommif juureft fufnufjega, mille nagu nõnda hifrafjafit oli puruks lõgatud, et keegi teba ära tunda ei wõitnud. Ka jee tapmine pibi falabufeks jädäma, jesi etewõetud uurimis-let ei olnud wõhematigi tagajärge. Kuib lugu kätt tefifit, kui arwata wõibi.

28. mail tuli Peterburis kufugile noorte inimesete koofoletule keegi noormees ja nõmbis, et teba mõne jofialrewolufionäride eraatonna juhatajaga rädäda laftaks. Kuigi ta wõeras oli, fiisgi ufalafatonda teba koofoletjad ja wif-iwifad ühe eraatonna kufme juurde.

Seal tunnistas noormees, et tema jee on, kes Jollosfje Mofkwas ära tapnud. Ka jee inimee, keda hõljufi Peterburi lähibal metfafi kofje pommif juureft äratapetuif leitud, langenud tema kätt läefi. Sellepeale jutustas ta, mis teba niifugufid mõrtufatufõfif korda faatma jundnud.

Ta faanud kellegi Kufanfjefiwiga tuttawaks, kes ennemalt Peterburis Tilmans'i wabrikus tõlfiifeks olnud.

1905. aafte kufumife tagajärele wõetud Kufanfjefiwif jefilifilfed kinni ja faadetur Peterburifit wälja, aga arufamata pöhiufitel ei ole Kufanf-jefiwifef enefjefje keegi puudutanud. Mõni aga päraft jeda ütelnud Kufanfjefiw enefe Mofkwas

heinamaade tafjandamife ja muude jarnaste pa-randufte peale täfjepanemifi pöörama. Warsti äratas Mifatalu oma loftanate wifjapõidubega ja heinamaadele terwe walla peremeeste jee kadeufit. Et tõififefi wõlgafefi lahti faada, wõitfiks Annus Kure peremehe tütre enefjefle nait-feks. Päraft Kure peremehe fufma pibi tema naine ta Kure talu pärima.

Niitid ei olnud Annufel enam ei kroonule ega wõlgufitufude profentifid maitfita. Niitid wõis ta oma heale järele jefatud kofha fifeftule-tud tawu pifta ja rahulikult elufi lõbu mait-fjeda. Tõdõ ei olnud ta ifa fufmasti faadit teinud.

Ta naeris nende peremeeste üle, kes teent-jatega üheskoos tõdõ tegiwad. „Kahe kkega ei ole weel keegi riiftaks faanud, m õifitufje läbi wõib inimee hafjale ofjale peasjeda“, rädä-fiks Annus, kui nägi, kufbas teifjed peremehed tõdõ teewad. Mõni antafte päraft naiifewõimifi ofstis ta Mifa püriääres olewa wälfeje kofha tema omaniku käfti ära, ja weel mõni aafte hõllem ofstis ta naabrit wallas juure talufõja ja wahetas jelle oma naabrit, Kangu peremehe talu wastu ära. Mii ühfines ta Kangu talu Mifa taluga. Annus oli niid juba üle kfigelonna kui „karjamõifa“ omanik tutaw. Teba peeti pöhiufi riiftaks, eht tal küll ka wõlgafid teati olema.

Niitid oli Annufel weel üks foor: Wahjefare talu Mifa taluga ühendada. Rahutas ju Wahjefare teba Kure talufi, mis warem eht hõllem Annufe omandufjefeks pibi langema.

Et mitte kofje kae abil tõdõ tehtud ei faa, jefl pöhiufimõitelt tegi Annus lga aafte talgufid. Oli ruffid palju maha kätinud, tegi ta ruffi-fõitufe talgufed, oli palju kariohufõis maa, tegi kariohufõis-wõimife talgufed, oli tarwis ehi-tufje jafos palfa wadada, tegi palgufwemafje talgufed. Kõnawu oli Mifa palju linna maha kätinud, jelle päraft tegi Annus lina-talgufed. Harilikult kufufis ta poole walla poffid ja tübrufud talgufetele. Ta kes ei tulnud fiina! Eftia ja juua oli küllalt. Aga peaafi: hulgaefi ühes-koos oli noortel inimesitel lõbus tõstada. Oh-tul tuli muldugi tant ja muud lõbustufjed.

Annus jammus hea tulul üle wälja. Kus natufjefe aja eeft pift lina kafwas, jeeal nähti niid ainult ühfifud ofjalaid ja madalat rohju, mis niistet mullapinda kaitfis. Tema ees kufurufafiwad neli — wistkimmend inimeft. Wif-kamifi nifufufufwad nad edafi, kufapeode hummitufid enefte taga jättes. Eftmapil-gufgi ei waltinud naer ja naljatamine. Mit-

mes kofas oli maa tafafeks tehtud. Sinna kanti kufapeod kofku. Mefjed jefafiwad fuge-mife pingib jalule, kufnufufwad nelle harjad kälge. Kraps! Kraps! Kraps! karjufiwad lina-fufid tooris, kui terawad noad nell fufwad of-jafi maha lõftufwad.

Peremees jalutas hea meelel mõdda wälja. Ta nägi, kui kiresti tema lina-walki wahened. Palkte on weel kufnis fõrgel. Ohufus on wõit-lage, ainult jefatud peade ja tufpa hummitud jädäwad mitmesfje kofha mustama.

Annus kätt wõlfati kofju. Ka fiin ei laif-jelbud. Nuttu kätti faerou, toa, aida ja keldri wahet, kanti weefambrif, püima-lannufid, jafu-maitfifid ja kariohufõitfifid. Tarwis oli jelle eeft hoolt kanda, et need nell wistkimmend inimeft, kes wõlfati näljafelt kofju tulewad, weel teinetorfgit Mifa talufefele tahaks tulla. Ja Annus ei olnud niifugufil korral kifti.

Ta astus tõdõ. Piftidi all praufus tuli, mille peal mitu pada arufawaf. Perenaine jefifis pajaade juures. Poffi Mafali kufufis fõd-ginufid. Tahtmataft peatufiwad Annufe fil-maad Mafali ümargufte paljaste fõfawarte peal, mis nagu mändufjefes wee jees kofafufi-wad. Wafge põll oli ümargufte puufade üm-ber kufnufid. Kõrgel rinda kaitfis õfufje fufi-fufite. Rahdum luf fufel oli paljas. Wätfefed juufjefalagad olufwad ofufafefele langenud. Annus wafjefes wärfkifid põfjefefi ja punafid kelmifalt kofkupigistatud huufefid. . . . Etis lõi ta fil-maad oma abitaaja peale, kes pliid ääres fef-fis ja kufbija pafas fuppi jegas. Kufwafat-nud, kufufus paled, õredad juufjed, mis wõim-etufi pea ligi hõlufiwad, fifeftalangenud rin-d; kofa inefufi aiah lohtine lofakas fifeftafjel weel juurendada. Rondfjed kufwarred, pifad koflafjed fõrmed. . . . Weel fõrd wafatas Annus Mafali peale, wafatas teba ahnelt, iftawalt. . . ja kätt fiis mõties maha wahufides kõdõgifi wälja.

— — — — — Üneft kofstis weel õhtu hõlga harmooniku-mäng. Muru mübfes tantufjete trampimife all, mille jella hufamifjed kufufiwad. Seal mait-fjefiwad noored inimefed päraft rafket tõdõ lõbu, mispärast nad fiia kofku oltwad tulnud. Peremees kätt aga nagu tuufufõine õues, aias, tubades ja kõdõgis ümber. Wifmafes wifufis ta igakord kõige kufamini. Ta wafatles, kufbas Mafali jeeal kufameft talitab ja fõdõg-nufid pejed.

Juba kätt perenaine oma tuppaa. Juba tegi

wanapoolne teentjatiifubuf, kes kõdõgis kofku peal karjatiifubufuga ühes magas, afeme walimis, ei kufufinud aga weel magama heita, waid kätt weel wälja wafatama, jefi harmooniku mäng ei tahtnud ega tahtnud waltida. Juba fai Mafali fõdõginufde pefjefifega walimis. Ta kätt kõdõ-gift peremehe tuppaa, jefi perenaine ütles ennaft liitga wafinud olewat ja andis peremehe woodi äleftegemifje Mafali hoolteks.

Kõdõgis ei olnud felf filmapilgul kedadgi. Peremees lipjas teifjefi toaft tõdõ ja fefit oma tuppaa, Mafali järele.

Mafali kufufitas parafjafit fängi ääres, jefl ufje poole, ega pannud fifeftulifjat tähelegi. Korraga tundis ta, et rafte käfti tema piha ümber pandi. Mafali kufufis üles ja tundis poolpimedas peremehe ära.

„Mis te hullate, lafte ma teen woodi üles“, ütles Mafali ja haffas jälle pafju kofen-dama. Peremees ei ehtifanud teba jelle juures. Paar minufit kätt mõdda. Kui Mafali oma tõdõga koforas oli ja ära minema tahtis hafata, wõitfiks peremees ta jafstku oma tuge-wate kätte wahjela ja tõmbas enefe kufwale woodi ääre peale.

„Kafte lahti, ma pean ära minema!“ pof-handas Mafali ja kufufis lahti rabelema. „Sel filmapilgul kufufi kõdõgis kafa ja ruf-felmifit. Arwafamasti oltwad tübrufud fiina tulnud ja mõned poffid nendega ühes. Üks kufufis tafafefi peremehe toa ufte. Etis kufufi jofistamifi: „Et! Peremifis on juba magama kätinud, olge taja“. See oli tübruf, kes nõnda rädä-fis. Selle peale kufufi jälle toafst rufjefelmifit ja jof-ifistamifi. Wistift püüfufiwad tübrufud pofifa kõdõgifi wälja ajada; wifmafjed ei kufufinud aga fõna.

Mafali kufufis hõnge kinni pidabes. Ta ei julgenud praegu wälja minna. Mis jafufiwad teifjed temalt weel mõtlema, kui nad nälufiwad, et ta peremehega ühes toas kufmife ufte aga on? Mifpärast panti aga peremees ufte kufni? Mafali fufdamefje afus korraga fala kufus. Ta oli kufufinud, et kufbas Annus ennaft noorte neinde wafstu üles peab. Wätfefiwad need poffid ometi kõdõgifi wälja. Etis ei julgeks tema fift wälja minna. Aga minufit kätt minufit järele, juba kufufi kofku praginat, fiis jälle jofifata-mifit. Mifapafju kuf jofiftamifje järele ofufatada wõis, oli ta mõni meefterahwas tõdõ jädäwad. Nende näljes ei tahtinud Mafali fift wälja minna.

„Minge ajage kõdõgifi meefterahwad wälja“, ütles Mafali. „Muidu ma ei julge fift wälja minna.“

Etis ei pruugi teil minnagi fift wälja. Wõite ta fiin olla.“

„Uge ajage niifugufi lora“, wafatas Mafali pafjafelt ja kufufis ennaft peremehe kätte wahjelt wabastada. Aga jee hõidifis teba nagu hõnge-õnnufufi kinni.

Mafali hirm kaswas. Ta oli Annufefi paljufi kufufinud. Kõdõgis on aga jefgefti meefterahwa jofistamifi kufbida. Seal on wistifti weel rohitem kui üfiks meefterahwas. Weel fõrd palub Mafali, et peremees kõdõ-lähels ja meefterahwad fefalt wälja ajaks. Aga peremees naerab jelle peale. Toal on küll ka weel teine ufte, aga jee wõib perenaise tuppaa. Seal põleb tuli ja lops karjuf.

Peremees tafufis Mafali fängi panna. Mafali gaarab trampifult fängi-tufbafit kufni. Peremees pigistab Mafali ühe käge enefe ligi, teifjega wõitab ta Mafali kae tufba kufufi lahti. Aga tugemasti paneb Mafali wafstu ja rafte rabelemifje järele läheb peremehef korda teba enefe kufwale fängi panna. Niid on Mafali temal faufatas. Ometi üksfõrd! Annus tafuf teba minufada. Aga Mafali kufufis oma nää fufg-wale pafja fife. Mis peab ta tege-ma? Kufjuma? Mis faaks fiis need fefal, kõdõgis, arwama ja rädäfima? Ta on juba hult aega fiin olnud. Mifis ta kofje ei karju-nud! Etis oleks ometi ainult peremeft fufb-lafeks arwatud. Niid on ta juba hult aega fiin olnud. . . . Mis ütles Willef, kui ta jeda kufbida faab? Et, ta ei pea jeflefi ilmasgi teada faama! Kui ta terneks tõdõ fiia peab jädäma. Kõrd lafeb Annus ta ometi lahti, peab lahti laftma.

Aga Annus ei mõitludgi nõnda õnnuf

faajas.

„Laine” lisa.

Nr. 4.

Tallinnas, 3. (16.) juulil.

1907. a.

Mamma.

Karmenni järele.

Mamma, mamma!" hoigab ja õhlab Kostja palawikus, õmaja õlekoti peal lamedes.

Maene Kostja!

Ta on hilja õösel kella kaheni tööd teinud. Ta on laema peal katalt puhastanud ja töö juures enese ära külmetanud. Nüüd on tal joetõbi.

Kostjal on valu. Ta, maenelaps, mintsleb palawikus. Ta õrn, paiguti katmata keha, ta paljad sääred ja armas näofene hõõgawad.

Pea tõmbab ta ennaft kerasse kofku, pea ajab ta jällegi sirgu, ta sofstatab midagi; iga paari minuti tagant kõlab läbi ruumi ta kaebam ja südantlõhestam hüüe:

„Mam—ma, mam—ma!"

Kostja hüüab oma mammat.

Tema mamma aga awitaks teda wististi. Ta jahutaks ta hõõgawat nägu, karastaks ta huuli külma weega, kõneleks talle muistest juttu, teeks talle ristitähje ete ja uinutaks ta magama.

„Mam—ma, mam—ma!" hoigab Kostja mahetpidamata ja sirutab oma lõhetumad käetefed mammale wastu.

„Kus sa ometi oled, mamma?"

Käetefed dienewad ettepoole, nad wajuwad ja tõusewad uuesti, muud kui mamma ei tule. Mammad ei ole fiin! Mamma ei kuule teda. Ta on kaugel fiit, wõib ka olla, et ta juba sügawas maamullas puhlab, ja Kostjal ei ole kedagi, kes teda kallistada, ta eest muretjeda wõiks.

„Mamma, mamma!"

Osawõtmata õmaja magab. Põrandal ja aluskottidel magawad tiheidalt üksteise wastu jurutult purujoobnud „metfikud", kalfjuforjajad ja sõekandjad.

Minult wali norstamine on ta kaebehüüdele, mis kiwid wõiks üles äratada wastujeks.

„Mamma, mamma!"

Wiimati kuuleb teda ometi keegi. See on üks sõekandja.

Ta on pahane ja purjus. Ta on nüüd sama alles oma mütti, wõõ ja särki „kull wõi firi" mängus ära kaotanud. Ta tõuseb istukile, toetab ennaft käte peale, pööritab filmi ja hüüab:

„Kuule fina, jää wait! Muidu lõõn ma su pea lõhui!"

„Mam—ma, mam—ma!"

„Ma ütlen sulle, sa pead wait jääma?"

„Mam—ma!"

Oleks Kostja terve olnud, ta oleks sadama peariumehe, teda „Buldogiks" hüüti, juba mõrgamisest ära tundnud. Kuid ta on haige... ja uuesti hakkas ta kaebama:

„Mam—ma, mam—ma!"

„No, oota sa!"

Kandja kargas püsti, tuigerdas üle magajate käte ja jalgade komistades Kostja juurde. Sa kumardas ta üle.

„Mispärast sa lõugad?"

Poisjs ajas filmad pärani lahti ja sofstatas fiis, ilma et Buldogi ära oleks tundnud, uuesti:

„Ma—am..."

Kuid kandja ei lasfnud teda lõpetada. Ta haaras poisi õldest finni, tõstis ta õhku, hoidis teda niimoodi pilguaega ülewal ja murutas ta fiis nagu karnase koera tagasi põrandale.

Kostja ei wistanud midagi, ta oli nagu tummaks jäänud ja waltis animuli suuga kandjale otja. Ta piis awalbas arusaamatust.

„Mis eesti!" küsijwad lapse filmad. Kandja

läks minema, pööris oma põhufoti otja tagasi ja noraskas juba mõne minuti pärast, nagu ennegi.

Ta ei kuulnud enam, kuidas Kostja uuesti endistviisi kaebama hakkas:

„Mamma!“

Säbi terve öö hüüdis Kostja mammat, kuid asjata. Mamma ei tulnud. Ta ei rutanud mitte poja kutsje peale siia, ta ei waigis-

tanud mitte ta walu, ta ei kallistanud teda mitte.

Ja kui öömaja järgmisel hommikul ärkas, siis oli Kostja jurnud. Ta lamas kõveras nagu uskitene ühes nurgas oma põhufoti peal.

Ta suu ja silmad olivad pool awatud, nagu tahaks ta ka igawesegi unes weel sofsitada:

„Mam—ma, mam—ma!“

Rahwapolitik.

Anton Mengeri järele R. Kostjar.

Üheskasteistkümmes peatükk.

Singulised tarwidused.

Juba eespool (4., 18. peatükk) on need laudsed wõi ainult moralilised abinõud kirjeldatud, mis hoiawad, et rahwa aru üleliiga ei kaswaks. On aga weel abinõusid küllalt, mille läbi selle kardetawa hädahoju wastu otjeteel ja seadusewallas mõidelda võib.

Küll on paljud teadusmehed, eraõiguse-õpetajad ja sotjalistid selles arwamises, et küsimus, kuidas hoida, et rahwa arm liiga suureks ei kaswaks, neile põlwelele otjustada jäetaks, kes rahwa üleliiga olemist juba kui kultuurilma üleüldist seisukorda näewad ja häda sunnil abinõusid rahwa üleliigse rohkenemise wastu peawad otsima. Kas on aga tõesti kindel, et tulewad põlwele üles ei leia, kuidas wiisi toiduaineid minerali wõi taimeriigist lergesti ja odawasti suurel hulgal valmistada ja üleliigsest rahwaarmust tulewad hädahud sel wiisil wähemalt osalt kõrwale saata võib? Kas on Rooma sõjawäeriik, kui germanlased rahwaste rändamise ajal ta piiridel liikuma hakkaswad, püssirohu üles leidnud, mis talle ahwardawa hädahoju wastu mõjuwa sõjariista oleks kätte annud? Ja kas ei leitud raamatutrukimise kunst mitte alles 15. aastajal älesse, nii siis niisugusel ajal, kui juba suur jagu wanaaja kirjandust kaduma oli läinud?

Sarnasel wiisil on väga võimalik, et üleüldse mitte üles ei leita, kuidas wiisi toiduaineid suurel hulgal odawasti valmistada, wõi alles hiljemal ajal leita, kui juba suur osa inimeseooft pitaldasesse näljasurma on ära surunud.

Wõib olla, et kõige tähtsam ja otstarbekohasem tatistus inimeseoo üleliigse kaswamise wastu see oleks, kui isikuid, kellel suured kehalsed wõi waimlised wead on, üleüldse abielusse ei lastaks astuda. Sel sihil on meie

mõned Põhja-Amerika ühisriikide üstitud riigid juba head eeskju annud, kuna nad abielusse heitjatele arstlist tunnistust nõuawad, et tulewased abikaasad rasketest päritawatest haigusdest wabad on. Niisuguse abinõu läbi hoitakse aga praeguses seltskondlises korras ära, et ülematel rahwaflassidel waewaseid järeletulijaid ei ole, sest et abielusse heitmise teel ülemaid klassi mitte ei leela alamate rahwaflassidega wäljaspool abielu suguliselt läbitäimast. Alles siis, kui sotjalistlikes riigis kõikide kodanikkude majandusline seisukord ühesuguseks on saanud, võib loota, et isikud, kellel rasked ja päritawad waimlised ning kehalsed wead on, järeltulewa sugu muretssemisest tõesti eemal hoitakse. Siisgi ei tohiks loomulikult nende arm, kelle abielusse heitmise teelatud on, kunagi teatud piiridest üle minna, sest et muidu sotjalistlik asutus kõige kardetawam jõukaise ahwardab, kui sugutungi tugewust tähele panna.

Ainult niisuguste termishoiuliste abielutatistuste läbi võib riik kehalselt ja waimliselt waewasemad rahwaollused aegamisi tagasi suruda ja nii siis eesmärgile jõuda, mida Darwini õpetuse poole hoidjad rahwa wäljavalituse nimetawad. Mõned darwinlased lähewad koguni niikaugele, et nende arwamise järele riik üleüldse nõrkadele mingisugust toetust ei pea andma, sest et waesemad ollused, kui nad abi saamad, siis ise elada ja ka oma nõrkusi järeltulewale põlwele edasi anda võiwad. Kui aga riik nälja, haiguste ja surma läbi haldamata wäljavalituid tahaks tarwitada, siis tõotaks ta praeguses seltskondlises korras ainult waesemate rahwaflasside wastu, sest et rikastel nende waranduse juures ikka abinõusid leidub, kuidas wiisi ka oma waesemaid lapsi üles kaswatada, kuni nad edasi sugutamise võimuliseks saawad.

Teine tähtis tatistus, et rahwa arm üle

määrä suureks ei kaswaks, seisab selles, et riik wanemat kohustab last niisama toitmise ja kaswatama, kuni laps töövõimuliseks saab. Wanemate kohus last kasvatada ja toita on praeguses seltshondlises korras ainukene tõsine talistus ülemäärase rahwaarvu kasvamise vastu ja sellepärast nii mõjum, et ta läbi kaudsestwad isiklike ja majanduslike raskused mõtlemata jurgulise lõbu kannul käivad. Suurtel rahwahulkadel on, kui nad kord rahwaliku riigi asutawad, ennemini tarwis seda wanemate kohust suurendada kui teda ära kaotada. Kuipalju sotsialistide ja anarhistidega ühes meeles olles tahetaks wanematelt laste toitmise ja kasvatamise kohused ära võtta ning riigi peale panna, siis mõdetaks rahwa rohtenemiselt, mis juba nüüd tööstuse edenemise ja termishoiuliste fiskejadete läbi hirmu peale ajawal wiisil edasi jõuab, mõjuwamad talistused eesti ära ja rahwas kaswaks siis kui weewoolus, mis kõigest üle tormab.

Nii mõnedgi marxismuse poole hoidjad näewad neis ettevaatuse abinõudes rahwa arvu üleliigse kasvamise vastu õhulosilisi abinõu-

sid, sest et need niisama kui ülemäärane kapitalide kofkufogunemine rahwahulkasi kaswawa wiletsuse läbi rewolutsiooni wainuga täidab ja neid wiimaks ajab sotsialistilist riigikorda asutama, mis nende kasude kohane on. Kõik need waated ei tunne aga sugugi riiklike ja õiguslike edenemise tõsiseid tõulejõudusi. Wiletsusesse langenud rahwahulgad ei suuda kunagi riigile niisugust õigusekorda, kui neile meeldib, peale suruda. Olse wastupidi: Nagu arwõidetud ja kitsasse ruumi kofkufurunud sõjawägi wäga kergesti hüüdma hakkab: „Peastle ennaft, kes mõib,“ nii on ka tarta, et rahwa arwu üleliigse kasvamise läbi wiletsusesse langenud rahwahulgad oma poliitikalised ja sotsialised aated nurra wiskawad ja ainult selle peale weel mõtlewad, kuidawitii oma isiklik elu alal hoida. Juba niisuguse wainlise woolu tekkimine rahwahulkades mõtaks neilt peaaegu sellegi poliitikalise ja sotsialise wõimuseijukorra ära, mis juba kätte on mõidetud, sest riigis ja seaduses, neis wõimuolude korras, ei ole mitte kaastundmus ega õigus maksnud, waid põhjusmõte: „Dnn tugewale, häda nõrgale!“ (Järgneb.)

Tõde.

Multatuli järele P. D.

Üks isa pidi pilguks ajaks kodunt ära minema. Et oma laste mõtteterawust katsuda, pani ta neile ette, et nad tema äraolekul mõistatama hakkasiwad, mis tema sel ajal teeb.

Üks laps, kes sinist kuube kandis, ütles:

— Mina tean: isa läks rätsepa juurde oma sinist kuube selga katsuma.

Teine, kes suur maiasmoll oli, sai sinise kuuega lapse peale niisuguse rumaluse pärast wihajeks, — kuidas mõiwat ta mõelda, et isa sinist kuube hakkab kandma.

— Mina tean paremini, kui sina, — ütles ta wennale, — isa sööb magusaid pirukaid.

Kolmas laps istus pimeas nurgas ja wenitas kassi sabast; ta sõimas maiasmola naha täis, sest et wiimane armata tahtis, nagu maiustaks isa ta tema wiisil pirukatega.

— Mina tean paremini, kui teie kõik, — ütles ta, — isa pejab eeslit.

Neljäs laps, suur riinulust, kargas kassipiinajal tarwust kinni, sest et wiimane oma

rumaluses armata julges, nagu peksaks isa eeslit.

— Mina tean, — ütles ta. — Isa läks üleaedse Peterjeni juurde, et teda põhjalikult läbi kollida.

Kõige wiimane laps rawitses mustäärast, kes oma jala oli ära murdnud; ta oli selle kallal nii kangesti ametis, et mõistatus jootumaks ära unus.

Kui isa koju tuli, siis selgus, et „sinise kuue“, „maiasmola“, „kassipiinaja“ ja „riinuluse“ arwamised õiged ei olnud. Wiimane laps ei olnud aga oma arwamist weel awalbada jõudnudgi.

— Mina ei tea, — sõnus ta wiimati. — Oh, waadake linnulesti, ta ajab ennaft sirgu ja waatab tänulikult meie poole.

— Õige, — hüüdis isa. — justament niisama tegi ta waene lestinaine, teda ma waa-

tamas käisin. Üksigi laps ei olnud tõde ära aimanud. Muudkui wiimane, kes aimata ei püüdnudgi, oli talle kõige lähemal.

Mõndasugust.

Üks miljon abielusid lahutatud. Ameerika lehtede järele on viimase 20 aasta mäl-
tusel ühisriikides täiesti 1.000.000 abielupaari
lahutatud. Peale nende ühe miljoni on veel
2.500.000 miljoni abielupaari, kes endi abielust
väsinud, asjatohaliste kohtute juures abi-
otšimas käinud. Alalahutatud abielu paa-
ridest langeb nii iga aasta peale 50.000, iga
päeva peale — pühapäevad, mil kohtuistungisi
ega lahutamisi ei ole, maha arvatud, — 170 ja
iga tunni peale 8. — Seal ta on — waimus-
tusega ja rõemupidudega tungivad nad abie-
luisse, aga hädakisaga tungivad nad sealt jälle
välja. —

Nahtwa nõrgemaks jäämine. Dr. Walter
Claasen näitab arvustitlu waral, et rahwa
tugemus ja termis väheneb. Tema kirj. tab:
Saksa riigis oli töövõimetute meeste arv
1882. aastal 40—50-aastaste meeste hulgas
1,22 prots. 1895. aastal aga oli sejsama arv
juba 1,55%. Niisama langeb emade imeta-
mise võim. 1885. aastal saidvad 8-kuulistest
lastest 49,0% veel ema rinnaga toidetud aga
1900. aastal ainult veel 22,7%. Sõjamäe
teenistusele kõlbmataid mehi oli Saksa riigis
1890. aasta 16,9%, aga 1903. aastal juba 8,5%.
Säbikaudu niisamati seisab lugu teistes Europa
riikides. Mis on selle põhjus? See asjalugu,
et wale-hariduse läbi inimesekohalikest kõlb-
likult teelt ja ühtlasi ka loomukohalikest elust
kõrwale kallatakse. Maalt linnadesse põgenemise
läbi langeb rahwaste elumärksus, tugemus.
Linnades langew d inimesed füsiliselt enam
massinateks, moraaliliselt enam madalamasse.
Ja nii kuluwad nad ennem ära, jääwad
ennem nõrgemaks. Inimeste ühiselulise olu-
orra parandamine ei suuda siis nende elu-
väärtust mitte tõsta, kui teisi põhjust on, mis
teifelt poolt wägewamalt nende alandamises
mõjuwad, kui tähendatud parandamised omalt
poolt.

Kõige ilusam maailmas. Rootsi ajaleht
„Dagens Nyheter“ oli hiljuti auhinnaalise üles-
kutse awaldanud, mille järele igaüks, kes asjast
osa wõtta tahtis, võimalikult lühikeste sõna-
tega pidi tähendama, mis tema „kõige ilu-
samaks“ arwab. Wastuseid tuli 1025. Nende
hulgast andiswad paljud nimelt päikesele ilu
poolest palju kiitust, kuna vähem arm seda-
sama au loodusele andis tema mitmesugustes
kujutustes. Esimese auhinna aga sai üks noor-
mees, kes oli kohtnud: „Ema filmad.“ Teise
auhinna päris järgmine wastus: „Unenägu
sellest, mis meie mitte ei wõi kätte saada.“
Kolmanda auhinna sai üks naljahammas, kes
nõnda oli kohtnud: „Mees, kes palja jalu joote-
wast jõest läbi läheb ja oma ämma süles kannab.“

Juhtaw õhulaew „Patrie“, nii kirju-
tatakse Pariisist, sõitis minemal pühäl Meu-
donist Pariisi ja sealt jälle Meudoni tagasi.
Laemal on pilt sihwakas teha, nii et la ülemal
õhus nagu määratune hiiglakala wälja näib.
Pariisi kohal keerutas ta äkilistes keerutustes
ruttu siia ja sinna, ka wastu tuult, millest
näha, et ta küll ennast hästi juhtida wõib. Ta
wõib, nagu „Temp“ teatab, 40 kilomeetrit
(umbes 35 wersta) tunnis sõita. Sõnumest
on näha, nagu oleks see õhulaew Prantsuse
enese sõjamäe õhulaewastiku tehases walmis-
tatud.

Mõtterad.

Ainult mõderaste filmade läbi on võimalik
ise oma wigast näha. Stina wanaõna.

Palju olen ma oma õpetajatelt õppinud,
rohkem veel oma selfilistelt, kõige rohkem aga
oma õpilastelt. Talmud.

Igasugu lõbu peab hädaga wälja lunas-
tatama. Tõfise lõbu eest maksetakse selle hind
ette, kuna wale lõbu järelmaksuga saadakse.
John Foster.

Reegi dermisch palmetas: „Jssand, ole
armuline halbade inimeste wastu, sest et ja
häile inimestele juba armuline olid, kuna ja
nad häiks tegid.“ Saadi.

Rogugu niipalju inimesi kui tahes kofu,
et ühiselt mõrtsuka-tööd teha, nimetatagu seda
tegewust kuida tahes, mõrtsukatöö jääb ikkagi
kõige hirmsamaks patuks. Rant.

Ülesanne.

Iga ruudu sisse seatagu üks silp, nii et järgmiste
tähendustega sõnad wälja tulewad:

1	2
3	4
- 1 Wäljamaa raha
 - 2 Muusikaline termin.
 - 3 Täht aabitsas.
 - 4 Sidesõna.
 - 1—2 Talwine juhtumine.
 - 2—1 Suur hunt.
 - 1—3 Palaw ajajart.
 - 3—1 Söögi tahtmine.
 - 2—3 Omadussõna.
 - 3—2 Organiline wedelik.
 - 4—1 Mida igaüks himustab.
 - 4—2 Üks loom.
 - 4—3 Naisterahwa nimi.
 - 2—4 Lõwi tehaosa (4 muude).
 - 1—4 Osa ihulatteist (4 muude).
 - 3—4 Asjawanadus (kui t ase-
mele g panna).

A. P—ma.

ja endine adress lui la selle nummer üles anda.

Illustration

Annulimõõte petit-riba 5 top., lehe eesotsas 10 top.

Oleks ülemate ja hartud rihtide elu- ja l-
mavgaade, nende moral ja elukomme kõigiti
õige, inimese kõrgema tähenduse kohaline — sest
kui kõrgema hariduse ajalistel peaks ta seda

Minu ust Gesti rahwa ebuüsimuse asjus
on see: Inimese kõrgema loomu põhane aateli-

Katsugem siis ntmetatud moorusi, ntupalju
tut nelti melli puunduvad wõti puundustud on,
enestest mehifelt kaswatada, ja katsugem nen-
des seista. J. J.

Seda tähelepannes on linna omavalitsused
Lääne-Euroopas töörahwale wõimalikult teinud

Tallinnas, näitusel, võivad alnult nliis-
gused inimesed Nõmmele juurels elama minna,
kellel hommitu enne kella 8 waja ei ole tööle
ilmuda. Põlside wabrikutes hakkab töö wa-

Kes nurgale, mingu wäljamaale, wõib nüüd
 kõige selle peale mõni ütelda. Siin wõib was-
 tata: Eritels ei ole sinnaminet sugugi odaw-
 sest tuleb wäljamaa paks wõtta ja kallist rah-
 selle eest maksta, ning teljeks, kas siis meil e

"Mis siis ilmaaegu ütseist näffida, parem kõneleme sellest, kudas jaab wõi on," ütles Deena karsitult.

paar talu kohta, kòs wanematel ainult kaks
last oli — jään sai üks koha ja teine maheti
seitse — kahetajada rubla raha. Aga kòs enam
lapi on, seal ei jaa tiigi rohkem kui kaks
kolm sada rubla."

felt "ja läts wälja. Ulfed pautufimad tema järele.

Peatohturmees tähtis ja Hindretut wati
jääda ja haffas oma ametiwendadega rääkima.

Jaarel istus lohtunud näoga pingi peal

rele „Zaine“ seisima pannakse, siis teatame, et lugejatele, kes tellimiserahast on ära saanud, kuidagi wiisi selle ära tasume.

